ERNESTO SABATO

TÜNEL

Varlık
yayınları

TÜNEL

ERNESTO SABATO

TÜNEL

Roman

Çeviren :
Hüsnü Mengenli

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Cağaloğlu Yokuşu 40/2, İstanbul

BÜYÜK ESERLER : 256

Kapak Düzeni : S. MADEN

Varlık Yayınları A.Ş. Sayı : 60
İstanbul'da Kurtiş Matbaası'nda dizilip
Erenler Matbaası'nda basılmıştır.
Eylül 1982

TÜNEL

Juan Pablo Castel, hapisten, işlemiş olduğu cinayeti anlatıyor. Resimlerini sergilediği İlkbahar Galerisinde karşılaşmış olduğu Maria İribarne'yi öldürmüştür. Sergi sırasında, kendisine yabancı olan bu kadının resimlerinden birine gösterdiği özel ilgiyi farketmiştir. Kısa zaman sonra onunla Buenos Aires sokaklarında karşılaşır ve yanına yaklaşır. Kadın metresi olur. Ama Maria İribarne sürekli Castel'den kaçmaktadır. Castel, yavaş yavaş, yalnızlığın ve kıskançlığın «tünel»ine saplanır. Sonu cinayete varır.

Ernesto Sabato, 1911 yılında Arjantin'de doğdu. Bilim ve felsefe eğitimi gördükten sonra, savaş öncesi Paris'te iki yıl kaldı ve orada gerçeküstücülerle tanıştı. Arjantin'e dönüşünde, görecelik üzerine çalışmalarını sürdürdü. 1948'de ilk romanı Tünel yayımlandı. Onu Alejandra (Sobre heroes y tumbas) ve Karanlıkların Meleği (Abaddon el Exterminador) izledi. Bu üç romanın bir araya gelmesiyle büyük bir üçlü roman oluşmaktadır. Bugün Buenos Aires'te yaşayan Ernesto Sabato, çağdaş Latin-Amerika yazarlarının en önde gelenlerindendir.

«...her ne olursa olsun, yalnız bir tünel vardı, karanlık ve tenha: benimki.»

I

Juan Pablo Castel olduğumu söylemek yetecek, Maria İribarne'yi öldüren ressam; sanırım, dava tüm belleklerde kalmıştır ve şahsım üzerinde daha fazla şey söylemek gerekli değil.

Gene de, kişilerin neyi anımsayacakları bir bilinse, hem de niçin! Gerçekte, ben ortak bellek olmadığını hep düşünmüşümdür, insan soyu için bu, bir kendini savunma biçimi olabilir. Şu pek bilinen: «ne iyiydi o eski zamanlar», hiç de, geçmişte mutsuzlukların daha az olduğu anlamına gelmez, ama bunlar hemen unutuluverir. Kuşkusuz, bu deyimin evrensel bir değeri de yoktur; örneğin ben, öncelikle kötü şeyleri anımsamaya düşkünümdür, o denli ki, nerdeyse: «ne kötüydü o eski zamanlar», diyebilirim, ne var ki, şimdiki zaman da bana geçmiş kadar korkunç gözüküyor; öylesine belâlar ve öyle utanmaz acımasız suratlar, öyle çok kötülükler anımsıyorum ki, benim için bellek, iğrenç bir utanç müzesini aydınlatan titrek ışık gibidir. Şöyle ya da böyle herhangi bir kısa haber okuduktan sonra, atölyemin karanlık bir köşesinde,

kaç kez, saatlerce öyle bitkin kalmadım mı! Fakat, aslında, insan soyunun en utanılacak gününde görüneceği yer orası değildir. Bir noktaya kadar, caniler, öteki insanlardan daha temiz, daha zararsız kimselerdir; ama ben bunu, kendim de bir insan öldürdüğüm için söylemiyorum: bu, bende, temiz ve derin bir inançtır. Birisi kötü mü? Pekâlâ! Temizleyiverirsin, işte o kadar. **İyi bir iş**, diye buna derim ben. Bu kişi zehirini akıtmayı sürdürürken, onu temizleyecek yerde, anonim mektuplara, kara çalmalara ve bu türden başka alçaklıklara baş vurarak eylemine karşı çıkmak istemenin, toplum için ne denli çok daha zararlı olacağını bir düşünün. Bana gelince, açıklamalıyım ki, tanıdıklarımdan altı, yedisini temizlemek için, şu özgür olduğum zamanlardan daha iyi yararlanamadığımdan, şimdi pişmanlık duyuyorum.

Dünyanın iğrenç olduğu, kanıtlama istemeyen bir gerçektir. Bunun böyle olduğunu göstermek için, her halde, bir olay yetecektir: bir toplama kampında, eski bir piyanist açlıktan yakınıyordu; bunun üzerine kendisini bir fare yemeye zorladılar; **hem de canlı bir fare.**

Fakat, şimdi benim sözünü etmek istediğim bu değil, olanak bulursam daha sonra döneceğim şu fare öyküsüne.

II

Dediğim gibi, adım Juan Pablo Castel. Kendi cinayetimin öyküsünü yazmaya beni neyin özendirdiği, (cinayetimi anlatacağımı bilmem daha önce söyledim mi) hele özellikle, bir yayımcı aramaya beni özendirenin ne olduğu merak edilebilir. Bunda, bir kendini gösterme merakı düşünüleceğini öngörecek kadar insan ruhunu tanırım. İsteyen istediğini düşünebilir, benim için önemsizdir. Ben, insanların görüş ve adaletine çoktan aldırış etmez oldum. Tutalım ki, bu öyküyü gösteriş yapmak isteğiyle yayınlatıyorum. Nihayet, ben de her insan gibi etten kemiktenim, saçlarım tırnaklarım var; hem benden, hele benden, özel nitelikler istenmesi, çok haksızlık olur kanımca; bazan kişi kendini bir insan -üstü hissedebilir ve bu, günün birinde kendisinin de ötekiler gibi kof, çapsız ve iğrenç olduğunun farkına varana kadar sürer. Sivrilme isteğinden sözetmiyorum : inanırım ki hiç kimse insanlığın ilerleyişinin bu üstün nitelikteki unsurundan yoksun değildir. Einstein ya da benzeri stildeki kişilerin alçakgönüllülüğünden sözeden şu safdil baylar güldürürler beni; işte yanıtı : **Ünlü olunca, alçakgönüllü olmak kolaydır**; yani, **alçakgönüllü görünümünde olmak**, demek istiyorum. Kendini gösterme merakının tüm izlerinin

kaybolduğunu düşündüğümüz anda bile, bu merak en ince biçimi altında ansızın ortaya çıkıverir: alçakgönüllülüğün gösteriş merakı. Bu tür kişilerle sık sık karşılaşılır. İsa gibi gerçek ya da simgesel bir insan bile, kendini gösterme merakının ya da en azından kendini beğenmişliğin söylettiği laflar etmiştir. Hele, hele kendini beğenmiş biri olmadığını savunmak için, ömrünü, tırnağı bile olamayacak olanlara hizmetle geçirdiğini ileri süren şu Leon Bloy'ya ne demeli? Kendini beğenmişlik insanın karşısına, onu en az beklediği yerde çıkar; iyilik, özveri ve cömertliğin yanında. Küçükken, annemin bir gün gelip öleceği düşüncesiyle umutsuzluk içindeyken, (kişi zamanla, ölümün yalnızca katlanılabilinir değil, aynı zamanda güç verici olduğunu da anlayabiliyor) onun da hataları olabileceğini aklıma getirmezdim. Şimdi artık o yok; şunu söylemem gerekir ki bir insan türü örneği ne derece iyi olabilirse, annem de o derece iyiydi. Fakat, son yıllarında, büyüyüp koca bir adam olduğum zaman, önceleri, onun en iyi davranışlarında, çok ince bir gösteriş ve kendini beğenmişlik dozu bulunduğunu keşfetmekten acı duyduğumu anımsıyorum. Kendisini kanserden ameliyat ettiklerinde, benim de başıma çok daha anlamlı bir şey geldi. Yanına zamanında yetişebilmek için, iki gün iki gece uykusuz yolculuk etmek zorunda kal-

mıştım. Başucuna varınca, kadavraya dönmüş yüzünde, sevecenlik dolu hafif bir gülümseyiş belirtmeyi başardı ve bana acıdığını anlatan birkaç sözcük mırıldandı (yorulduğum için acıyordu bana!). Ama ben de, oraya bu kadar çabuk yetişmiş olmanın kasıntılı gururunu duydum. Bu gizimi, benim başkalarından iyi yanım olmadığına ne denli inandığımın anlaşılması için açıkça dile getiriyorum.

Bununla birlikte, bu öyküyü övünmek olsun diye anlatmıyorum. Bunda, biraz kendini beğenmişlik ve gösteriş bulunduğunu kabule de belki hazırım. Fakat, yaşamın tüm eylemlerine ille de bir açıklama bulmak isteğinin nedeni ne? Bu anlatıya başladığımda, ne çeşitten olursa olsun, hiç bir açıklama yapmamaya kesin kararlıydım. Cinayetin öyküsünü anlatmak isteğini duyuyordum; nokta, tamam: her kimin hoşuna gitmezse, kapayıversin kitabı. Ama, bundan da kuşkuluyum; çünkü, asıl meraklılar, işte hep o açıklama yapılmasını isteyenlerdir ve bence, bunlardan hiç biri, bir cinayetin öyküsünü baştan sona kadar okumak fırsatını kaçırmak istemeyecektir.

Bu itirafı yazmaya beni iten nedenleri kendime saklayabilirdim, ne ki, garip bir insan olarak kabul edilmekte bir yarar görmediğimden, gerçeği söyleyeceğim, bu da yine oldukça basit: artık ünlü olduğuma göre, bu sayfaları bir-

çok kimsenin okuyacağını düşündüm ve genel olarak insanlık, özellikle de şu sayfaların okuyucuları için çok fazla hayale kapılmamakla birlikte, birinin beni anlayabileceğine bağladığım zayıf bir umutla cesaretleniyorum. BU, ANCAK TEK BİR KİŞİ OLSA BİLE.

«Niçin —diye merak edilebilir— ancak zayıf bir umut olsun, bu kitapcık o kadar çok okuyucu bulacak olduktan sonra?» İşte benim yararsız saydığım sorular türü. Fakat, bunları da önceden kestirmek gerekir, nedeni de, insanların durmadan yararsız sorular sormalarıdır; en yüzeysel çözümleme bile, bunların boşluğunu ortaya çıkarır: dilimden anlamayanlar karşısında, ne kadar gırtlak patlatıp kendimi tüketsem de boş. Kimse beni anlamayacak. Bilmem ne demek istediğim anlaşılıyor mu?

Beni anlayabilen bir kişi oldu. **Bu da, öldürdüğüm kişinin ta kendisidir.**

III

Herkes biliyor ki ben Maria Iribarne Hunter'i öldürdüm. Fakat, benim onunla ilişkilerimin gerçekten nasıl olduğunu ve onu öldürmek fikrine nasıl vardığımı bilen yok. Her şeyi yan tutmadan anlatmaya çalışacağım, çünkü onun ha-

tası yüzünden çok çekmiş de olsam, benim kusursuz olduğum gibi budalaca bir savım yoktur.

«Salon de Printemps-1946»da, **ANALIK DUYGUSU** adlı bir tablo sergilemiştim. Daha eski bir çok yapıtla aynı üsluptaydı: eleştirmenlerin o çekilmez diyalektiklerinde söyledikleri gibi, sağlamdı, güzel bir yapısı vardı. Bu şarlatanların benim tuvallerime her zaman malettikleri nitelikler de vardı, «derinden entellektüel bir şeyler»le birlikte. Fakat, yukarı planda, solda, küçük bir pencereden, uzakta bir sahne gözüküyordu: ıssız bir plaj ve denize bakan bir kadın. Bir şey bekliyormuş gibi bakan bir kadındı bu, belki de uzaklığın zayıflattığı bir çağrı. Sahne, bana göre, kaygılı ve salt bir yalnızlık esinletiyordu.

Kimse bu sahneyi farketmedi: bakışlar, onun üzerinden ikinci planda bir motifmiş gibi geçiyordu, dekoratif belki de. Tek bir kişi dışında, hemen kimse bu sahnenin temel bir şey oluşturduğunu anlar gözükmedi. Özel çağrı günü oldu bu. Tanımadığım bir genç kadın, tablonun önünde uzun süre durdu, birinci planda bulunan büyük boydaki kadına; oynamakta olan çocuğunu seyreden anneye fazla dikkat etmediği besbelliydi. Buna karşılık, pencere sahnesine sabit bir bakışla bakıyordu ve ben, onun tabloyu seyrederken bütün dünyayla ilişkisini kestiğini kesinlik-

le anladım: tuvalimin karşısında duranları ya da önünden geçenleri ne görüyor, ne de duyuyordu.

Bütün bu süre **kaygıyla** onu gözlemledim. Sonra, kendisiyle konuşmak için altedilmez bir korku ve kaygılı bir isteğe kapıldığım bir sırada, kalabalıkta gözden kayboldu. Ne korkusu? Belki de, yaşam boyu sahip olunan parayı tek bir numaraya oynamak korkusu gibi bir şey. Ve doğrusu, oradan kaybolunca, milyonlarca Buenos Aires'li arasında artık onu bulamayacağım düşüncesiyle, kendimi mutsuz hissettim, kızgınlık duydum.

O akşam evime, sinirli, kızgın, üzgün döndüm.

Salon'un kapanışına kadar her gün sergiye gittim. Tablomun karşısında duranları tanımak için, oldukca yakınlarında duruyordum. Ama, o bir daha gözükmedi.

Bunu izleyen aylar boyunca, yalnızca onu ve kendisini yeniden görebilme olanağını düşündüm. Hem, bir anlamda, resmi yalnızca onun için yaptım. Sanki, pencerenin küçük sahnesi büyümeye ve bütün tuvalle birlikte tüm yapıtımı kaplamaya başlamıştı.

IV

Sonunda, bir öğle sonrası onu yolda gördüm. Caddede, karşı kaldırımda gidiyordu: kararlı bir tavırla, kesin bir saatte belli bir yerde olması gereken biri gibi yürüyordu. Hemen tanıdım, bir kalabalık içinde bile olsa tanıyabilirdim. Tarifsiz bir heyecan duydum. Aylarca onu öylesine düşünmüş, onunla ilgili öye şeyler kurmuştum ki, kendisini görünce, artık ne yapacağımı bilmiyordum.

Aslında, onunla karşılaşırsam takınacağım tavrı sık sık düşünmüştüm ve buna çok titizlikle hazırlanmıştım. Çok çekingen olduğumu söylediğimi sanıyorum; işte bu nedenledir ki, bir karşılaşma olasılığını ve bundan yararlanma biçimini tekrar tekrar kafamdan geçirmiştim. Bu düşsel karşılaşmalarda her zaman uğradığım en büyük güçlük, karşımdakiyle konuşmaya başlama tarzıydı. Tanımadıkları bir kadınla konuşmaya başlamakta hiç güçlük çekmeyen pek çok erkek tanırım. Açık söyliyeyim, onlara çok imrendiğim olmuştur: gerçekten de ben, hiç bir zaman kadınlara düşmediğim, daha kesinlikle konuşursak, düşkün olmadığım halde kadının, bizim yaşamımıza sonuna kadar yabancı kalacağı düşüncesine razı olmanın olanaksız gözüktüğü o az bulunur fırsatlardan elime geçen

iki-üçünden yararlanıp bir kadının yanına yaklaşamadığımdan pişmanlık duymuşumdur. Ne yazık ki, herhangi bir kadının yaşamına yabancı kalmaya mahkûm kaldım.

Bu düşsel karşılaşmalarda, çeşitli olasılıkları inceden inceye bir çözümlemeye bağlamıştım. Kendimi bilirim ve bilirim ki, beklenmedik durumlar bende şaşkınlık ve çekingenlik yaratır, bunun etkisiyle, tüm olanaklarımı yitiririm. Bu yüzden, mantığa uygun, hiç değilse olanaklı bazı değişkeler hazırlamıştım (Yakın bir dostunuzun size imzasız bir mektup göndermesi mantığa uygun değildir ama olanaklıdır). Belli ki, bu genç kız, resim sergilerini geziyordu. Kendisine orada rastlarsam, yanında duracaktım, sergideki tablolardan biri üzerinde konuşmaya başlamak pek karışık bir iş olmayacaktı. Bu olanağı, ayrıntılı bir incelemeden sonra, bırakmıştım. **Sergi Salonlarına hiç gitmiyordum.** Bir ressamın bu davranışı garip gözükebilir, ancak, gerçekte açıklanabilir ve ben eminim ki, bunu açıklamaya karar verirsem, herkes bana hak verecektir. Ama, «herkes» derken belki de abartıyorum. Yok, **abartıyorum kuşkusuz.** Deney bana göstermiştir ki, bana hep açık ve seçik gözüken şey, benzerlerimin geri kalanı için hiç bir zaman, deyim yerindeyse, öyle olmamıştır. Öyle kazık yemişimdir ki, şu anda, davranışımı haklı göster-

meye ya da açıklamaya koyulmadan önce, duraksar, çoğu zaman içime kapanır, ağzımı bile açamaz hale gelirim. Cinayetimi anlatmaya daha erken karar vermeyişimin nedeni de, kesinlikle işte budur. Sergiler karşısındaki tutumumu ayrıntılı olarak açıklamam acaba zahmete değer mi, bunu da şimdi bilmiyorum, fakat korkarım ki, bunu açıklamazsam, bunda basit bir taşkınlık görülür, oysa gerçekte bu tutum çok derin nedenlere bağlıdır.

Doğru, bu işte birçok neden var. Her şeyden önce söylemeliyim ki, ben gruplardan, derneklerden, loncalardan, mezheplerden, kısaca, genellikle, meslek, zevk ya da bu tür taşkınlıklar nedeniyle toplanan bu kalabalıklardan tiksinirim. Bu yığınların sayısız gülünç özel nitelikleri vardır: tekrar eden tipler, kendilerine özgü bir dil, kendilerinin başkalarından üstün olduklarına inanmanın kasıntısı.

Görüyorum ki, sorun karışmakta, ama bilmiyorum bunu nasıl basitleştirmeli. Okumayı burada kesmek isteyen hemen kesiversin, buna hiç mi hiç karşı olmadığımı, okura kesinlikle bildiriyorum.

«Tiplerin tekrarı» 'ndan ne mi anlıyorum? Durmadan göz kırpan ya da çenesini kaşıyan biriyle bir arada bulunmanın ne denli hoş bir şey olmadığını herkes gözlemleyebilir. Bir de, bir

klüpte bir araya gelmiş şu bireyleri düşünün! Bu aşırı uçlara gitmeye de gerek yok: bazı çizgilerin, bazı jestlerin, ses tınılarının tekrar ettiği kalabalık aileleri gözlemlemek yeter. Bir kadına tutulduğum (sevgimi belli etmeden elbet) ve ondan, kızkardeşlerini tanımak olasılığıyla kaçtığım oldu. Daha önce, bir başka fırsatta, korkunç bir şey gelmişti başıma: bir kadının yüzü bana çok iğinç gibi gözükmüştü, ama kızkardeşiyle tanışınca, uzun süre utanç duydum, yıkıldım; kızkardeşlerden birindeki benim gözümle hayran kalınacak çizgiler, ötekinin yüzünde, daha bir derin, biçimi bozulmuş haldeydi, hani biraz karikatürlerdeki gibi. İşte bu ilk kadının; kızkardeşinde bozulmuş çizgilerle tekrar görünüşü bende, bu izlerin üzerine, bir de utanç duygusu uyandırmıştı. Sanki, o kadar hayran olduğum kadının üzerine kızkardeşinin yansıttığı bu hafifçe gülünç ışıkta benim de suç payım vardı.

Belki de tüm bunlar, benim ressam olduğumdandır, çünkü, kişilerin ailelerdeki bu çarpıklıklara dikkat etmediklerini farkettim. Eklemeliyim ki, büyük ustaları taklit eden şu ressamlar karşısında da aynı şeyi duyarım; örneğin, Picasso tarzında resim yapan şu yetenekten nasipsiz biçareler gibi.

Sonra şu ünlü özel dil de, en az katlanabildiğim belirli niteliklerden bir başkasıdır. Bu-

na, herhangi bir örnek yeter: psikanaliz, komünizm, faşizm, jurnalizm. Birini ötekine yeğ tutacağım yok; hepsi de beni öylesine tiksindirir. Şimdi aklıma geliveren ilkini alıyorum: Psikanaliz. Doktor Prato çok yeteneklidir ve kendisini gerçek bir dost bilirdim; o derece ki, herkesin bana karşı cephe aldığı ve onun da bu ayak takımıyla ağız birliği ettiği zaman müthiş bir düş kırıklığına uğradım. Ama, bırakalım şimdi bunu. Bir gün, muayenehanesine henüz girmiştim ki, Prato çıkacağını söyledi ve beni de birlikte gelmeye davet etti.

— Nereye? diye sordum.

— Derneğin bir kokteyline, diye yanıtladı.

— Hangi Derneğin? dedim muziplik olsun diye.

Çünkü, bunların hepsinin bir «article» kullanma huyları vardır, ki beni delirtir. «La Société», Psikanaliz Derneği; «Le Parti», Komünist Partisi; «La Septième», Beethoven'in Yedinci Senfonisi anlamına gelir.

Şaşırmış bir tavırla bana baktı, fakat bakışına beceriklice direndim.

— Hangisi olacak, Psikanaliz Derneği! diye yanıtladı. Freud'cülerin, mesleklerinde zorunlu olduğuna inandıkları o delici bakışla bana bakarken, bir yandan da kendi kendine sorar gi-

biydi: «Bu kaçık da yine neler icat edip duruyor?»

Doktor Bernard mı, yoksa Bertrand mı, her neyse, böyle birinin başkanlık ettiği bir toplantı ya da kongreyle ilgili bir şey okuduğumu anımsadım. Söz konusunun o olamıyacağından emin olduğum halde, o mu diye sordum. Küçümseyen bir gülümseyişle bana baktı:

— O, bir şarlatanlar çetesidir, diye karşılık verdi. Uluslararası tanınmış tek Dernek, bizimkidir.

Bürosuna döndü, bir çekmeceyi karıştırdı ve sonunda, önüme, İngilizce bir mektup açıp, koydu. Mektuba nazikçe baktım.

— Ben İngilizce bilmem, dedim.

— Bu, Chicago'dan bir mektup, dedi. Arjantin'in tek Psikanaliz Derneği olarak bizi tanıyor.

Hayran ve derin saygılı bir tavır takındım.

Sonra, birlikte çıktık ve arabayla toplantı yerine vardık. Bir insan kalabalığı vardı. İçlerinden bazılarını adlarıyla tanıyordum; son zamanlarda çok büyük bir üne kavuşmuş olan doktor Goldenberg gibi: bir kadın hastasına uyguladığı tedavinin tam ortasında, ikisini de akıl hastanesine koymak gerekmişti. Oradan yeni çıktı. Ona dikkate baktım, fakat bana ötekilerden daha hasta gibi gözükmedi, hatta daha da sakindi, belki de hastanede yatışı sayesindedir. Tablola-

rımı öyle bir övdü ki, bunlardan iğrendiğini anladım.

Herkes öylesine şıktı ki, ben aralarında, dizleri çıkmış eski elbisemden utandım. Gene de hissettiğim gülünç olma duygusu tam olarak buna bağlı değildi, tanımlamayı başaramadığım bir şeydi bu. Çok seçkin bir genç kadın, bir yandan bana sandviç ikram ederken, bir başka davetliyle bilmem hangi anal-mazoşizm sorununu yorumlamaktayken, bu duygu, doruk noktasına geldi. Büyük bir olasılıkla, çok net, işlevli modern mobilya ile, jenito-üriner sözcükler yayını yapmakta olan şu pek şık giyimli beyefendiler -hanımefendiler arasındaki «potansiyel farkı» nın sonucuydu.

Bir köşeye kaçayım dedim, ama olanaksızdı. Evin içi, hep aynı şeyleri tekrar eden, birbirlerinin benzeri kimselerle dolu idi. Kendimi sokağa dar attım. Sıradan insanlarla yeniden birlikte olunca (bir gazete satıcısı, bir çocuk, bir taksi şöförü) böylesi bir sürünün, bir eve yığılabileceği fikri bana garip geldi.

Bununla birlikte, tüm bu kümelenmeler arasında, özellikle ressamlarınkinden tiksinirim. Doğal olarak, bu, kısmen en iyi tanıdığım kesim olması nedeniyledir, şu da iyi bilinir ki, iç yüzü derinden bilinen şeylerden en haklı nedenle iğrenilir. Fakat benim bir başka nedenim var: ELEŞTİR-

MENLER. Bu, hiç akıl erdiremediğim bir yaradır. Ben büyük bir cerrah olsam, eline ömründe bisturi almamış, doktor olmayan, bir kedinin ayağına olsun bir kanalcık açmamış bir bay gelip benim ameliyat tarzımdaki hataları bana açıklamaya kalksa, ne düşünülür? Resim için de aynıdır. Olağanüstü olan, kişilerin bunun aynı şey olduğunu anlamamış olmalarıdır ve cerrahlıkta eleştirici iddialarıyla alay edilirken, bu şarlatanlar inanılmaz bir saygıyla dinlenir. Resim yaptığı da olmuş bir eleştirmenin yargıları, yaptığı resim berbat da olsa, haydi şöyle bir saygıyla dinlenebilir. Ama, bu koşulla bile saçma olacaktır, nedeniyse, zayıf bir ressamın iyi bir sanatçıya öğüt vermesi nasıl olur da mantığa sığabilir?

V

Konumdan ayrıldım. Fakat bu, benim her bir eylemimi haklı göstermek isteyen pis alışkanlığımdandır. Sergi salonlarına gitmememin nedenlerini açıklamak da ne oluyor yani? Bana öyle gelir ki, oraya gidip gitmemek herkesin hakkıdır, keyfi bilir, hem de öyle kılı kırk yaran, kanıtlayıcı bir dosya meydana getirmek zorunluluğu da olmadan. Böyle bir maniyle, yoksa,

nereye gidilir? Ama, eh artık olan oldu, hatta şu sergi öyküleriyle ilgili daha da çok söylemek zorunda olabileceğim şeyler de var: meslekdaşların dedikoduları, halkın körlüğü, sergi hazırlamakla ve tabloları asmakla görevli olanların budalalıkları... Şükür ki (ya da ne yazık ki), artık bütün bunlar beni ilgilendirmiyor; yoksa, belki şu başlığı taşıyacak uzun bir deneme yazardım: **Ressamın, resim dostlarına karşı kendini savunma tarzı üzerine.**

Öyleyse, onunla bir sergide karşılaşma olanağını bir yana bırakmalıydım.

Buna karşılık, benim arkadaşlarımdan birisi onun da arkadaşı çıkabilirdi. Bu durumda, basit bir tanıştırılma yeterliydi. Çekingenliğin sahte ışığıyla gözlerim kamaşarak, bu olasılığın kucağına kendimi büyük bir zevkle attım. Basit bir tanıştırma! Her şey ne kadar kolaylaşıyor ve hoşlaşıyordu! Gözümün kamaşması, böyle bir düşüncenin tüm saçmalığını birden görmemi engelledi. O anda, onun bir erkek arkadaşını bulmanın, kendisini bulmak kadar güç olduğunu düşünmemiştim; pek açık, onun kim olduğunu bilmeden erkek arkadaşlarından birini bulmak olanaksız olacaktı. Ama, onun kim olduğunu bildikten sonra da, bir üçüncüye baş vurmanın ne yararı olabilirdi? Geriye tanıştırılmanın küçük avantajı kalıyordu ki, doğrusu hiç küçümsemi-

yordum. Ama, hiç kuşkusuz, temel sorun, onun kendisini, **sonra** da, nasıl olursa olsun, bizi tanıştıracak ortak bir dost aramaktı.

Bir de ters bir yol kalıyordu: arkadaşlarımdan birinin, olur ya, onun arkadaşlarından biri olup olmadığını araştırmak. Evet, hem bu, önce onu bulmadan da olabilir, çünkü benim ilişkim olanlardan her birine; şu endamda, saçının rengi şu, biçimi bu diye tarif ederek, bir genç kızı sormam yeterlidir. Ama bu, yine de bana bir çeşit hafiflik gibi geldi, vazgeçtim: bu gibi soruları, Mapelli veya Lartigue gibilere sorarken kendimi hayalime getirmekten de yalnızca utanç duydum.

Sanırım belirtmek iyi olacak ki, bu seçeneği saçma diye kenara atmadım; bunu az önce öne sürdüğüm nedenlerle yaptım. Gerçekten de, tanıdıklarımdan birinin, onun da bildiklerinden olabileceği gibi uzak bir olasılığı düşlemenin saçma olduğu sanılabilir. Yüzeysel düşünen birinde böyle bir izlenim belki kalabilir, ama insan sorunları üstüne kafa yorma alışkanlığı olanda kalamaz. Toplumda, **yatay tabakalar** vardır, benzer zevkleri olan bireylerden olmuşmuştur, özellikle de bu tabakalaşmanın kökeninde bir azınlığın karakteristiği bulunduğu zaman, bu tabakalarda beklenmedik (?) raslaşmalar seyrek değildir. Benim, aynı kişiyle Berlin'in bir mahallesinde, son-

ra İtalya'nın hemen hemen bilinmeyen bir küçük kasabasında ve en son da Buenos Aires'de bir kitabevinde karşılaştığım olmuştur. Bu tekrar tekrar karşılaşmaları, raslantıya yormak mantığa uygun mudur? Ama burda ortak bir uğrak yeri söz konusu : müzik tutkusu olan herkes, esperanto, ispiritizma meraklıları bu yeri mükemmel bilirler.

En korkulacak olasılığa gelmek gerekiyordu : ona yolda raslamak. Hay canına, bazı erkekler bir kadının yanına sokulmak, onunla konuşmaya girişmek, hatta bir maceraya atılacak kadar işi ileri götürmek için acaba ne yapıp ne ediyorlar ki? Benim yapacağım bir girişim üzerine kurulacak bir çözümü bu oyuna sokmayı bir yana attım; yolda uygulanan teknik konusundaki cahilliğim ve yüzüm, beni melankolik ve değişmez bir karar almaya götürdü.

Herhangi bir mutlu koşul umudu kalıyordu geriye; genellikle şu binde bir oluşanlardan : ilk konuşan o olmalı. Öyle ki, mutluluğum, yeniden oynama hakkını elde etmek için bir kez kazanılması gereken, ikramiyesi, ancak ikinci oyunu da kazanınca verilen, olasılıktan çok uzak bir piyangoya bağlı kalıyordu. Gerçekten de yolda karşılaşmamız olanağının meydana gelmesi, sonra, daha da olağan dışı bir olasılık olarak onun bana söz yöneltmesi gerekiyordu. Bir çeşit baş dön-

mesi, hüzün ve umutsuzluğa kapıldım. Ama, herşeye karşın, durumumu hazırlamayı sürdürdüm.

Benimle konuştuğunu düşlüyordum, örneğin, bana bir adres ya da falan otobüsün izleyeceği yolu soruyor ve bu başlangıç tümcesinden tutturup ben de, düşünce, melankoli, öfke, terkedilme, umut ayları boyunca bir sonu gelmez değişkelerle seçenekli tümceler kurdum. Bazan çenesi düşük, eğlendirici oluyordum (hiç öyle olmamışımdır, aslında), bazan tedbirli, bazan içten ve gülümser, bazan da, ki garip gelebilir, sorusunu sertçe yanıtlıyordum, hatta sürekli bir aşırı kızgınlıkla; öyle oldu ki, (bu düşsel karşılaşmaların herhangi birinde) konuşma benim bir saçma öfkelenmem yüzünden kısa kesildi: kendisine, düşünülmemiş ve yararsız diye değerlendirdiğim bir sorusu için kabaca çıkışıyordum. Bu boşa giden raslaşmalar, beni tam bir üzüntü içine atıyor, onunla ilişki kurmak için böylesine değerli fırsatı elimden kaçırtan beceriksizliğim için kendime kızıyordum, ama şükür, yine de bu olup bitenlerin düşsel olduğunu ve bana en azından bir gerçek fırsat kaldığını, sonunda anlıyordum. O zaman, artan bir coşkuyla hazırlanmaya ve yolda daha verimli olabilecek yeni söyleşiler düşlemeye yeniden başlıyordum. Genellikle, büyük güçlük onun sorusundan, günlük uğraşlardan, sanatın evrensel özü ya da hiç değilse, be-

nim pencerenin onun üzerinde yarattığı izlenim kadar uzak ve genel bir şeye geçmekti. Kuşkusuz, bu türden geçişler, vakit ve olanak bulunursa, birden şaşkınlık yaratmaksızın, mantıklı olarak her zaman yapılabilir. Kibar bir toplantıda insanın buna tamamen vakti vardır, aslına bakılırsa zaten birbirinden ayrı kişiler arasında bu tür bağların kurulması için orada toplanılmıştır. Ama, Buenos Aires'in bir caddesinde, o geliş-gidişler, otobüs peşinde koşanlar, sizi itip kakanlar arasında, bu çeşit konuşmaların bir yana bırakılması gerektiği pek açıktır. Ne var ki, öte yandan, yazgımı çaresiz bir biçimde çizecek bir duruma düşmeden bundan vazgeçemiyordum. Böylece, yine, alabildiğine çabuk ve alabildiğine etkili diyaloglar kurmaya koyuldum: «Merkez Pastanesi nerede?» sorusundan ekspresyonizm ve empresyonizmle ilgili bazı sorunlar üstüne tartışmaya kadar varabiliyordu bunlar. Uyku tutmayan bir gece; böyle bir söyleşiye girişmeye kalkışmanın yapmacık ve yararsız olacağı ve her şeyi göze alarak, cesaretli bir soruyla konunun can alıcı noktasına birden girmekle daha iyi edeceğim sonucuna vardım. Örneğin, şöyle bir soru yönelterek: «Niçin yalnızca o küçük pencereye baktınız?» Uykusuz geçen gecelerde, insanın, gündüz gerçekle karşı karşıya bulunduğu zaman-

dan daha kararlı olduğu, yöntemsel olarak, daha sık görülen bir olgudur. Ertesi gün, bu olasılığı soğukkanlılıkla inceleyince, böyle formalite falan tanımadan, düpedüz bir soru soracak cesareti kendimde bulamayacağıma sonunda kanıt getirdim. Her zamanki gibi, yılgınlığım beni öteki aşırılığın içine düşürdü. O zaman, öyle dolaylı bir soru düşündüm ki, beni ilgilendiren noktaya; (pencere)'ye sözü getirmek için, hemen hemen aylarca dostluk gerekiyordu: şu tür bir soru: «Sanatla ilgileniyor musunuz?»

Düşündüğüm değişkelerin hepsini bugün anımsamıyorum. Ancak, içlerinde öyle karışık olanlar aklıma geliyor ki, bunlar pratik olarak kullanılmayacak durumdaydı. Kilidin biçimi bilinmeksizin, önceden yapılmış çok karışık bir anahtar gibi, gerçeğe uyması olağanüstü bir raslantıya bağlıydı. Fakat, tüm bu birbirine karışmış değişkeleri, seçenekli tümceleri incelerken, soruların ve yanıtların sırasını unuttuğum oluyordu; ya da, satrançta bellekten oyunlar kurulduğunda olduğu gibi, onları birbirlerine karıştırıyordum. Aynı şekilde, çok kez bir değişkenin kimi tümcelerini, bir ötekininkilerle dolduruyordum; bu da gülünç ve cesaret kırıcı sonuçlar veriyordu. Örneğin bir adres sormak bahanesiyle onu yolda durdurmak ve hemen sormak: «Sanatla çok ilgilenir misiniz?» Gülünçtü.

Bu noktaya gelince artık durum düzenlemeleri yapmaksızın haftalarca öylece kalıyordum.

VI

Onu caddenin karşı kaldırımında giderken görünce, kafama, birbirini ite-kaka bir yığın değişkeler, aralıksız hücum etti. Bir bulanıklık içinde, bilincimden, bu hazırlık jimnastiği boyunca özümlenmiş ve bellenmiş tüm tümcelerin ortaya çıkıverdiklerini hissettim. «Sanatla çok ilgilenir misiniz?» «Niçin yalnızca küçük pencereye baktınız?» ve birçok benzerleri gibi. Asıl ötekilerden çok daha ısrarlı bir soru tümcesi çıkıyordu ki, onu kabalığı nedeniyle bir yana atmıştım ve o anda, beni utanca boğuyor, gittikçe artan bir gülünç olma duygusu veriyordu: «Castel'i sever misiniz?»

Tümceler; bağıntısız, düzensiz; kuvvetle silkelenen bir «puzzle» [1]'dan serpilen eksik resim parçacıkları gibi dökülüyorlardı. Artık bu evrede kaygı duymanın yararsız olduğunu anladığım ana kadar sürdü bu; konuşmaya ilkin onun başlaması gerektiğini düşlediğimi anımsadım. İşte o anda, heyecanımın yatıştığını aptalcasına hissettim ve hatta işi yine son derece aptalca bir

(1) Kesilmiş resim parçalarını birbirine uydurarak asıl biçimi yeniden oluştumr oyunu (Ç.N.)

düşünceye kadar vardırdım: «Bakalım, şimdi içinden nasıl çıkacak.»

Bu arada, bu düşünceye karşın, öyle bir heyecan ve sinirlilik içindeydim ki, ona, hiç olmazsa benden bir adres sormak olanağını, kesin olmasa da, vermek isteyip istemediğimi düşünmeksizin, caddenin beri tarafından, onun hizasında yürümekten başka bir şey yapamıyordum. Onun yürüdüğü kaldırıma geçip, yanına yaklaşmalıydım. Doğrusu, onu da karşı kaldırımdan berikine seslenerek, öyle bağıra çağıra benden adres sorarken görmek kadar komik bir şey olamazdı.

Ne yapabilirdim? Bu durum daha ne kadar sürebilirdi? Sonsuz bir mutsuzluk hissettim. Yüz metre kadar ilerledik. Kararlı bir adımla yürüyüşünü sürdürüyordu. Çok üzgündüm, ama sonuna dek gitmeliydim. Bu anı aylarca bekledikten sonra, fırsatı kaçırmak olamazdı. Ve bu hızlı yürüyüş; kafamın içi böyle bir kararsızlıkla karmakarışıkken, bende garip bir etki yaptı: düşüncem, son hızla giden bir arabanın içindeki kör ve uyuşmuş bir böcek kurdu gibiydi.

San Martin caddesinin köşesini döndü, birkaç adım daha attı ve T. ŞİRKETİ binasına girdi. Çabucak karar vermem gerektiğini anladım ve aşırı yersiz bir şey yaptığımı da bilerek, ben de arkasından girdim.

Asansör bekliyordu. Başka kimse yoktu. Benden daha cesaretli biri, benim ağzımla, şu inanılmayacak kadar budalaca soruyu sordu:

— T. Şirketi binası burası değil mi?

Binanın tüm cephesini kaplayan metrelerce uzunluktaki bir levha, zaten buranın, T. Şirketi'nin binası olduğunu ilan edip duruyordu.

Yine de, sadelikle bana döndü ve olumlu yanıt verdi. (Daha sonraları, sorumu ve beni yanıtlarkenki sadelik ve rahatlığını yeniden düşününce, insanın bazan fazlasıyla büyük levhaları bile görmediğini, dolayısıyla benim sorumun da, o anda sandığım kadar saçma olmadığı sonucuna vardım).

Fakat, bana bakarken yüzü öylesine kızardı ki, beni tanıdığını anladım. Bu hiç düşünmediğim bir değişik durumdu, ama yine de çok akla yatkındı, çünkü fotoğrafım dergi ve gazetelerde sık sık yayınlanırdı.

Heyecanım öyle şiddetliydi ki, kendisine ancak bir başka talihsiz soru sorabildim, sertçe:

— Niçin kızarıyorsunuz? dedim.

Daha da kızardı ve belki bir yanıt verecekti, tam o sırada, bu kez tam kendimden geçerek, çabucak ekledim:

— Beni tanıdınız, onun için kızarıyorsunuz. Bunun da bir raslantı olduğunu sanıyorsunuz, ama öyle değil, raslantı diye bir şey yoktur, as-

la. Aylarca sizi düşündüm, bugün de caddede gördüm ve de izledim. Size önemli bir şey soracağım, o küçük pencere konusunda, anlıyorsunuz herhade?

İyice şaşırmıştı:

— Küçük pencere mi? diye kekeledi, hangi küçük pencere?

Bacaklarımın altımdan çekildiğini hissettim. Bunu anımsaması mümkün müydü? Demek ona hiç önem vermemiş, basit bir merakla bakmıştı. Kendimi gülünç buldum ve bir baş dönmesiyle, içimden, şu aylar boyu düşündüklerim ve yaptıklarımın hepsi (bu sahne de dahil); yanlış anlamanın ve gülünçlüğün son kertesi, benim belirgin niteliğim olan şu düşsel yapılarımdan biri dedim; üstelik bir dinozoru, belkemiğinin bir parçasından başlayarak yeniden tümüyle meydana getirmek kadar da iddialı.

Genç kız ağlamaklı olmuştu. Evrenimin yıkıldığını düşünüyordum ve soğukkanlılığıma yeniden kavuşmak, ya da ne olursa olsun akıllıca bir şey yapmaktan da acizdim. Şimdi şuraya yeniden geçirmekten utandığım sözcüklerin ağzımdan çıktığını işittim:

— Görüyorum ki yanılmışım. Hoşça kalın.

Acele çıktım ve nerdeyse koşar gibi, dosdoğru yürüdüm. Belki yüz metre kadar gitmiştim ki, arkamdan beni çağıran bir ses duydum:

— Beyefendi, beyefendi!

Beni çağıran, durdurmayı göze almamakla birlikte, arkamdan gelen oydu. Orada duruyor, olup bitenlerden kendini nasıl haklı çıkaracağını bilmiyordu. Alçak sesle, bana:

— Özür dilerim, beyefendi... saçma davranışımı bağışlayınız... öylesine şaşkına dönmüştüm ki...

Az önce, dünya bir nesneler ve yararsız varlıklar karmaşasıydı. Yeniden doğduğunu ve uyumuna kavuştuğunu hissettim. Bir şey söylemeden kendisini dinledim.

— Tablodaki sahneden sözettiğinizi anlamamıştım, dedi titreyerek.

Farkına varmadan kolunu tuttum.

— Demek anımsıyorsunuz?

Gözlerini indirip, bir süre, konuşmaksızın, öylece kaldı. Sonra, ağır ağır:

— Durmadan onu düşünüyorum, dedi.

Daha sonra, ilginç bir şey oldu; söylediği şeyden pişmanlık duymuş gibiydi; çünkü birden yarım dönüş yaptı ve nerdeyse koşmaya koyuldu. Bir anlık şaşkınlıktan sonra ben de arkasından koştum, ama az sonra, sahnenin gülünçlüğünü anlayıp çevreme baktım ve çabuk, ancak normal adımlarla yoluma devam ettim. Bu karar, iki düşünceyle alındı: birincisi, tanınmış bir adamın, böyle, cadde ortasında bir genç kı-

zın arkasından koşması garipti; ikincisi, **zorunlu değildi.** Bu ikinci nokta önemliydi: onu ne zaman olsa görebilecektim, bürosuna girerken ya da çıkarken. Bir deli gibi koşmanın ne gereği var? Önemli olan, gerçekten önemli olan, onun pencere sahnesini anımsamış olmasıydı: «Durmadan onu düşünüyordu.» Memnundum, kendimi büyük şeyler yapmaya yetenekli buluyor ve yalnızca, asansörün önünde kafamın karışmasına kızıyordum. Bir kez daha, çılgın gibi onun arkasından anında koştuğuma da içerledim, onu her an için bürosunda görebileceğim besbelliydi.

VII

«Bürosunda mı?», diye sordum birden, yüksek sesle, kendi kendime. Nerdeyse bağırmıştım ve yeniden bacaklarımın titrediğini hissettim. Kim demişti bana onun büroda çalıştığını? Bir büroya, yalnız orada çalışanlar mı girer sanki? Onu yeniden birkaç ay, belki de sonsuza değin yitirme düşüncesiyle başım döndü, bu **kez** de içimden kararlaştırdığım şeylere aldırış etmeden, umudu sönmüş biri gibi koştum; kendimi T. Şirketinin önünde buldum, ama hiç bir yerde göremedim onu. Asansöre binmiş olmasın?. Aklıma asansörcüye sormak geldi, fakat soruyu

nasıl sormalı? Birçok kadın, çıkmış olabilirdi yukarı öyleyse, benim adama kesin ayrıntılar vermem gerekecekti; asansörcü ne düşünecekti? Kararsızlık içinde, kaldırımda birkaç adım yürüdüm. Sonra caddenin karşı tarafına geçtim ve binanın cephesini incelemeye koyuldum; ama bilmiyorum niçin. Belki de, genç kızı bir pencerede görmenin belirsiz umuduyla? Gerçekten de, bana işaretler vermek ya da bu çeşit bir şeyler yapmak için görünebileceğini düşünmek saçmaydı. Ancak, dev gibi levhayı gördüm, şöyle yazılıydı:

T. ŞİRKETİ

Göz kararıyla, şöyle bir yirmi metre uzunlukta olduğunu kestirdim, bu hesaplama, sıkıntımı arttırdı. Ama o ara, bu duyguya kapılacak zamanım yoktu: bunu, kendimi daha ilerde kıvrandırmaya sakladım, keyfimce, rahatlıkla. Şimdiki anda, içeri girmekten başka bir çözüm görmedim. Enerjik bir yürüyüşle binaya girdim ve asansörü bekledim; ne var ki, asansör indikçe, kararlılığım azalırken, her zamanki çekingenliğimin arttığını anladım. Böylece, asansörün kapısı açılınca yapacağım şeyi kesinlikle saptadım: **Tek bir şey söylemeyecektim.** Tamam ama, bu durumda asansöre binmek neye yarardı? Fa-

kat, böyle açıkça, birçok kişiyle birlikte bekledikten sonra binmemek de, biraz tuhaf kaçardı. Böyle bir tutum nasıl yorumlanırdı? Kuşkusuz, **tek bir şey söylememek** kararıma bağlı kalarak, binmekten başka çözüm buamadım; pek güzel yapılabilir bir şeydi bu ve hatta aksini yapmaktan da daha normaldi: genel olarak asansörde, kimse karşısındakiyle konuşmaya gerek duymaz, meğer ki asansörcüyle ahbaplık söz konusu olsun, bu durumda bile, ona ancak havadan ya da oğlunun sağlığından sözetmek normal olur. Ama, benim bu asansörcüyle hiç bir ilişkim olmadığından ve doğrusu bu adamı ömrümde bir kez olsun görmediğimden, ağzımı açmama kararım en ufak bir güçlüğe neden olmazdı. Birçok kimsenin oluşu da, benim göze çarpmadan geçmemi sağladığından, işimi kolaylaştırıyordu.

Öylelikle, rahatça asansöre girdim ve herşey de benim önceden kestirdiğim gibi oldu, hiç bir zorluk çıkmadı; biri, asansörcüye, hep nemli sıcaklıktan yakındı ve bu konuşmalar, benim güvenliğimi arttırdı, çünkü, yaptığım uslamlamayı onaylıyordu. Ancak, «Sekizinci» dediğim zaman hafif sinirlendiğimi hissettim, ama bu, o anda, yalnızca güttüğüm amaçlardan haberi olan bir kimse tarafından farkedilebilirdi.

Sekizinci kata vardığımda, bir başkasının da

benimle birlikte asansörden çıktığını gördüm, bu da durumu biraz karıştırıyordu; ağır ağır ilerleyip onun bürolardan birine girmesini bekledim, koridoru adımlamayı da sürdürüyordum. Sonunda, rahat bir soluk aldım, koridorda dolaştım, ta dibe kadar gittim, bir pencereden Buenos Aires' in panoramasını seyrettim, yine geldiğim gibi geri döndüm, asansörü çağırdım. Az sonra, korktuğum tatsız sahnelerden (asansörcünün garip soruları v.b..) hiç biri olmadan, kendimi binanın önünde buldum. Bir sigara yaktım ve yakar yakmaz da, bu rahatlamamın saçma olduğunun farkına vardım: evet, doğru, hiç bir tatsızlık olmamıştı, ama şu da aynı derecede doğruydu: **hiç bir şey olmamıştı.** Başka türlü ve daha kabaca deyimiyle: genç kız ortadan kaybolmuştu, meğer ki bu bürolarda çalışıyor olsun, çünkü, basit bir başvuru için gelmişse, birbirimizle karşılaşmadan, çoktan çıkıp inmiş olabilirdi. «Kuşkusuz, diye düşündüm, eğer bir başvuru için gelmişse, yine de bunu bu kadar kısa bir süre içinde bitirmemiş olabilir.» Bu düşünce bana yeniden cesaret verdi ve kendisini aşağıda beklemeye karar verdim.

Bir saat, boş yere bekledim. Ortaya çıkan çeşitli olasılıkları inceledim:

1. Başvuru zaman alıyordur, bu durumda bekleyişi sürdürmek gerekmektedir.

2. Bu olup bitenlerden sonra, belki kendisini fazla huzursuz hissediyordur; işiyle uğraşmaya başlamadan önce gidip bir tur atabilir, şu halde yine de beklemek zorunludur.

3. Orada çalışıyordur, duruma göre, büronun dağılış saatine kadar beklemek gerekir.

«Büroların dağılışına kadar beklemekle, üç olasılığı da karşılamış olurum, diye mantık yürüttüm.»

Bu bana çok sağlam bir mantık olarak gözüktü ve köşedeki kahvenin binadan çıkışları gözetleyebileceğim taraçasında, kafam dingin olarak beklemeye karar verecek kadar içimi rahatlattı. Bir bira istedim ve saate baktım : üçü çeyrek geçiyordu.

Zaman geçtikçe, sonuncu varsayım doğrulamıyor gibiydi : orda çalışıyordu. Saat altıda, binaya yaklaştım, çünkü kapıda beklemek daha doğru olur gibi geldi bana; kuşkusuz birçok insan, hep birlikte aynı zamanda çıkacaktı ve onu, kahveden göremeyebilirdim.

Saat altıda bazı memurlar çıkmaya başladı.

Saat altı buçukta, hemen herkes çıkmıştı; bu, gittikçe daha az kişinin birlikte çıkmasından anlaşılabiliyordu. Saat yediye çeyrek kala, artık hemen hemen kimse çıkmıyordu. Yalnızca, zaman zaman bir servis şefi; yoksa şef olmasın, ("Saçma," diye düşündüm) ya da müdür sekre-

teri, ("Ha, bu olur", diye düşündüm gene pek fazla inanmayarak).

Saat yedide, her şey bitmişti.

VIII

Derin bir iç çöküntüsüyle eve dönerken, yitiğin yerini bütün açıklığıyla hesaplamaya çalıştım. Beynim, gerçek bir büyük fırındır, ama böyle sinirli olduğum zaman, düşüncelerim, bir bale topluluğunun oyuncuları gibi, aralıksız, peşi peşine geçer durur; buna karşın, ya da belki de bu nedenle, onları yönetmeye, sertlikle düzene sokmaya gittikçe alıştım, yoksa, sanırım çok geçmez delirirdim.

Dediğim gibi, derin bir **bunalım** içinde eve döndüm, ama bu, düşüncelerime bir düzen vermeme, bir duruluk getirmeme engel olmadı, çünkü, resmimi anlayan tek kişiyi sonsuza dek yitirmemek istiyorsam, durulukla düşünmem zorunluydu. Buraya, ya bir başvuru için girmişti, ya da orada çalışıyordu, başka bir olasılık yoktu. Kuşkusuz, en uygun varsayım bu sonuncuydu. Bu durumda, beni bıraktıktan sonra, altüst olduğunu hissederek evine dönmeye karar vermiş olacaktı: o halde, onu yarın girişte beklemek gerekliydi.

Sonra öteki olasılığı, başvuru konusunu ele

alıp inceledim. Karşılaşmamızdan altüst olarak, başvurusunu bir sonraki güne ertelemeye karar verip evine dönmüş olabilirdi. Bu durumda da, kendisini kaldırımda beklemek uygun düşüyordu.

İki elverişli olasılık bunlardı. Öteki korkunçtu: başvuru, ben binaya döndüğüm ve asansörle çıkıp indiğim sırada yapılmıştı. Yani, birbirimizi görmeden aynı yoldan gidip gelmiştik. Bütün bu süreç için tahmin edilen süre çok kısa olmuştu ve olayın böyle geçmiş olması pek az olasıydı, ama yine de olanaklıydı: Örneğin, şu başvuru, bir yazı bırakıvermekle de pekâlâ olabilirdi. Bu koşullar içinde, ertesi gün gidip onu beklemek bana yararsız gibi geliyordu. Bununla birlikte, iki elverişli olasılık vardı ve umutsuzca buna sarıldım.

Çeşitli duygular içinde eve vardım: bir yandan, bana söylediği: «Durmadan onu düşünüyorum,» sözünü her anımsayışımda, kalbim şiddetle çarpıyordu ve önümde karanlık ama geniş ve güçlülük dolu bir perspektif açıldığını hissediyordum: İçimde şimdiye değin uyuşup kalmış bir gücün, birden boşanıvereceğini sezinliyordum. Öte yandan, onu görmeksizin uzun süre kalabileceğimi düşünüyordum. Onu yeniden bulmak gerekti. Birden, yüksek sesle, bir çok kez: «Bu gerekli, gerekli bu!» dediğimi farkettim.

IX

Ertesi gün, sabahtan, T.nin bürolarının girişinde buldum kendimi. Bütün memurlar girdiler, ama o hiç gözükmedi. Orada çalışmadığı besbelliydi. Yine de zayıf bir varsayım yok değildi: Belki hastalanmış ve birkaç gün işe gelmeyecekti?

Bundan başka geriye başvurma olasılığı kalıyordu, öylelikle, köşedeki kahvede, bütün sabah beklemeye karar verdim.

Artık tüm umudumu yitirmiştim ki, (saat da aşağı yukarı onbir buçuk falan olabilirdi) onu metrodan çıkarken gördüm. Müthiş heyecanlandım, bir sıçrayışta yerimden fırlayıp karşısına vardım. Beni görünce, taş kesilip olduğu yerde kaldı: böyle bir ortaya çıkıverişi ummadığı apaçıktı. Gariptir, fakat zihnimin acımasız bir sertlikle işlediği heyecanım bana dipdiri bir enerji veriyordu: kendimi güçle yüklü, dinç, kararlı, her şeye hazır hissediyordum. O kadar ki, kolundan nerdeyse hoyratça yakaladım ve kendisini, hiç konuşmadan, San Martin caddesinden, meydana doğru sürükledim. Tüm iradeden yoksun gözüküyordu, ağzından tek söz çıkmadı.

Yüz ya da ikiyüz metre gitmiştik ki, sordu:

— Nereye götürüyorsunuz beni?

— San Martin Meydanına, birbirimize söy-

leyecek çok şeyimiz var, diye yanıtladım, kararlı adımlarla yürümeyi sürdürerek ve onu sürekli kolundan tutup sürükleyerek.

T. Şirketi bürolarıyla ilgili bir şeyler mırıldandı ama onu sürüklemeyi sürdürdüm ve söylediğinden bir şey anlamadım.

Ekledim:

— Sizinle tartışacağım pek çok şey var.

Direniş göstermedi; bir dalı sürükleyen gür akışlı bir nehir gibi hissediyordum kendimi. Meydana vardık ve tenha bir sıra aradım.

— Niçin kaçtınız?

İlk sorduğum bu oldu. Bana, bir gün önce: «Durmadan onu düşünüyorum» dediği sırada farkettiğim **o bakışla** baktı. Garip bir bakıştı bu; sabit, delici, çok uzaktan gelir gibi; bu bakış bana bir şeyi, benzeri gözleri anımsatıyordu, ama onları nerede gördüğümü anımsıyamıyordum.

— Bilmiyorum, diye yanıtladı sonunda. Şimdi de kaçmak istiyorum.

Kolunu sıktım.

— Artık hiç gitmeyeceğinize bana söz verin. Size ihtiyacım var, size pek çok ihtiyacım var, dedim.

Arayıcı bakışıyla bana yeniden bakmaya koyuldu, ama hiç bir yorum yapmadı. Sonra, gözlerini uzaktaki bir ağaca dikti.

Profilden bana bir şey anımsatmıyordu. Yüzü güzeldi, ancak sertçe bir havası vardı. Saçları kestane renginde, uzundu. Dış görünümü yirmi altı yaşından fazla göstermiyordu; ancak, insanda, görmüş geçirmiş olduğu izlenimini uyandıran, şu çok yaşamışlara özgü bir şey vardı onda; ne ak saçlar, ne de şu salt maddesel belirtilerden herhangi biri; tanımlaması olmayan bir şey, ama kesinlikle tinsel türden, belki de bakışı; insan yaratığının bakışının fiziksel bir şey olduğu da ne derece söylenebilir? Belki dudaklarını büzme biçimi, ağız ve dudakların fiziksel öğeler olmasına karşın, onların kapanma ve büzülme biçimiyle bazı küçük çizgilerin meydana getirdiği şeyler de, aynı şekilde tinsel öğelerdi. Bu görmüş geçirmişlik izlenimini veren şeyi o zaman saptayamadım; kısacası bugün de aydınlığa kavuşturamıyacağım. Belki bu, konuşma tarzı da olabilirdi.

— Size pek çok ihtiyacım var, diye yineledim.

Yanıtlamadı; ağacını seyretmeyi sürdürüyordu.

— Niçin hiç bir şey söylemiyorsunuz? diye sordum.

Ağaca bakmaya ara vermeksizin, yanıtladı:

— Ben kimim ki. Siz, sizse büyük bir sanatçısınız. Anlamıyorum, bana ne gibi bir ihtiyacınız olabilir.

Hışımla bağırdım:

— Size ihtiyacım var diyorum size! Anlamıyor musunuz?

Bakışı hep ağaçta, mırıldandı:

— Niçin?

Hemen karşılık vermedim, kolunu bıraktım ve düşünceye daldım. Gerçekten de niçindi? Şu ana kadar, kendime açık seçik bir soru sormamıştım, daha çok bir çeşit içgüdüye boyun eğmiştim. Bir çöple, toprağa geometrik şekiller çizmeye başladım.

— Bilmiyorum, diye mırıldandım aradan bir süre geçtikten sonra. Henüz bunu bilmiyorum.

Yoğun bir düşünüş içindeydim ve çöpün ucuyla desenleri daha da karmakarışık ediyordum.

— Kafam, karanlık bir dehliz. Bazı bölümlerini aydınlatan ışıklar da var. Bazı şeyleri niçin yaptığımı iyice bilmeyi hiç bir zaman başaramıyorum. Yok, öyle değil...

Aptallaştığımı hissediyordum, yok, hiç öyle değildi, bu ben değildim. Büyük bir zihinsel çaba gösterdim: acaba yorum yapma yeteneğimden mi yoksundum? Tam tersine, beynim bir hesap makinesi gibi, sürekli yorum yapıyordu: Örneğin, şu yaşadığım öyküde, yorum yapmak, varsayımları bir araya getirmekle aylar geçirmemiş miydim? Listelerini bile yapmıştım. Ve her ne

olursa olsun, Maria'yı, en sonunda, mantık yeteneğimle bulmuş değil miydim? Gerçeğin orda, işte şu ulaşıvereceğim yerde olduğunu hissettim ve onu kaçırmaktan korktum: çok büyük bir çaba gösterdim.

— Yorum yapmayı bilmediğimden değil bu, diye haykırdım. Tersine, hep yorum yaparım ben. Ama, pozisyonunu her an matematik olarak çıkaran ve hedefine doğru, şaşmayan bir kesinlikle yol alan bir kaptan düşünün. Ama bu kaptan neden **bu hedefe doğru gittiğini bilmiyor,** anlıyor musunuz?

Düşünceli bir tavırla, bir ara bana baktı; sonra, yine eskisi gibi ağaca bakmaya daldı.

— Henüz nedenini yakalayamamış olsam da, yapmam gereken bir şeyde, sizin temel öğe olacağınızı hissediyorum, dedim.

Yeniden çöple çizmeye koyuldum ve büyük bir zihinsel çaba göstermeyi sürdürdüm. Bir süre sonra, ekledim:

— Şimdilik, bunun pencere sahnesiyle ilişkili bir şey olduğunu biliyorum; siz buna dikkatinizi vermiş tek kişisiniz.

— Ben sanat eleştirmeni değilim, diye mırıldandı.

Öfkeyle bağırdım:

— Sözünü etmeyin bana şu ahmakların.

Şaşırmış, bana doğru döndü. O zaman sesimi

alçalttım ve kendisine, eleştirmenlere niçin inanmadığımı açıkladım.

Hep öylece, bana bakmadan dinledi ve ben durunca:

— Şikâyetçisiniz, ama eleştirmenler sizin hakkınızda her zaman iyi şeyler söylüyorlar, dedi.

Kızdım:

— Benim için daha da kötü! Anlamıyorsunuz. Beni asıl tiksindiren ve yanlış yolda olduğumu düşündüren şeylerden biri de bu. Örneğin şu sergi işini ele alalım: bu şarlatanlardan hiç biri, o sahnenin önemini kavramadı. Bunu hisseden tek bir kişi oldu: Siz. Gelin görün ki, siz bir eleştirmen değilsiniz. Hayır, bir başka kişi de onun önemini gördü, ama olumsuz yönden: bana bu konuda sitem de etti; irkilmiş, nerdeyse iğrenme duymuş. Siz ise tam aksine...

Bakışı hep öne doğru çevrili; ağır, ağır:

— Ben de aynı görüşte olamaz mıyım? dedi.

— Hangi görüşte?

— O kişinin görüşünde.

Kaygıyla ona baktım: ama, profilden, sıkıca kenetlenmiş çenesiyle, yüzünden bir şey okunmuyordu. Güvenle yanıtladım:

— Siz, siz benim gibi düşünüyorsunuz.

— Peki, siz ne düşünüyorsunuz?

— Bilmiyorum, bu soruya karşılık da vere-

meyeceğim. Daha çok size şunu söyleyebileceğim; siz benim gibi **hissediyorsunuz.** Bu sahneye sizin yerinize ben nasıl bakabilirsem, siz de öyle bakıyordunuz. Bilmiyorum siz ne düşünüyorsunuz, benim ne düşündüğümü de bilmiyorum; fakat bildiğim bir şey var ki, siz de benim gibi düşünüyorsunuz.

— Ama, siz tablolarınızı düşünmüyor musunuz?

— Önceleri çok düşünürdüm onları; bir ev yaparmış gibi yapardım. Ama bu sahne; onu böyle yapmak geldi içimden, nedenini bilmeden. Hâlâ da bilmiyorum. Gerçekte, tablonun geri kalan bölümüyle hiç ilgisi yok ve sanırım şu ahmaklardan biri bunu bana belirtti. El yordamıyla ilerliyorum ve sizin yardımınıza ihtiyacım var, çünkü, benim gibi hissettiğinizi biliyorum.

— Sizin ne düşündüğünüzü tam tamına bilmiyorum.

Sabırsızlanmaya başlamıştım, sertçe karşılık verdim:

— Fakat, size, ne düşündüğümü kendim de bilmediğimi söylemiştim! Hissettiğim şeyi açıkça söyleyebilsem, durulukla düşünüyorum demektir. Öyle mi, değil mi?

— Evet, öyle.

Bir an sustum ve işin iç yüzünü anlamaya çalışarak, düşünceye daldım. Sonra ekledim:

— Önceki bütün tablolarımın daha yüzeysel olduğu söylenebilir.

— Hangi önceki tablolar?

— Pencere'den öncekiler.

Düşüncemi yeniden toparladım, sonra:

— Yok, tamamen bu değil, yok, hayır bu değil. Onların daha yüzeysel olmaları değil.

Pekâlâ neydi gerçekte? O zamana kadar bu sorun üzerine hiç eğilmemiştim; şimdi şu pencere sahnesini nasıl bir uyur-gezer gibi yaptığımın farkına varıyordum. Kendi kendime tekrarlar gibi ekledim:

— Hayır, onların daha yüzeysel olmaları değil, diye ekledim kendi kendime konuşur gibi. Bilmiyorum, bunda genel olarak insanlıkla ilgili bir şey var, anlıyor musunuz? Bu resmi yapmadan birkaç gün önce; bir toplama kampında, birisinin yiyecek bir şey istediğini, bunun üzerine kendisine zorla canlı bir fare yedirdiklerini bir yerde okuduğumu anımsıyorum. Bazan, hiç bir şeyin anlamı olmadığına inanırım. Binler ve binlerce yıldan beri, boşluğa doğru kaçan bir küçük gezegende bizler, acı içinde doğuyor, büyüyor, savaşım veriyor, hasta düşüyor, acı çekiyor, çektiriyor, bağırıyor, ölüyoruz: evet ölünüyor ve aynı anda, yararsız komediye yeniden başlamak için başkaları doğuyor.

Bu tam böyle miydi? Hiç bir şeyin bir anla-

mı olmadığı fikri üzerinde düşünüp kaldım. Tüm yaşamımız, bir uzak, ilgisiz yıldızlar çölünde, ancak bir anonim çığlıklar sürgitmesi değil miydi?

Suskun duruyordu.

— Bu plaj sahnesi beni korkutuyor, diye ekledim uzunca bir süre sonra, onda derinin derini bir şey olmasına karşın, bunu biliyorum. Hayır, daha çok şunu söylemek istiyorum : o beni temsil ediyor, **ben**'i, daha derinden... Evet, öyle. Açık bir bildiri değil bu, hayır, henüz değil, ama beni temsil ediyor **ben**'i, derinden.

— Belki bir umutsuzluk bildirisi.

Dediğini duydum. Korkuyla ona baktım :

— Evet, diye yanıtladım, bana da bir umutsuzluk bildirisi gibi geliyor. Görüyor musunuz, siz de tam benim hissettiğim gibi hissediyorsunuz..

Bir süre sonra sordu :

— Peki siz de tam böyle mi buluyorsunuz, bir umutsuzluk bildirisi mi?

Hayretle onu süzdüm :

— Hayır, dedim, öyle bulmuyorum. Peki, siz ne düşünüyorsunuz?

Oldukça uzun bir süre yanıtlamaksızın durdu. Sonunda, başını çevirdi, gözlerimin içine baktı :

— Bence öyle de olsa, bunun konuyla hiç bir ilgisi yok, dedi kendi sorusunu yanıtlarmış gibi. Asıl önemli olan, gerçektir.

— Peki, bu sahnenin gerçek olduğuna inanıyor musunuz? diye sordum.

Bir çeşit sertlikle onayladı:

— Hiç kuşkusuz gerçektir.

Sert yüzüne, sert bakışına kaygıyla baktım. «Niçin bu sertlik, diye sordum kendi kendime, niçin?» Belki benim kaygımı, benim kendisiyle düşünce, duygu birliği gereksinimimi hissetti, bir anda bakışı yumuşadı ve aramızda bir köprü kurulur gibi oldu; fakat bunun, bir uçurum üzerine kurulan geçici ve dayanıksız bir köprü olduğunu hissettim. Sesi de değişmiş olarak, ekledi:

— Fakat beni görmekle ne kazanacaksınız, bilmiyorum. Bana bütün yaklaşanlara kötülüğüm dokunur.

X

Yakında yeniden buluşmak üzere anlaştık. Kendisini, hemen ertesi gün görmek istediğimi, ya da orada birlikte daha da kalmak isteğimi ve artık beni hiç bırakmamasını, utancımdan söyleyemedim. Şaşılacak bir belleğim olmasına karşın, açıklanamayacak, anî unutkanlıklarım vardır. O sırada ona neler söylediğimi artık bilmiyorum, ancak bana gitmesi gerektiği karşılığını verdiğini anımsıyorum.

Aynı akşam ona telefon açtım. Bir kadın sesi yanıt verdi; kendisine, matmazel Maria Iribarne ile görüşmek istediğimi söyleyince, bana öyle geldi ki, bir saniye duraksadı, ama hemen arkasından, orada olup olmadığına bakacağını söyledi. Hemen arkasından da, Maria'nın sesini duydum, ancak, beni şaşırtan nerdeyse buyruk veren bir tondaydı:

— Sizi görmem gerek, Maria, dedim. Birbirimizden ayrılalı beri sürekli sizi düşünüyorum, her saniye sizi.

Titreyerek konuşmayı kestim. Yanıt vermiyordu.

— Niçin yanıt vermiyorsunuz? dedim artan bir sinirlilikle.

— Bir saniye bekleyiniz, diye yanıtladı.

Telefonu bıraktığını işittim. Az sonra, sesini yeniden duydum; fakat bu kez kendi gerçek sesiydi, şimdi, o da titriyor gibiydi.

— Konuşamazdım, diye açıkladı.

— Niçin?

— İçeriye girip çıkanlar oluyor hep.

— Ya şimdi nasıl konuşabiliyorsunuz?

— Kapıyı kapattığım için. Kapıyı kapatınca, rahatsız edilmemem gerektiğini bilirler.

— Sizi görmeye ihtiyacım var, Maria, diye yineledim şiddetle. Bu sabahtanberi, hep sizi düşünmekten başka bir şey yapmıyorum.

Yanıt vermedi.

— Niçin yanıt vermiyorsunuz?

— Castel... diye başladı duraksamalı bir tonla.

— Bana Castel demeyin! diye bağırdım öfkeyle.

— Don Pablo, dedi bunun üzerine çekingenlikle.

Bu iki sözcükle, sonsuz bir mutluluğun başladığını hissettim.

Fakat, Maria, konuşmayı yeniden kesmişti.

— Ne var, ne oluyor? diye sordum. Niçin konuşmuyorsunuz?

— Ben de, diye fısıldadı.

— Ben de ne? diye sordum kaygıyla.

— Ben de hep düşündüm.

— Fakat neyi düşündünüz? diye sordum yeniden, kaygım yatışmamış olarak.

— Her şeyi.

— Nasıl her şeyi? Neyi?

— Bütün bunların garipliğini... tablonuz... dünkü rastlantı... Sonra bugünkü... bilmiyorum işte...

Kesin olmamak beni hep çileden çıkarmıştır.

— Evet, fakat ben size, **sizi**, hiç ara vermeden düşündüğümü söyledim, diye karşılık verdim. Siz bana, beni düşündüğünüzü söylemiyorsunuz.

Aradan bir kaç saniye geçti. Sonra yanıtladı:

— Size, **her şeyi** düşündüğümü söylüyorum.

— Ayrıntı vermediniz.

— Çünkü bütün bunlar çok olağan dışı, çok olağan dışı oldu... öylesine afalladım ki... kuşkusuz, sizi düşündüm...

Kalbim daha kuvvetle çarptı.. Bana ayrıntılar gerekti: beni ayrıntılar coşturur, genellemeler değil.

— Ama nasıl, nasıl? diye sordum gittikçe artan bir kaygıyla. Ben, sizin, ağaca baktığınız sıradaki yüzünüzün her çizgisini, profilinizi, kestane renkli saçlarınızı, sert bakışlarınızı ve birden nasıl yumuşadıklarını, yürüyüş biçiminizi, hepsini düşündüm...

Birden sözümü keserek:

— Kapatmalıyım, dedi, bir gelen var.

— Yarın sabah sizi arayacağım, diyebildim yine de, umutsuzca.

— Peki, diye yanıtladı, aceleyle.

XI

Sıkıntılı bir akşam geçirdim. Tüm kendimi verebilme çabama karşın ne bir desen çizebildim, ne de resim yapabildim. Biraz yürüyeyim

diye çıktım ve kendimi, birden, Corrientes caddesinde buldum. Bana çok garip bir şey oluyordu: herkese sevecenlikle bakıyordum. Bu öyküyü, kesinlikle tarafsız bir biçimde anlatmak istediğimi söylediğimi sanıyorum ve şimdi en kötü kusurlarımdan birini açığa vurmakla bunun ilk kanıtını vereceğim: benzerlerime hep antipati ve hatta tiksintiyle bakmışımdır, özellikle kalabalıklara: yazın, plajlara hiç katlanamam. Bazı erkek ya da kadınları çok sevmiş, bazılarına karşı beğeni duymuşumdur (çekememezliğim yoktur), bazıları için gerçek bir sempati beslemiş, çocuklara karşı her zaman sevecen ve yufka yürekli olmuşumdur (özellikle, zihinsel bir çabayla, onların da sonunda ötekiler gibi büyüyüp koca adam olacaklarını unutmaya çalıştığım zamanlar), ama **genellikle** insanlık bana hep iğrenç gözükmüştür. Bazan, şu ya da bu karakter çizgisini belirlediğim için, bütün gün yemek yiyemediğimi ya da bütün bir hafta boyu resim yapamadığımı açıkça söylemekten çekinmiyorum: gözü doymazlığın, çekememezliğin, şişinmenin, kabalığın, doyumsuzluğun, yani genellikle insanlığın durumunu oluşturan bu özel nitelikler bütününün, bir yüzde, bir davranışta, bir bakışta, saydam bir nesnenin arkasından görünür gibi, ne denli belli olduğu inanılmaz bir olgudur. Böyle bir raslaşmadan sonra, insanın ar-

tık yemek yemek, resim yapmak hatta yaşamak isteği bile duymaması bana doğal gelir. Ama, bu karakteristikten, gene de kendime hiç bir kendini beğenmişlik payı çıkarmadığımın açık seçik olmasını çok isterim; biliyorum ki, bu bir şişinme kanıtıdır ve yine biliyorum ki, benim ruhum da, evet o da çok kez gözü doymazlığı, kasıntıyı, doymak bilmezliği barındırmıştır. Fakat, ben bu öyküyü tam tarafsızlıkla anlatmaya karar verdiğimi söyledim, bunu da yapacağım.

İşte o akşam, insanlığa karşı duyduğum horgörü yok olmuş ya da hiç değilse, geçici olarak unutulmuş gibiydi. «Café Marzetto» 'ya girdim. Oraya tango dinlemeye gidildiğini bilirsiniz sanıyorum, tıpkı bir inanmışın, **St. Matthieu İncili'nden Pasyon**'u [1] dinlemesi gibi.

XII

Ertesi gün saat ona doğru telefon ettim. Yine bir gün önceki kadın çıktı. Matmazel Maria Iribarne'yi sordum. O sabah yazlığa gittiğini söyledi. Yıldırımla vurulmuşa döndüm.

— Yazlığa mı? diye sordum.

— Evet, efendim, siz bay Castel misiniz?

(1) Hz. İsa'nın çektiği acılar bölümü (Ç.N.)

— Evet, benim.

— Buraya bir mektup bıraktı. Özür diliyor, kendilerinde adresiniz yokmuş.

Onu aynı gün görmeyi öyle kafama koymuştum ve bu buluşmadan öylesine önemli şeyler bekliyordum ki, haber beni yıktı. Aklıma bir dizi soru geldi: yazlığa gitmeye neden karar vermişti? Besbelli ki, bu karar, telefon konuşmamızdan sonra alınmıştı: yoksa bu programına dolaylı olarak değinirdi ve özellikle ertesi gün kendisine telefon etme önerimi onaylamazdı. İyi ama, bu karar, telefon görüşmemizden sonra alınmışsa, bu, aynı zamanda bizim konuşmamızın sonucu olmalıydı, demek? Eğer bunun sonucuysa, acaba neden? Benden bir kez daha kaçmak mı istiyordu? Ertesi günkü kaçınılmaz buluşmadan mı korkmuştu?

Bu beklenmedik yazlığa gidiş, bende ilk kuşkuyu uyandırdı. Her zaman olduğu gibi, daha önceki ayrıntılardan, kuşkulu olanlarını bulmaya başladım; bunlara daha önce dikkat etmemiştim. Bir gün önceki telefondaki o ses değişiklikleri nedendi? Kimlerdi bu «içeri girip çıkanlar» ve onun doğal bir biçimde konuşmasını engelleyen kimdi? Dahası, **aldatmaca yeteneği olduğunu gösteriyordu bu.** Ya ben, matmazel Iribarne'yi sorduğum zaman, o kadının duraksaması ne oluyor? Fakat, bir tümce içimi kor

gibi yakıp, orda kalmıştı: «Kapıyı kapatınca rahatsız edilmemem gerektiğini bilirler.» Maria'nın çevresinde bir çok gölge var, dedim içimden.

Bu düşünceler ilk kez, hızlı hızlı onun evine doğru yol alırken geçiyordu aklımdan. Benim adresimi öğrenmeye çalışmaması garipti; oysa ben onun adresini de, telefon numarasını da çoktan biliyordum. Posadas caddesinde oturuyordu, kolay tanımıyla, Seaver caddesinin köşesinde.

Beşinci kata varıp, zili çalınca, büyük bir heyecan duydum. Polonyalı ya da benzeri bir uşak açtı kapıyı; adımı söyleyince beni kitap dolu küçük bir salona aldı; duvarlar, tavana kadar raflarla kaplıydı, iki küçük masa üzerinde bile kitap yığını vardı, hatta bir koltuğun üzerine kadar yayılmıştı. Birçok cildin aşırı taşkın formalı olduğunu farkettim.

Kitaplığa bir göz atmak için ayağa kalktım. Birden arkamda biri varmış ve beni gözetliyormuş gibi geldi. Döndüm ve salonun öbür ucunda bir adam gördüm. Uzun boylu, ince yapılıydı; güzel bir başı vardı. Gülümseyerek, benden yana bakıyordu, ama genelde belirsiz bir biçimde. Gözlerinin açık olmasına karşın, kör olduğunu anladım. O zaman, kitapların formalarının anormalliğinin nedeni açıklık kazanıyordu.

İçtenlikle elini uzatarak:

— Castel'siniz değil mi? dedi.

— Evet, bay Iribarne, diye yanıtladım elimi vererek.

Bir yandan da, şaşırmıştım, onunla Maria arasında nasıl bir akraba ilişkisi olabileceğini merak ediyordum.

Oturmamı işaret ederken, hafifçe alaya kaçan bir gülümseyişle gülümsedi ve ekledi:

— Soyadım Iribarne değil ve bana «Bay» da

Ben Allende'yim, Maria'nın kocası.

geçen zamanı ölçme, belki de yorumlama alışkanlığıyla, hemen ekledi.

— Maria, kendini hep genç kızlık soyadıyla çağırtır.

Bir heykel gibiydim.

— Maria sizin resminizden bana çok sözetti. Bir kaç yıllık kör olduğumdan, hâlâ nesneleri hayalime iyi getirebiliyorum.

Sanki, körlüğü nedeniyle özürlü sayılmak istiyordu. Bütün bu olup biteni anlamaya çalışmak için, sokakta yeniden yalnız başıma kalmakta ne kadar gecikiyordum!

Cebinden bir mektup çıkardı ve bana uzattı

— İşte mektup, dedi, özentisiz, bunda olağandışı bir şey yokmuşçasına.

Mektubu aldım, cebime koymak üzereyken, kör bu davranışımı görmüş gibi, ekledi:

— Okuyunuz, çok rica edeceğim. Gerçi Ma-

ria'dan olduğuna göre, içinde pek bir şey bulunmasa gerek.

Titriyordum. Bana bir sigara ikram ettikten sonra, bir tane de kendisi yakarken, zarfı Mektubu da açtım: içinde, tek bir tümce

Ben de sizi düşünüyorum.

Maria

Kör, kâğıdı yeniden katladığımı işitince, sordu:

— Çok önemli bir şey yok, sanırm?

Büyük bir çaba harcadım, ama yanıtladım:

— Hayır, çok önemli bir şey yok.

Körün gülümsediğini ve kocaman kocaman açılmış gözlerini bana çevirdiğini görünce, bir tür canavarın uyandırdığı etki altında kaldım.

— Maria'dan, ta kendisinden, dedi kendi kendine konuşur gibi. Birçokları, içgüdüsel davranışlarıyla çok önemli durumları birbirine karıştırırlar. Maria da, durumda hiç bir değişiklik yapmayacak şeylerde böyle ivedilik gösterir. Size nasıl açıklamalı?

Kafası meşgul, gözlerini yere çevirdi, daha açık bir açıklama arıyor gibiydi. Bir süre sonra, konuştu:

— Bir çölde hareketsiz duran ve birden son hızla yer değiştiren biri gibi. Anlıyor musunuz? Hızın anlamı yok, insanı çevreleyen görüntü hep **aynı.**

Sigarasından bir nefes çekti ve ben orda yokmuşum gibi, yine düşündü. Sonra ekledi:

— Neyse, bilmiyorum artık tam böyle mi? Ben, benzetme yapmaya pek yetenekli değilimdir de.

Bu uğursuz salondan nasıl kaçacağımı bilmiyordum. Fakat, körün acelesi yok gibiydi. «Bu iğrenç komedi de neyin nesi?» diye düşündüm. Allende yeniden konuştu:

— Örneğin, bugün erkenden kalkıyor ve bana Estancia'ya [1] gideceğini söylüyor.

— Estancia'ya mı? diye sordum anlamadan.

— Evet, bizim Estancia'ya, yani dedemin malikhânesine. Ama, şimdi orasıyla yeğenim Hunter meşgul oluyor. Sanırım tanırsınız kendisini.

Bu yeni açıklama, içimi kaygı ve kırgınlıkla doldurdu: Maria bu edepsiz, aptal zamparada ne bulabilirdi ki? Malikâneye Hunter için değil de, yalnız kırdaki yalnızlığı sevdiği ve aile mülkü olduğu için gittiğini düşünerek, içimi rahat ettirmeye çalıştım. Fakat çok yıkılmıştım.

— Kendisinden sözedildiğini duydum, dedim acı bir tonla.

Ama, daha Allende konuşmadan, kabalıkla ekledim:

— Ben kaçayım.

(1) Malikâne, (Ç.N.)

— O! üzgünüm, dedi Allende. Yeniden görüşürüz umarım.

— Evet, evet, elbette, dedim.

Beni kapıya kadar geçirdi. Elini sıktım ve çabucak çıktım. Aşağı inerken, asansörde, öfkeyle yineliyordum : «Bu iğrenç komedi de neyin nesi?»

XIII

Fikirlerimi belirginleştirmeye ve dingin düşünmeye gereksinimim vardı. Recoleta yönüne doğru, Posadas caddesine girdim.

gerçek bir cehennemdi : yığın yığın düşünceler, aşk ve kin duyguları, sorular, hınçlar ve anılar birbirlerini itip kakıp duruyorlardı.

Örneğin, beni evine kadar bir mektup almak için getirtip, sonra bunu bana kocasının eliyle verdirme fikri de neyin nesiydi? Ve nasıl olmuş da evli olduğu konusunda beni uyarmamıştı? Malikânede, Hunter denilen o pis herifle ne gibi bir işi olabilirdi? Niçin benim telefonumu beklememişti? Ya o kör, bu hayvan neyin nesiydi? Önce de söylemiştim; bende, insanlık fikrinin değersiz bir yeri vardır; açık söylemeliyim ki, **körleri hiç sevmem,** üzerimde kanı soğuk hayvanların etkisini bırakırlar : nemli ve sessiz, engerekler gibi. Bir de onun önünde, karısının,

Ben de sizi düşünüyorum, diyen mektubunu okumak buna eklenirse, artık o anda duyduğum tiksintiyi tasarlamakta hiç güçlük çekilmez.

Düşüncelerimin karmaşasına bir çeki düzen vermeye ve alışkanlığım gereği, yöntemli bir yol izlemeye çalıştım. En baştan başlamak gerekiyordu, bu başlangıç da (hiç olmazsa hemen), besbelli ki, o telefon konuşmasıydı. Bu konuşmada, birçok karanlık nokta vardı.

Her şeyden önce, kocasının verdiği mektubun da kanıtladığı gibi, eğer erkeklerle ilişkileri öylesine doğal karşılanıyorsa, kapı açıkken duygusuz ve kişiliksiz bir ses tonuyla konuşmak niçindi? Sonra, şu açıklama ne anlama geliyordu: «Kapı kapalı olunca, rahatsız edilmemem gerektiğini bilirler.»? Apaçıktı; demek telefon etmek için sık sık odaya kapanıyordu. Yine de, aile dostlarıyla normal konuşmalar yapmak için odaya kapandığına inanılamazdı: bunun, bizimkine benzer konuşmalar için yapıldığını varsaymak gerekiyordu. Şu duruma göre, yaşamında benimle aynı düzeyde bulundurduğu başka erkekler vardı. Acaba kaç kişiydi? Kimlerdi?

İlkin Hunter'i düşündüm, fakat hemen onu bir yana bıraktım. Malikânede onu istediği gibi görebildikten sonra, telefonla niye konuşsun? Buna göre, ötekiler kimlerdi? Telefonla ilgili çözümlemenin hepsi bu mu, diye sordum kendi

kendime, hayır, hepsi bu değildi: daha geriye, benim kesin soruma yanıtı kalıyordu. Acıyla gördüm ki; kendisine, bütün bir dizi belirsiz formüllerden sonra, beni düşünüp düşünmediğini sorduğum zaman, şöyle yanıtlamıştı: «Size, her şeyi düşündüğümü söylemedim mi?» Yalnızca bu yanıtı vermişti. Yine sorulu olan bu yanıtlama biçimi başına dert açmazdı. Ve sonuç olarak, bu yanıtın açık olmayışının bir kanıtı da şu ki, ertesi gün, (ya da o akşam) bana yazarak, çok kesin bir biçimde yanıt vermeyi yine kendisi gerekli görmüştü.

«Mektuba geçelim», dedim içimden. Mektubu cebimden çıkarıp yeniden okudum:

Ben de sizi düşünüyorum.

Maria

Yazı rahat değildi, ya da, en azından, sinirli bir kimsenin yazısıydı. Bu, aynı şey değil; çünkü birinci varsayım yerindeyse, bu geçici bir heyecanı gösterir ve o noktadan, benim sorunum için elverişli bir ipucu oluşuyordu. Her ne olursa olsun, imza beni çok heyecanlandırdı: **Maria.** Yalnız **Maria.** Bu yalınlık bana, belli belirsiz bir elde etmiş olma düşüncesi veriyordu; genç kadının yaşamıma girdiği ve bir biçimde benim olduğu düşüncesi.

Ne yazık! Benim mutluluk duygularım pek az kalıcıdırlar. Örneğin, bu şimdiki de, daha ilk

çözümlemeye direnemiyordu : kocası da onu Maria diye çağırmıyor muydu sanki? Kuşkusuz, Hunter de onu öyle çağırıyordur; başka ne diyecek? Ya kapıyı kapayarak kendileriyle konuştuğu ötekiler? Bence, hiç kimse, kendisine saygıyla «Matmazel Iribarne» diyen birisiyle konuşmak için odasına kapanmaz.

«Matmazel Iribarne!». Kendisine ilk telefon ettiğimde, karşıma çıkan oda hizmetçisinin niçin duraksadığını işte şimdi anladım : ne soytarılık! İyice düşününce, onu böyle çağırmanın garip karşılanmayışı da bir kanıt daha oluşturuyordu; hiç kuşkusuz, birisi ilk kez «Matmezel Iribarne» diye sorduğunda, hizmetçi kadın şaşırıp, «Madam» sözcüğü üzerinde durarak, ister istemez düzeltmek zorunda kalmış olmalıydı. Ama, doğal ki, zamanla, artık omuzlarını silkip, bu işe karışmamayı, düzeltmekten vazgeçmeyi yeğ tutmuştu. Duraksamıştı, evet bu doğaldı. Fakat, düzeltmemişti.

Mektuba gelince, pek çok sonucun kaynağı orada yatıyordu. En olağandışı olanından başladım : bana bu mektubu ulaştırma biçimi. Hizmetçi kadının, onun adına dilediği özürü anımsadım : «Özür diliyorlar, fakat kendilerinde adresiniz yokmuş.» Bu doğruydu; benden adres istememişti, ben de kendisine adres vermeyi düşünmemiştim; ama yerinde olsaydım, ilk yapa-

cağım şey, telefon rehberinden aramak olurdu. Davranışını, akla sığmayacak bir tembelliğe yormak olanaksızdı, şu halde sonuç ortadaydı: **Maria, evine gitmemi ve kocasıyla yüz yüze gelmemi istemişti.** Fakat neden? Burada, son derece karışık bir duruma geliniyordu: Kocasını aracı yapmaktan haz duyuyor olabilirdi. Kocasının bundan zevk alması da olasıydı: İkisi de olabilirdi. Bu patalojik olasılıklar dışında, daha doğal olan bir diğeri kalıyordu: Maria, daha ileri gitmekle meydana gelmesi olası sakıncayı bana anlatmak için, kendisinin evli olduğunu öğrenmemi istiyordu.

Eminim ki, şimdi şu sayfaları okuyanlardan çoğu, bu son varsayımdan yana olacaklar ve yalnız benim gibi bir adamın bundan bir başkasını yeğleyeceği kanısına varacaklardır. Dostlarımın olduğu dönemlerde, bunlar, hep en karışık çözümlemeleri yeğlemeye olan düşkünlüğümle alay ederlerdi: ben, **gerçek niçin yalın olmalıymış**, diye şaşar dururum. Deneyimim şunu öğretti bana: Aksine, gerçek hiç bir zaman yalın değildir ve bir şey olağandışı açık gözüktüğü ya da bir eylem daha yalın bir nedene boyun eğdiği zaman, bunun altında çok daha karışık nedenler yatar. Günlük olgulardan işte bir örnek: Sadaka verenler, genellikle, vermeyenlerden daha cömert, daha iyi diye bilinir. İşi böyle yalına in-

dirgeyen bu kuramı, en büyük küçümsemeyle karşılamakta hiç sakınca görmeyeceğim. Herkes bilir ki, bir dilencinin (ama gerçek dilencinin) sorunu, önüne bir madeni para atmak ya da bir parça ekmek vermekle çözümlenemez: Bu davranışla ancak, hemen hemen bedavadan, iç huzurunu ve cömertlik ünvanını kolaydan satın alan sayın bayın psikolojik sorunu çözümlenir. Bu gibi kimselerin, kendi iyilikseverlikleri sayesinde, yine kendilerine bir rahatlama ve şişinme payı, ruhlarına da esenlik duygusu verebilmek için günde üç-beş kuruştan fazla harcamaya elleri varmadığına göre, ne denli cimrice davrandıklarına artık varın siz yargı yürütün. Bu iki yüzlülük (ve de tefecilik) işlemi olmaksızın, insanlığın düşkünlüğüne katlanmak için ne kadar çok manevi temizlik ve cesaret gerekecekti!

Yeniden, mektuba gelelim.

Belki yalnız yüzeysel bir düşünce bu varsayımla yetinecektir, o da, daha ilk analizde hemen çökecektir: «Maria, daha ileri gitmekle meydana gelmesi olası sakıncayı bana anlatmak için, kendisinin evli olduğunu öğrenmemi istiyordu.» Çok güzel. Ama, bu durumda, öylesine bunaltıcı ve öylesine acımasız bir yönteme başvurmak niçin? Bana bunu geçen sabah, ya da telefonda söyleyemez miydi? Söylemeyi göze alamamışsa, yazamaz mıydı? Geriye yine kor-

kunç bir kanıt kalıyordu: Öyle bile olsa, neden mektupta evli olduğundan söz etmemiş, görebileceğim gibi, ilişkilerimize daha sakin bir hava vermemi niçin benden istememişti? Öyleyse, hayır! Tam tersine, bu mektup, bu ilişkileri sağlamlaştırmak, cesaretlendirmek ve en tehlikeli yola sokmak için yazılmıştı.

Geriye görünürdeki patalojik varsayımlar kalıyordu. Maria'nın, Allende'yi aracı yapmaktan haz duyması olası mıydı? Ya da, bu fırsatları arayan kocası mıydı? Yoksa, kader, birbirlerinin benzeri iki varlığı birleştirerek, gönlünü mü eğlendirmişti?

Olayları ve sözleri kılı kırk yaran analiz etme huyumla, işi oraya kadar götürdüğüme birden pişman oldum. Ben düşüncelerimi sergilerken, Maria'nın meydandaki ağaca takılıp kalan bakışını anımsadım; çekingenliğini, ilk kaçışını anımsadım. Ve ona karşı taşkın bir sevecenlik içimi kaplamaya başladı. Çirkinlik ve düşkünlüklerle dolu acımasız dünyaya salıverilmiş dayanıksız bir yaratık gibi gözüktü bana. Sergi gününden beri sık sık hissettiğim şeyi hissettim: Bu, tam benim benzerim bir varlıktı.

Verimsiz usavurmalarımı, çıkardığım sert sonuçları unuttum. Hayal gücüyle, yüzünü, bakışını —bana, aydınlığa kavuşturamadığım bir şeyi anımsatan o bakışı— derin ve kötümser usa-

vurma biçimini tutkuyla yeniden canlandırdım. Yalnızlık yıllarım boyunca kime olduğunu bilmeden beslediğim aşkın Maria'da toplanmış olduğunu hissettim. Nasıl bu kadar saçma kuşkularım olabilirdi?

O zaman, telefon, mektup, malikâne, Hunter'la ilgili çıkardığım tüm o aptalca sonuçları unutmaya çalıştım.

Fakat bu olanaksız oldu.

XIV

Daha sonraki günler tedirginliklerle geçti. Telâşımdan, ayrılırken, Maria'nın malikâneden ne zaman döneceğini sormamıştım; aynı ziyaret günü, bilgi edinmek için telefon ettim, hizmetçi kadın bir şey bilmediğini söyledi; bunun üzerine kendisinden malikânenin adresini istedim.

Aynı akşam, dönüş tarihini bildirmesi ve Buenos Aires'e döner dönmez bana telefon etmesi ya da yazması için, yalvarışlı, umutsuz bir mektup yazdım. Merkez postanesine gittim ve riskleri en az düzeye indirmek için mektubu tahhütlü olarak yolladım.

Dediğim gibi çok tedirgin birkaç gün geçirdim ve Posadas caddesi ziyaretimden sonra beni kıvrandıran kara düşünceler, yüzlerce kez geçti

kafamdan. Bir düş gördüm: geceydi, yalnızlığına bırakılmış bir eski evi geziyordum. Bu, bir yerde benim bildiğim, çocukluğumdan beri gitmek için sonsuz bir istek duyduğum bir evdi; öyle ki, oraya bazı anılarımın rehberliğiyle giriyordum. Fakat, bazan kendimi karanlıkta yitmiş hissediyordum, ya da, gizlenmiş düşmanlar bana arkamdan saldırmak üzereler gibi geliyordu, ya da, kimileri aralarında fısıldaşıyorlar, benimle, benim saflığımla alay ediyorlardı. Kimdi bunlar ve ne istiyorlardı? Bununla birlikte, her şeye karşın, bu evde, içimde eski delikanlılık aşklarının yeniden doğduğunu hissediyordum; aynı sarsıntılar, aynı tatlı çılgınlık, korku ve sevinç duygularıyla.

Uyandığım zaman, düşümdeki evi bildim: bu, Maria'ydı.

XV

Mektubunu beklemekle geçen günlerde, aklım, bir sis görüntüsü içinde kaybolmuş bir kâşif gibiydi: yakında, ötede, belli belirsiz insan ve eşya karaltılarını, tehlikeli yerlerin, uçurumların bulanık kenar çizgilerini büyük güçlükle seçebiliyordum. Mektubunu aldığım zaman, sanki güneş delinmişti.

Fakat bu güneş kara bir güneşti, bir gece güneşi. Bilmiyorum böyle denebilir mi, yazar olmamakla birlikte, bu sözcüğü yerinde kullandığımdan emin olmasam da, gece sözcüğünü buradan çıkarmayacağım; bu sözcük, kusurlu dilimizi oluşturan sözcükler arasında, Maria' ya kuşkusuz en uygun düşeniydi.

İşte bana gönderdiği mektup:

«Garip üç gün geçirdim; deniz, plaj, keçiyolları bende geçmişin anılarını canlandırdı. Yalnızca imgeleri değil: sesleri, çağrıları ve şu bir zamanların uzun suskularını. İlginçtir, ama yaşam, insanın, gelecek için kendisine anılar hazırlaması demektir, işte şu saatte bile, burada, denizin karşısında, kendim için özenle anılar hazırlamakta olduğumun bilincindeyim, bir gün bunlar bana hüzün ve umutsuzluk getirecek.

Karşımda deniz, uçsuz-bucaksız ve öfkeli. Eski göz yaşlarım yararsız; ıssız plajda, yorulmak bilmeyen bakışım denize takılı kalmış, bekleyişim de boşuna. Keşfettiğin ve resmini yaptığın benim anılarım mı, yoksa bize benzeyen birçok başka varlıkların anılarının mı?

Ama, şimdi yüzün araya giriyor: benimle deniz arasında duruyorsun. Gözlerim gözle-

rinle karşılaşıyor. Sakinsin ama biraz teselsiz; yardımına çağırır gibi bana bakıyorsun.»

Maria

Onu nasıl da anlıyordum ve bu mektubu okurken içimde ne hârika duygular çiçeklendi! Maria'nın benim olduğu hakkında bana güvence veren şu senli benli konuşmaya kadar. Evet, yalnız benim: «benimle deniz arasında duruyorsun»; başka hiç kimse yokmuş demek, ikimiz de yalnızmışız, tıpkı onun pencere sahnesine baktığı anda hemen sezinlemiş olduğum gibi. Gerçekten de, benimle niçin senli benli konuşmasındı; binlerce yıldır birbirimiz tanıyor değil miydik? Çünkü, daha tablomun önünde durup, çevremizdeki kalabalığı görmeden ve işitmeden o küçük sahneye baktığı zaman, biz çoktan senli benli olmuş gibiydik ve ben onun, derhal, nasıl ve kim olduğunu, ona ne derece gereksinme duyduğumu ve onun da bana ne denli gereksinmesi olduğunu bilmiştim.

Ah! gene de seni öldürdüm. Evet, seni öldüren benim; senin suskulu ve kaygılı yüzünü, ona dokunmaksızın, kristal bir duvar arkasında gören ben! Öylesine ahmak, öylesine kör, öylesine bencil, öylesine acımasız olan ben! Duygusal bo-

şalmalara mola! Bu öyküyü, heyecanlanmadan anlatacağımı söyledim, bunu da yapacağım.

XVI

Maria'yı umutsuzca seviyordum, ama yine de aramızda aşk sözcüğü geçmemişti. Kendisine bunu söylemek için dönüşünü içimde bir daralmayla bekledim.

Fakat dönmüyordu. Günler geçtikçe, içimde bir çeşit delilik gelişip büyüdü. Kendisine ikinci bir mektup yazdım: yalnızca şöyle diyordum: «Seni seviyorum, Maria, seni seviyorum, seni seviyorum!»

İki gün sonra, yalnızca şu sözcükleri içeren bir yanıt aldım: «Sana çok kötülük edeceğimden korkuyorum.» Hiç zaman geçirmeden yanıtladım: «Bana ne yapsan umurumda değil. Seni sevemezsem, ölürüm. Seni görmeden geçen her saniye, bitmeyen bir işkence.»

Çok kötü günler geçti, fakat Maria'dan yanıt gelmedi. Umutsuzlukla yazdım: «Bu aşkı ayaklar altına alıyorsun.» Ertesi gün, telefonda uzak ve titrek sesini duydum. Aralıksız yinelediğim «Maria» dışında, ne olursa olsun, söyleyecek bir şey bulamıyordum, zaten bulsam da söyleyecek durumda değildim: Gırtlağım, açık seçik konuşmamı engelleyecek kadar kurumuştu.

— Yarın Buenos Aires'e dönüyorum, dedi. Varır varmaz seni arayacağım.

Ertesi gün, öğleden sonra evinden telefon etti.

— Seni derhal görmek istiyorum, dedim.

— Olur, bugün görüşürüz, diye yanıtladı.

— San Martin meydanında bekliyorum.

Maria duraksar gibi oldu, sonra konuştu:

— La Recoleta daha iyi olur. Saat sekizde orda olacağım.

Bu anı beklediğim için, kendimi nasıl bir sabırsızlıkla sokaklara attım ve zamanın daha çabuk geçmesini gözleyerek gelişigüzel dolaştım durdum! Bu yaz akşamında kalbimi nasıl bir sevecenlik kaplıyordu; kaldırımda oynayan çocuklar, dünya, bana ne kadar güzel gözüküyordu! Aşkın ne denli kör olduğunu ve onun yüz değiştirmekteki büyülü gücünü bugün anlıyorum. Güzel dünya, ha? Güleyim bari!

Saat sekizi biraz geçiyordu, Maria'nın, karanlıkta beni arayarak yaklaştığını gördüm. Yüzünü seçebilmek için vakit oldukça geçti, ama yürüyüşünden onu tanıdım.

Oturduk. Kolunu yakaladım, adını yineledim, bir kaçık gibi, hem de birçok kez; başka bir şey söyleyemiyordum, o da suskun duruyordu.

— Malikâneye niçin gittin? diye sordum sonunda, sertçe. Neden beni yalnız bıraktın? Evi-

ne bu mektubu bırakmanın sebebi ne? Bana evli olduğunu niçin söylemedin?

Yanıt vermedi. Kolunu sıktım. İnledi.

— Canımı acıtıyorsun, Juan Pablo, dedi, yavaşça.

— Niçin bana bir şey söylemiyorsun? Neden yanıt vermiyorsun?

Hiç bir şey söylemiyordu.

— Neden? Neden?

Sonunda yanıtladı:

— Neden her şeyin ille de yanıtı olacakmış? Benden söz etmeyelim: senden, çalışmandan, uğraşılarından konuşalım. Sürekli olarak senin resmini, San Martin meydanında bana söylediğin şeyi düşündüm. Şimdi ne yaptığını bilmek istiyorum; ne düşündüğünü, resim yapıp yapmadığını.

Öfkeyle yeniden kolunu sıkmaya başladım:

— Hayır, dedim, benden değil, ikimizden konuşmamızı istiyorum, kendimden sözetmeyi istemiyorum; senin beni sevip sevmediğini bilmeye ihtiyacım var; bundan başka hiç bir şeye değil; yalnızca beni sevip sevmediğini bilmek.

Yanıt vermedi. Bu suskudan ve düşüncelerini gözlerinden okumak olanağını bana vermeyen karanlıktan umutsuzluğa düşerek, bir kibrit çaktım. Yüzünü gizleyerek, başını hemen çevir-

di. Öteki elimle başından yakaladım ve bana bakmak zorunda bıraktım: ağlıyordu.

— Ah!.. demek beni sevmiyorsun, dedim acıyla.

Kibrit sönerken, yine de bana sevecenlikle baktığını gördüm. Sonra, artık şimdi iyice basan karanlıkta, saçlarımı okşadığını hissettim. Tatlılıkla:

— Elbette seni seviyorum... bazı şeyler neden söylenmeli?

— Evet, diye yanıtladım, fakat beni nasıl seviyorsun? Sevmenin bir çok şekli vardır. Bir köpek de sevilebilir, bir çocuk da. Ben, **aşktan, gerçek aşktan sözetmek istiyorum, anlıyor musun?**

Garip bir önsezim oldu, hemen bir kibrit daha çaktım. Benim bu sezinleyişim üzerine, Maria'nın yüzünde bir gülümseyiş belirdi. Daha doğrusu, artık gülümsemiyordu, ama saniyenin onda birinden daha az önce gülümsemekteydi. Bazan, beni gözledikleri heyecanıyla birden döndüğüm; kimseyi görmesem bile yine de beni çevreleyen yalnızlığın çok yeni olduğunu, kaçıveren bir şeyin hemencecik yittiğini, hafif bir ürpertinin sanki atmosferde kıpırdadığını hissettiğim olur. Bu da o türden bir şeydi.

— Gülümsedin, dedim öfkeyle.

— Gülümsemek mi? diye sordu şaşırarak.

— Evet, gülümsemek. O kadar kolay aldatılmam. Ayrıntılara çok dikkatliyimdir.

— Hangi ayrıntılardan sözediyorsun?

— Yüzünde bir şey kalmıştı, bir gülümseyiş izi.

— Neye gülümseyebilirim ki? diye karşılık verdi, sertçe.

— Benim saflığıma, beni gerçekten sevip sevmediğini öğrenmek isteğime ya da bir çocuk gibi... ne bileyim ben... ama gülümsüyordun. Hiç kuşkum yok.

Maria birden kalktı.

— Ne oluyor? diye sordum, şaşırarak.

— Gidiyorum, dedi soğukça.

— Nasıl, gidiyor musun? Neden?

Yanıtlamadı. İki kolundan yakaladım, silkelemek istiyordum.

— Neden gidiyorsun?

— Çok korkarım, sen de beni anlamayacaksın.

Öfkelendim.

— Nasıl? Sana, benim için ölüm kalım demek olan bir soru sordum, ama sen beni yanıtlayacak yerde gülümsedin, üstelik bir de kızıyorsun. Seni anlamamak için yeterli çok neden var!

— Benim gülümsediğimi mi sanıyorsun? diye karşılık verdi kuru bir tonla.

— Kesin bu kanıdayım.

— Öyleyse aldanıyorsun. Senin bu düşüncede olman bana çok üzüntü veriyor.

Neye inanacağımı bilmiyordum. Dürüstlükle açıklamak gerekirse, gülümsediğini görmemiştim, ancak, ciddi bir yüzde gülümseyiş kalıntısı gibi bir şeydi bu.

— Bilmiyorum; Maria, beni bağışla, dedim bitkinlikle. Ama gülümsemiş olduğundan emindim.

Sustum kaldım. Çok bitkindim. Bir an geçti, elinin sevecenlikle kolumu tuttuğunu hissettim. Yine aynı anda, sesini duydum, şimdi zayıf ve üzüntülüydü:

— Ama bunu nasıl düşünebildin?

Nerdeyse ağlamaklı:

— Bilmiyorum, bilmiyorum, diye yanıtladım.

Beni yeniden oturttu, önce yaptığı gibi saçlarımı okşadı. Birkaç anlık sessizlikten sonra:

— Sana çok kötülük ederim diye seni uyarmıştım, dedi. Görüyorsun nasıl haklıymışım.

— Suç bende, diye yanıtladım.

— Hayır, belki bende, dedi düşünceli, kendi kendine konuşur gibi.

«Ne kadar garip», diye düşündüm.

Maria sordu:

— Garip olan ne var?

Dona kaldım. Ama sonunda (çok sonra), Maria'da düşünceleri okuma yeteneği olduğunu

düşündüm kendi kendime. Bugün bile, düşündüğüm bu sözü yüksek sesle söyleyip söylemediğimden emin değilim.

— Garip olan ne var? diye sordu yeniden. Çünkü, şaşkınlığımdan, kendisini yanıtlamamıştım.

— Ne kadar garip, şu senin yaşın.

— Yaşım mı?

— Evet, yaşın. Kaç yaşındasın?

Güldü.

— Kaç yaşındayım dersin?

— İşte garip olan kesinlikle bu, diye yanıtladım. Seni ilk gördüğümde, bana, aşağı yukarı yirmi altı yaşlarında bir kadın izlenimi verdin.

— Ya şimdi?

— Hayır, hayır. Daha ilk günden şaşkına döndüm, çünkü, fiziksel olmayan bir şey bana düşündürdü ki..

— Ne düşündürdü?

— Uzun bir yaşam deneyimini. Bazan, senin yanında kendimi bir çocuk gibi hissediyorum.

— Peki, ya sen, sen kaç yaşındasın?

— Otuz sekiz.

— Doğru, çok gençsin.

Yine şaşırıp kaldım. Kendimi fazla yaşlı sanmıyordum; konu bu değildi, ama, ne olursa olsun, ondan çok daha yaşlı olmalıydım yine de. Yirmi altı yaşından fazla olması olanaksızdı.

— Çok genç, diye yineledi, belki de benim hayretimi anlayarak.

— Peki sen, sen kaç yaşındasın? diye üsteledim.

— Bunun ne önemi var? diye yanıtladı, ciddilikle.

— O halde sen niçin benim yaşımı sordun? dedim, kızmaya hazır.

— Bu konuşma saçma, diye karşı çıktı. Hem de çok saçma bütün bunlar. Senin bu gibi şeyleri kendine dert etmene şaşıyorum.

Ben; bu gibi şeyleri kendime dert etmek ha? İkimiz arasında böyle bir konuşma? Gerçekten nasıl oluyordu bu? Öylesine şaşkına dönmüştüm ki, ilk sorumun nedenini unutmuştum. Hayır, daha doğrusu, ilk sorumun nedenini **deşmemiş**tim. Ancak, evimde, saatler sonradır ki, görünüşte pek bayağı olan bu konuşmamızın derin anlamının farkına varabildim.

XVIII

Bir aydan fazla sürece, birbirimizi hemen her gün gördük. Bu korkunç ve aynı zamanda harika dönemde tüm olup bitenleri ayrıntılarıyla anımsamak istemiyorum. Anıyla yeniden canlandırmayı arzu edemeyeceğim kadar fazlasıyla üzücü şeyler geçti.

Maria atölyeye gelmeye başladı. Kibrit sahnesi, küçük değişikliklerle, iki üç kez yeniden meydana geldi ve ben, onun aşkının, en iyimser durumda, bir ana ya da kızkardeş aşkı olduğu fikrine saplanmış olarak yaşıyordum. Öyle ki, fiziksel birleşme, bana, gerçek aşkın güvencesi gibi gözüküyordu.

Hemen söylemeliyim ki, bu düşünce, benim bir çok saflıklarımdan; Maria'yı hiç kuşkusuz arkamdan güldürten saflıklarımdan biri oldu. Fiziksel aşk, beni rahatlatmak şöyle dursun, kafamı daha da allak bullak etti; beni kıvrandıran yeni kuşkular doğurdu, Maria'yla acımasız deneyimler, acı anlaşmazlık sahnelerine neden oldu. Atölyede birlikte geçirdiğimiz saatler, hiç bir zaman unutamayacağım saatlerdir. Bu dönemde duygularım, aşkın en saf olanıyla, Maria'nın açıklanamayacak davranışları ve çelişkileri karşısında duyulan en aşırı kin arasında, bir sarkaç gibi gitti, geldi: aklıma, birden, bu davranışların yapmacık olduğu geliyordu. Onda, zaman zaman edepli, yüzü gözü açılmamış bir genç kız hali oluyordu, fakat birdenbire, kendimi kolay tavlanır bir kadınla karşı karşıya hissediyordum ve işte o zaman kafamdan uzun bir kuşku kervanı geçiyordu: Nerde? Nasıl? Kim? Ne zaman?

Böye anlarda, Maria'nın benimle komedilerinden en incesini ve en acımazını oynadığı ve

benim onun elinde, yedirmek ve uyutmak için kendisine masallar anlatılan saf bir küçük çocuk olduğum düşüncesinden kendimi bir türlü kurtaramıyordum. Bazan çılgınca bir utanma krizine tutuluyor, bir koşuda gidip giyiniyor, sonra, serinlemek, kuşku ve kaygılarımı kafamda iyice evirip çevirmek için kendimi dışarı atıyordum. Buna karşılık, bazan da tepkim olumlu ve hoyrat oluyordu: Onun üzerine atılıyor, kollarını bir mengeneye kıstırır gibi tutup büküyor ve aşkın, **gerçek** aşkın kanıtlarını çekip çıkarmaya çalışarak gözlerinin derinliğine bakıyordum.

Ama asıl söylemek istediğim tam olarak bunlardan hiç biri değil. İtiraf etmeliyim ki, kendim de «gerçek aşk» demekle ne anlatmak istediğimi pek bilmiyorum ve gariptir, soruşturma sırasında bu deyimi çok kullanmama karşın, şimdiye dek, anlamını derinliğine araştırmaya hiç bir zaman karar veremedim. Ne anlama gelir bu? Fiziksel tutkuyu içeren bir aşk mı? Belki de ben bunu, daha derin ve dayanıklı bir biçimde, Maria'yla daha iyi ilişkide bulunma umutsuzluğumda arıyordum. Bana gelince, bazı durumlarda iletişim kurmayı başardığımız inancındaydım; fakat bu öyle karışık, öyle geçici, öyle ipinceydi ki, sonunda; düşte yaşanan aşkları yeniden yaratmayı istediğimiz zaman duyduğumuz bu belirsiz, anlaşılmaz doyumsuzlukla öncekin-

den daha da umutsuzca yalnız kalıyordum, Biliyorum ki, birden, bazı bütünleşme anlarını tatmayı başarabiliyorduk. Birlikte olma olgusu, her zaman bu duygularla birlikte bulunan ve nedeni de, kuşkusuz, bu geçiverici güzelliklerin temelden bütünleşemeyişi olan melankoliyi hafifletiyordu. Aynı şeyi düşündüğümüzü, daha çok aynı şeyi hissettiğimizi bilmemiz için bir bakışmamız yetiyordu.

Kesindir ki, bu anların bedelini pek acımasız ödüyorduk, çünkü, bunun arkasından yaşadığımız her şey, kaba ve beceriksizce geliyordu. O sırada ne yapmışsak, hepsinin (konuşmak, kahve içmek) o bütünleşme anlarının ne kadar geçici olduğunu gösterdiğinden, acılığı belli oluyordu. Ve -daha da kötüsü- ben, bu bütünleşmeyi herhangi bir biçimde sağlamlaştırma umutsuzluğuyla, bedence de birleşmeye onu zorladığım ölçüde, bu bizi uzaklaştırıyordu; fiziksel bir eylemle bunu uzatmanın ya da sağlamlaştırmanın olanaksız olduğunu kabul etmeyi ancak başarabiliyorduk. Fakat, Maria davranışıyla işin tehlikesini artırıyordu; bendeki bu saplantıyı silmek için, gerçek ve hatta inanılmaz bir haz duyuyormuş gibi yapıyordu; işte o zaman, ben de acele giyinmeye başlıyor kendimi sokağa dar atıyordum; ya da, onu, duygu ve heyecanlarıyla ilgili gerçeği bana söylemeye zorlamak için,

hoyratça kollarını sıkmaya koyuluyordum. Ve bu öylesine canavarca oluyordu ki, fiziksel bir içtenliğe gittiğimizi hissedince, bundan kaçınmaya yelteniyordu.Sonunda tam anlamıyla şüpheci biri olup çıkmıştı ve bunun, aşkımız için yalnız yararsız değil, üstelik zararlı da olduğunu anlatmaya çalışıyordu.

Bu davranışıyla, ancak, benim onun aşkının türü üzerindeki kuşkularımı arttırmayı başarıyordu; çünkü fiziksel ilişkilerin zararlı olduğunu ileri sürebilmek ve böylece ilerde ondan kaçınabilmek için bir oyun oynayıp oynamadığını merak ediyordum; oysa, aslında, bunlardan daha başlangıçta iğrenmiş olmalıydı, dolayısıyla haz duyması da yapmacık oluyordu. Doğal ki, o zaman daha başka tartışmalar çıkıyordu, ama beni kandırmaya çalışması yararsızdı: gitgide daha karışık ve yeni kuşkularla beni çileden çıkarmaktan başka bir şey yapmamış oluyordu. Böylelikle, daha da karmakarışık soruşturmalar yeniden başlıyordu.

Benimle alay ettiği varsayımı içinde, beni en çok içerleten, kendimi ona, savunmasız teslim etmemdi, bir küçük çocuk gibi.

— Bir gün beni aldattığından kuşku duyarsam, seni bir köpek gibi gebertirim, derdim öfkeden kudurmuşçasına.

Kollarını büküp gözlerimi gözlerine dikerek, orada kuşku verici bir parıldayış, kaçıcı bir alay şimşeğinin çakışını, bir belirtiyi arardım. Oysa, böyle durumlarda, bana, korkuya kapılmış bir küçük kız çocuğu ürküntüsüyle, ya da yazgısına boyun eğmişliğin üzgünlüğüyle bakar, bir yandan da giyinirdi.

Bir gün, tartışma her zamankinden daha şiddetli oldu ve sonunda ona orospu dedim. Maria, inme inmiş, dili tutulmuş gibi öylece kaldı. Sonra yavaşça ve sessizce, giyinmek için, modellerin kullandığı paravananın arkasına geçti. Kin ve pişmanlık arasında savaşım verdikten sonra, kendisinden özür dilemek için yanına koştuğum zaman, yüzünün gözyaşları içinde olduğunu gördüm. Deliye dönmüştüm. Sevecenlikle gözlerini öptüm, yere geçercesine özür diledim, karşısında ağladım, kendimi acımasız, haksız ve kinci bir canavar olarak suçladım. Bu, onun da bundan bir üzüntü belirtisi gösterdiği ana değin sürdü; ama, o sakinleşerek gülümsemeye ve yeniden mutlu bir havaya girer girmez, daha fazla üzülmüş olmayışını garip bulmaya başladım; sakinleşebilirdi, ama böylesi bir hakaretten sonra neşeye kapılması son derece kuşku uyandırıcıydı ve bence herhangi bir kadın, hatta orospu bile olsa, kendisine böyle hitap edilmesiyle küçük düşerdi ve hiç bir kadın bu kadar çabuk

sakinliğine kavuşamazdı, **meğer ki bu nitelemede bir gerçek payı bulunmuş olsun.**

Benzeri sahneler hemen her gün yineliyordu. Bazan, göreceli bir yatışmayla sona eriyor, iki genç aşık gibi Francia meydanında gezintiye çıkıyorduk. Ne var ki, bu mutluluk anları, saatten saate kapanıp açılan ve gittikçe koyulaşan bir gökyüzünün güneşli anları gibi, gittikçe seyrekleşti ve kısaldı. Kuşkularım ve sorgulamalarım, bir parkın ağaçlarını canavarca sarıp, korkunç örgüleri arasına alarak boğan sarmaşıklar gibi, her şeyi bürüyordu.

XVIII

Aralıksız, daha sık ve dolambaçlı sorguya çekmelerim; suskuları, bakışları, ağzından kaçırdığı sözcükler, malikânede kalışı, aşkları üzerinde oluyordu. Bir gün, kendisine niçin «Madam Allende» yerine «Matmazel Iribarne» dedirttiğini sordum. Gülümsedi ve konuştu :

— Amma da çocukluk ediyorsun! Ne önemi olabilir bunun?

— Benim için bu çok önemli, diye yanıtladım, gözlerinden bu nedeni okumaya çalışarak.

Gülümsemeyi bırakarak :

— Ailede bu bir gelenektir, diye karşılık verdi.

— Ama, yine de, diye sözümü sürdürdüm, ben evine ilk kez telefon ettiğim ve «Matmazel Iribarne» 'ı sorduğum zaman, hizmetçi kadın bana karşılık vermeden önce, bir an duraksadı.

— Sen öyle sandın.

— Belki. Fakat niçin düzeltmedi?

Maria yeniden gülümsedi, bu kez daha açık açık.

— Az önce açıkladım ya, dedi, bizde bir gelenektir bu ve hizmetçi de bilir. Herkes bana Matmazel Iribarne, der.

— Maria Iribarne, bu bana doğal gözüküyor, fakat bana daha az doğal geleni, sana «Matmazel» denildiği zaman, hizmetçinin o kadar az şaşırması.

— A... seni şaşırtan şeyin bu olduğunu anlamamıştım. Peki, alışılmış değildir, onun duraksamasını belki bu açıklayabilir.

Sorunu ilk kez irdeler gibi düşünceli bir hal aldı.

— Ama, gene de düzeltmedi, diye üsteledim.

— Kim? diye sordu, düşüncelerini toplar gibi.

— Hizmetçi «Matmazel» dediğim zaman düzeltmedi.

— Fakat, Juan Pablo, bütün bunların hiç bir önemi yok ve senin neyi kanıtlamak istediğini anlamıyorum.

— Şunu kanıtlamak istiyorum ki, herhalde bu, matmazel diye ilk aranışın değildi. Hizmetçi, ilk kezinde bunu düzeltmiş olmalı.

Maria gülmeye başladı; sevecenlikle beni okşayarak:

— Gerçekten de tuhafsın, dedi nerdeyse neşeyle.

Ciddi kaldım.

— Dahası da var, diye sürdürdüm, beni ilk yanıtladığında, sesin donuk, nerdeyse buyruk verir tondaydı, kapıyı kapayıncaya dek, öyleydi. Ardından, konuşmaya sevecen bir tonla yeniden başladın. Bu değişiklik neden?

— Ama, Juan Pablo, diye yanıtladı, yeniden ciddileşen bir tonla, hizmetçinin önünde seninle öyle nasıl konuşabilirdim?

— Evet, haklısın; ama şöyle dedin: «Kapıyı kapatınca rahatsız edilmemem gerektiğini bilirler.» Bu tümce benimle ilgili olamazdı, çünkü sana ilk kez telefon ediyordum. Hunter'le de keza, çünkü malikânede sen onu istediğin kadar sık görebiliyordun. Bana açıkça öyle geliyor ki, seni böyle arayan ya da aramış olan daha başka kimseler de var. Doğru değil mi?

Maria üzüntüyle bana baktı:

— Üzgün gözlerle bana bakacağına, yanıt verebilirsin, diye ekledim öfkeyle.

— Ama, Juan Pablo, bütün bu söylediklerin

çocukça şeyler. Elbette başkaları da bana telefon ederler: kuzenler, aile dostları, annem ve daha ne bileyim ben...

— Ama, bu gibi konuşmalar için gizlenmek de gerekmez gibi gelir bana.

— Ama, gizlendiğimi söylemeye kim izin veriyor sana! diye karşılık verdi şiddetle.

— Sinirlenme. Sen kendin, bir kezinde bana, ne bir kuzen, ne bir aile dostu, ne de annen olan Richard diye birinden sözettin.

Maria'nın çok bitkin bir hali vardı.

— Zavallı Richard, dedi yavaşça.

— Niçin zavallı?

— İntihar ettiğini ve bir anlamda da, bunun biraz benim hatamdan olduğunu biliyorsun. Bana korkunç mektuplar yazardı, fakat kendisi için hiç bir şey yapamadım. Zavallı, zavallı Richard.

— Mektuplarından birini bana göstermeni isterdim.

— Neden? O öldü artık.

— Hiç önemi yok. Yine de isterdim.

— Onların hepsini yaktım.

— Onları yaktığını hemen söyleyebilirdin. Bunu söyleyecek yerde bana: «Neden? O öldü artık.», dedin. Hep aynı şey. Hem dahası, onları niçin yaktın, eğer gerçekten bunu yapmışsan? Bir başka kez de bana, bütün aşk mektuplarını

sakladığını itiraf etmiştin. Bunu yapman için, bu Richard'ın mektuplarının başa çok iş açacak içerikte olmaları gerekir, herhalde?

— Başa iş açar diye yakmadım, ama çok acıklıydılar. Beni bunaltıyordu.

— Seni neden bunaltıyordu?

— Bilmiyorum... Richard, bunalımlı bir adamdı. Sana çok benzerdi.

— Ona aşık oldun mu?

— Lütfen...

— Lütfen ne?

— Ama olmaz, Juan Pablo. Senin bu çılgın düşüncelerin...

— Anlamıyorum neden çılgın olsun. Adam aşık oluyor, sana öyle korkunç mektuplar yazıyor ki, onları yakmayı yeğliyorsun, o da intihar ediyor, sonra da benim fikirlerimin saçma olduğunu düşünüyorsun. Neden?

— Çünkü, her şeye rağmen, ona hiç aşık olmadım.

— Peki niçin?

— Doğrusu, bilmiyorum. Belki de benim türüm değildi.

— Bana benzediğini söyledin.

— Tanrım! Sana, bir anlamda benzediğini söyledim, fakat **aynın** demedim ki. Hiç bir şey yaratma yeteneği olmayan birisiydi, yalnızca bir

yıkımdı, ölümün damgaladığı bir zekâsı vardı, bir nihilistti o. Senin olumsuz yönün gibi bir şey.

— İyi, ama onun mektuplarını yakmanın zorunluluğunu hâlâ da anlamıyorum.

— Sana tekrar ediyorum ki, beni bunalttığı için yaktım onları.

— Ama, okumadan saklayabilirdin. Bu gösteriyor ki, onları, yakmaya karar verinceye kadar yeniden okudun. Yeniden okuduğuna göre de, bu bir şey içindi, kendisinde seni çeken bir şey için.

— Beni çekmediğini söylemedim.

— Senin türün olmadığını söyledin.

— Tanrım! Hey Tanrım! Ölüm de benim türüm değil, ama çok kez beni çeker. Richard da, biraz ölümün ve hiçliğin beni çektiği gibi çekerdi. Ama, bu duygulara insanın edilgin bir biçimde kendini bırakıvermemesi gerektiği kanısındayım. Belki de bunun içindir ki onu sevmedim. Mektuplarını da bunun için yaktım. Öldüğü zaman, onun varlığını sürdüren ne varsa hepsini yoketmeye karar verdim.

Çok bitkindi ve kendisine, Richard üzerine daha fazla tek sözcük söyletemedim. Fakat, eklemeliyim ki, beni en çok kıvrandıran bu adam değildi, çünkü, sonunda onunla ilgili oldukça yoğun bilgi edinmiştim. O bilmediğim kişilerdi; Maria'nın kendilerinden sözetmediği ve onun

yaşamında sessizce, varlıklarını belli etmeden hareket ettiklerini hissettiğim gölgelerdi. Maria'nın en kötü tarafının, bu kim olduğu belirsiz gölgelere kesinlikle bağlılığı olduğunu düşünüyordum. Fiziksel bir haz anında ağzından kaçan bir söz beni kıvrandırıyordu, bugün de hâlâ kıvrandırıyor.

Fakat, tüm bu sorgular içinde, Maria'nın ve aşkının üzerine korkunç ışık tutan bir tanesi oldu.

XIX

Elbette ki, Allende ile evlenmiş olduğuna göre, bu adama karşı günün birinde bir şey duymuş olabileceği mantığa uygundur. Bizim «Allende sorunu» diyebileceğimiz bu sorunun, kafamı en çok yoranlardan biri olduğunu söylemeliyim. Çözmeyi istediğim bir çok bilmece vardı, özellikle de şu ikisi: Onu bir zamanlar sevmiş miydi? Halâ seviyor muydu? Bu iki soru, ayrı ayrı ele alınamazdı; başkalarına da bağlıydılar: Allende'yi sevmiyorduysa, kimi seviyordu? Beni mi? Hunter'i mi? Telefondaki şu esrarlı adamlardan birini mi? Ya da, bazı erkeklerin de başına geldiği gibi, birkaç kişiyi birden değişik biçimlerde seviyor olabilir miydi? Belki de hiç kimseyi sevmiyor, biribiri arkasına biz zavallı, saf ço-

cukları tek olduğumuza ve basit gölgelerden ibaret olan ötekilerle salt görünüşte kalan yüzeysel ilişkileri bulunduğuna inandırıyordu.

Bir gün, Allende sorununu aydınlığa kavuşturmaya karar verdim. Onunla niçin evlendiğini sormakla başladım işe.

— Onu seviyordum, diye yanıtladı.

— Şu halde, şimdi artık onu sevmiyorsun.

— Onu sevmiyorum artık, demedim, diye yanıtladı.

— «Onu seviyordum» dedin. «Onu seviyorum» demedin.

— Hep sözcüklerle oynuyorsun ve her şeyi inanılmaz derecede saptırıyorsun, diye karşı çıktı Maria. Onunla sevdiğim için evlendim derken, artık onu sevmiyorum demek istemedim.

— Ha! Şu halde, sevdiğin o, dedim çabucak, daha önceki sorgulara verdiği yanıtlardaki tutarsızlıkları yakalamaya çalışır gibi.

Bir şey demedi. Çökmüş gibi gözüküyordu.

— Niçin yanıt vermiyorsun? diye sordum.

— Çünkü bence yararı yok. Bu söyleşiye, hemen hemen aynı biçimde birçok kez başladık.

— Hayır, bu diğerleriyle aynı şey değil. Sana, Allende'yi şimdi sevip sevmediğini sordum ve sen de bana evet dedin. Anımsar gibi oluyorum, bir başka fırsatta da, köprüde, bana sevdiğin ilk insan olduğumu söylemiştin.

Bu kez de Maria suskun kaldı. Onda beni kızdıran şey, yalnızca çelişkileri değil, bir de ağzından söz koparabilmek için büyük bir çaba harcamak zorunda kalışımdı.

— Buna ne yanıt verirsin? diye sordum yeniden.

— Birini sevmenin ve ona duygusal olarak bağlanmanın birçok biçimleri vardır, diye yanıtladı bıkkınlıkla. Şimdi, benim Allende'yi, evlendiğimiz birkaç yıl önceki gibi, aynı biçimde sevmeyi sürdüremediğimi sanıyorsun.

— Hangi biçimde?

— Nasıl hangi biçimde? Ne demek istediğimi iyi biliyorsun.

— Hiç bir şey bilmiyorum.

— Sana sık sık söyledim bunu.

— Söyledin, fakat hiç açıklamadın.

— Açıklamak! diye haykırdı acıyla. Bana, açıklanmaması gereken pek çok şey olduğunu yüzlerce kez söyledin, şimdi de tutmuş, benden böylesine karışık bir şeyi açıklamamı istiyorsun. Sana, yüz defa; Allende'nin benim için büyük bir dost olduğunu, onu bir kardeş gibi sevdiğimi, ona özenle baktığımı, kendisi için büyük bir sevecenlik beslediğimi, iç huzuruna olan hayranlığımı, benden her bakımdan üstünlüğünü, onun yanında kendimi aşağılık ve suçlu bir

yaratık hissettiğimi söyledim. O halde, nasıl oluyor da onu sevmediğimi düşünebiliyorsun?

— Onu sevmediğini söyleyen ben değilim. Sen kendin artık evlendiğin günlerdeki gibi olmadığını söyledin. Bundan şu sonucu çıkarabilir miyim? Belki de evlendiğin sırada onu, şimdi beni sevdiğin gibi seviyordun? Öte yandan, birkaç gün önce, köprüde bana sevdiğin ilk insan olduğumu söylemiştin.

Maria üzüntüyle bana baktı.

— Peki, bu çelişkiyi bir yana bırakalım, diye sürdürdüm. Allende'ye gelelim. Onu bir kardeş gibi sevdiğini söylüyorsun. Şimdi, şu tek soruya yanıt vermeni istiyorum : onunla yatıyor musun?

Maria, artan bir üzüntüyle bana baktı. Bir süre yanıt vermeden durdu ve sonunda, acı dolu bir sesle sordu :

— Buna da yanıt vermem zorunlu mu?

— Evet, mutlaka zorunlu, dedim sertçe.

— Beni bu şekilde sorguya çekmen, bana korkunç geliyor.

— Çok basit : evet ya da hayır diyeceksin.

— Yanıt o kadar basit değil : yatmadan da yatılabilir.

— Çok güzel, diye sonuçlandırdım, soğukça. Yani, evet.

— Çok güzel : evet.

— Şu halde onu arzuluyorsun.

Bu sözleri, bakışını dikkatle, inceden inceye yoklayarak yapıştırdım: bunu bilerek ve kalleşlikle yapıyordum; bir dizi sonuç çıkarmak için bulunmaz bir fırsattı bu. Aslında, onu gerçekten arzuladığını sanmıyordum (Yine de, Maria'nın huyu gözönüne getirildiğinde olasıydı) ama onu, şu sözümona «kzkardeş sevecenliği»ni açıklamaya zorlamak istiyordum. Maria, tam beklediğim gibi, yanıtlamakta gecikti. Hiç kuşkusuz, sözcükleri tartıyordu. Sonunda şöyle dedi:

— Onunla birlikte uyuduğumu söyledim, onu arzuladığımı değil.

— Ha! diye haykırdım zaferle. Yani, bunu arzulamadan yapıyordun, ama, **arzuladığına onu inandırarak!**

Maria'da ses soluk kesildi. Yüzünden sessiz gözyaşları inmeye başladı. Bakışı tuzla buz olmuş cam gibiydi.

— Bunu demedim, diye mırıldandı yavaşça.

— Çünkü besbelli, diye sürdürdüm sözü acımasızca, hiç bir şey hissetmediğini, onu arzulamadığını gösterirsen, fiziksel birleşmenin, onun sevecenliğine, onun büyüklüğüne duyduğun hayranlığa v.b. ödediğin bir vergi olduğunu belli edersen, Allende seninle artık hiç bir zaman yatmayacaktır. Başka bir deyimle: onunla yatmayı sürdürmen, onu yalnızca duyguların üzerinde değil, bir de heyecanların üzerinde aldatmaya

yetenekli olduğunu gösteriyor. Bir de haz duymayı tam anlamıyla taklit etmeye.

Maria sessizce ağlıyordu, gözlerini indirmişti. Sonunda:

— İnanılmayacak kadar acımasızsın, diyebildi.

— Biçimsel görüşleri bir yana bırakalım: beni ilgilendiren, öz'dür. Öz olan, senin kocanı, yıllarca, yalnız duyguların üzerinde değil, heyecanların üzerinde de aldatmaya yetenekli oluşundur. Bundan bir deneyimsiz bile şu sonucu çıkarabilir: Neden beni de aldatmayasın? Benim, senin hislerinin gerçekliğini niçin sık sık sınamaya çalıştığımı şimdi anlayacaksın. Desdamona'nın babasının, Othello'ya; babasını aldatan bir kadının başka bir adamı da aldatabileceğini nasıl söylediğini hep anımsarım. Bana gelince, şunu hiç bir şey kafamdan söküp çıkaramaz: sen yıllar boyu, Allende'yi sürekli olarak aldattın.

Birden, acımasızlığı son kertesine götürmek isteği duydum; bayağılığımın ve kabalığımın da iyice farkında olarak, ekledim:

— ...bir körü aldattın.

XX

Daha bu sözcükleri söylemeden, bundan pişmanlık duymaya başlamıştım: sapkın bir hoşnutluk duymak için bunları söyleyenin gerisinde, tümcenin acımasızlığı etkisini yapar yapmaz, daha temiz, daha sevecen bir varlık denetimi yeniden ele almaya hazırlanıyordu ve bir bakıma, bu yararsız ve budalaca sözleri söylemeden önce, çoktan, sessizce Maria'nın tarafını tutmuştum (ne kazanabilirdim bundan gerçekte?). Bunun içindir ki, daha bunlar ağzımdan çıkmaya başlar başlamaz, diğer benliğim, her şeye karşın, sanki bunların söylenebildiğine ciddi olarak inanmamış gibi, şaşkınlık içinde dinledi. Sözler ağzımdan çıktıkça, yavaş yavaş bilincimin ve irademin kontrolünü yeniden ele alıyordu ve kararı, nerdeyse tümcemi tamamlamaktan beni alıkoymaya zamanında yetişiyordu. Söyler söylemez de (çünkü, her şeye karşın onu söylemiştim), bana tümüyle egemen olmuştu ve şimdi af dilememi, Maria'nın önünde küçük düşmemi, kabalığımı ve acımasızlığımı kabullenmemi emrediyordu. Bilincimdeki bu rezil bölünmeler buna benzer kaç acı eylemin suçlusudur! Ben'imin bir yanı bana güzel bir davranış esinletirken, öbür yanı bunun yalanını, ikiyüzlülüğünü, sahte cömertliğini ele verir; bir yanı beni bir insan ya-

ratığına hakarete kışkırtırken, öbürü ona acır ve beni, başkalarında ortaya döktüğüm şeyle suçlar; beriki bana dünyanın güzelliğini göstermek isterken, öteki onun çirkinliğini ve bütün mutluluk duygusunun gülünçlüğünü işaret eder. Kısaca, her ne olursa olsun, Maria'nın ruhunda açılan yarayı kapamak için artık çok geçti (bu nedenle de, kötü yanım bana, umursamaz ve hoşnut bir kötü niyetlilikle, gizlice güvence veriyordu; bu yanım, şimdi orada, aşağıda, bir çeşit iğrenç, pis hayvan ininde büzülmüş kalmıştı), pek çok geçti, çaresiz biçimde geç. Maria sessizce, sonsuz bir bezginlikle ayağa kalktı, bir yandan da bakışıyla (ne kadar da iyi bilirdim o bakışı!), ruhlarımız arasına zaman zaman indirdiği asma köprüyü kaldırıyordu: bu, derinliğine girilemiyen gözlerinin, bundan böyleki sert bakışıydı. Birden, bu köprünün sonsuze dek kalktığı düşüncesi kafama dank etti ve ani umutsuzluğum içinde, alçalmaların en büyüğüyle alçalmak için duraksamadım: örneğin, ayaklarını öpmek. Bana acımayla baktı, gözleri bir an tatlılaştı: fakat, bütün elde edebildiğim de bu oldu. Acıma, yalnızca acıma. Bir kez daha, bana kızmadığı yolunda güvence vererek atölyeden ayrılırken irademi kaybederek yıkıldım. Atölyenin ortasında hiç bir tepki göstermeden, bir budalanın sabit bakışıyla kalakaldım; yapmam

gereken bir sürü şeyler olduğu bilincine birden vardığım ana değin.

Sokağa koştum, fakat Maria artık hiç bir yerde gözükmüyordu. Taksiyle evine yetiştim, çünkü doğruca eve gideceğini sanmıyordum, böylece, oraya varışında karşılayacağımı umuyordum. Boş yere, bir saatten fazla bekledim. Bir kahveden telefon ettim; evde olmadığını ve öğleden sonra saat dörtten beri dışarda olduğunu ve daha dönmediğini söylediler (bu, atölyeye gelmek için çıktığı saatti). Gene bir kaç saat bekledim. Sonra, yeniden telefon ettim: Maria'nın gece yarısından önce dönmeyeceğini söylediler.

Umutsuzluk içinde, onu bütün kentte aramaya çıktım; yani, kendisiyle buluştuğumuz ve gezdiğimiz yerlerde: la Recoleta, Avenue Centenario, Francia meydanı, Puerto Nuevo'larda. Hiç bir yerde görmedim ve sonunda şunu anladım ki, bizim en güzel anlarımızı anımsatan yerlerin dışında herhangi bir yere gitmiş olacaktı. Yeniden evine koştum, ama vakit çok geçti ve kuşkusuz dönmüştü. Yine telefon ettim, gerçekten dönmüştü; fakat yattığını ve konuşamayacağını söylediler. Oysa adımı da vermiştim.

Aramızda bir şey kırılmıştı.

Salt bir yalnızlık duygusuyla evime döndüm.

Genellikle, dünyada tek başına kalma duygusu bende, mağrur bir üstünlük hissiyle birliktedir: insanları küçümser, horlarım, onları, pis, çirkin, yeteneksiz, açgözlü, kaba, aşağılık görürüm; yalnızlığım beni korkutmaz, yani bir olimpos yalnızlığıdır.

Ama o gün, benzeri diğer zamanlardaki gibi, yalnızlığım bende olan en berbat şeyin, alçaklıklarımın bir sonucuydu. Böyle hallerde, dünyanın bayağılığını hissederim, ama benim de onun bir parçası olduğumu anlarım; bu anlarda, beni bir yıkılıp yok olma çılgınlığı sarar, intihar eğiliminin okşayışına kendimi bırakırım, sarhoş olurum, orospuları ararım. Kendi alçaklığımı hissetmekten ve kendimin şu etrafımı çeviren iğrenç yaratıklardan daha iyi olmadığımı kabul etmekten bir hoşnutluk duyarım.

O gece de, aşağı mahallelerin bir meyhanesinde sarhoş oldum. Çakırkeyifliğin son kertesine gelince, benimle birlikte olan kadına ve etrafımdaki denizcilere karşı öyle bir tiksinti duydum ki, kendimi sokağa dar attım. Viamonte caddesinden, rıhtıma kadar indim. Orada, oturdum ve ağlamaya koyuldum. Pis su, aşağıda, hep beni kendine çekiyordu: niçin acı çekmeli? İnti-

har, kolay yokettiği için çekicidir: bir saniyede, bütün bu anlamsız evren dev bir hayalet gibi yıkılır, sanki gök-delenlerinin, zırhlılarının, sarnıçlarının, zindanlarının sağlamlığı, bir hayalden başka bir şey değimiş gibi, bir kâbusun gök-delenleri, zırhlıları, sarnıçları, zindanlarından da dayanıksız.

Bu düşüncenin ışığında, yaşam, kendisinden gene de ölümle kurtulabilinecek bir uzun kâbus gibi gözükür, ölüm, böylece bir çeşit uyanış olacaktır. Fakat neye uyanış? Onun ötesinde, ancak salt ve sonsuz hiçlik bulacağım tehlikesi, beni tüm intihar tasarılarımdan alıkoydu. Her şeye karşın, insan var olana öylesine bağlıdır ki, kendisinin, bir irade eylemiyle o hayali yıkmaktan çok, en sonunda, çirkinliğinin neden olduğu acıya ve kusuruna katlanmayı yeğler. Bundan başka, genellikle, tüm kötü giden şeylerin tam envanterini yaptıktan ve bu felaketin artık katlanılamaz bir noktaya geldiğini anladıktan sonra, intihara dayanan bu umutsuzluk sınırına gelince en küçük olumlu öge orantısız bir değer kazanır, sonunda kesin bir rol oynar ve biz ona, bir uçuruma yuvarlanmak tehlikesi karşısında, ne olursa olsun bir ota umutsuzca tutunur gibi sarılırız.

Eve dönmeye karar verdiğim zaman nerdeyse gün hemen hemen ışımıştı. Nasıl olduğunu

anımsamıyorum, fakat bu karara karşın (ki çok iyi anımsıyorum) kendimi birden Allende'nin oturduğu binanın önünde buldum. Gariptir, arada geçenleri anımsamıyorum. Kendimi, rıhtıma oturmuş, pis suyu seyrederken ve: «Şimdi, gidip yatmalıyım», diye düşünürken görüyorum, hemen ardından, yine kendimi, Allende'nin oturduğu binanın önünde, beşinci katı gözetlerken görüyorum. Ne işe yarar? Bu saatte, onu görmek için en küçük bir şansım olduğunu düşünmek saçmaydı. Orada uzun süre, aptalca kaldım, sonra aklıma bir fikir geldi: caddeden aşağıya doğru yürüdüm, bir kahve buldum ve telefon açtım. Bunu, böyle bir saatte aramayı yerinde göstermek için ne diyeceğimi düşünmeden yaptım. Telefon beş dakika kadar çalıp açılınca, felçli gibi, ağzımı açma yeteneğinden yoksun, öylece kaldım. Çılgınca, telefonu kapadım, kahveden çıktım ve rasgele yürümeye koyuldum. Birden, yeniden kendimi kahvede buldum. Dikkati çekmemek için, bir ardıç içkisi istedim ve bir yandan içerek, kendi kendime, eve dönmem gerektiğini söyledim.

Oldukça uzun bir süre sonra, kendimi sonunda atölyede buldum. Giyinmiş olarak yatağın üzerine uzanıverdim ve uyudum.

XXII

Bir bağırma isteğiyle uyandım ve kendimi, atölyenin ortasında ayakta buldum. Şu düşü görmüştüm: birçok kişiyle, bize randevu vermiş olan birinin evine gitmemiz gerekiyormuş. Dış görünüşüyle sıradan gözüken bu eve varıyor ve içeri giriyorum. Girerken, kesinlikle öyle olmadığını, ötekilere benzemediğini hemen anlıyorum. Ev sahibi bana:

— Sizi bekliyordum, diyor.

Bir tuzağa düştüğümü anlıyorum ve kaçmak istiyorum. Büyük çabalar harcıyorum, fakat pek çok geç: vücudum isteğime uymuyor. Sanki benimle ilgili değilmiş gibi, ne olup biteceğini görmek için kendimi bırakıyorum. Adam beni bir kuşa, insan boyunda bir kuşa dönüştürmeye koyuluyor. Önce ayaklar: onların, yavaş yavaş horoz ayağına ya da buna benzer bir şeye nasıl dönüştüklerini görüyorum. Sonra, tüm gövdem, aşağıdan yukarıya doğru, bir havuzda suyun yükselişi gibi, dönüşüyor. Tek umudum, arkadaşlarımın gelmesi, nedendir belli değil, daha gelmiyorlar. Sonunda, geldiklerinde de, beni dehşete düşüren bir şey oluyor: bendeki dönüşümün farkına varmıyorlar. Benimle her zamanki gibi konuşuyorlar, bu da beni her zamanki

gibi gördüklerini gösteriyor. Sihirbazın onları, beni normal bir insan gibi görecek şekilde etkilediğini düşünerek, bana yaptığını anlatmaya karar veriyorum. Bu fenomeni, sihirbazı kızdırıp şiddetli bir tepkiyle durumu ağırlaştırmamak için (bu onu daha beterin beteri şeylere girişmeye götürebilirdi) sakinlikle anlatmayı tasarladığım halde, her şeyi bağıra bağıra anlatmaya başlıyorum. O zaman iki şaşırtıcı olayı gözlemledim: söylemek istediğim tümce, ağzımdan tiz bir kuş çığlığı gibi çıktı, garip ve umutsuz bir çığlık, belki de insandan ona kalan bir şeyle; ama asıl son derece beter olanı, dostlarım bu çığlığı işitmiyorlardı, benim kocaman kuş gövdemi de görmedikleri gibi: aksine, alışılmış şeyleri anlatan her zamanki sesimi dinliyor halleri vardı, çünkü, hiç bir an, en küçük bir şaşkınlık olsun göstermediler. Dehşete düşüp, sustum. Ev sahibi, gözlerinde, alay eden şeytanca bir ışıkla, belli belirsiz ve ancak benim yakaladığım bir parıltıyla gözlerimin içine baktı. O zaman anladım ki, **kimse, asla**, benim bir kuşa dönüşmüş olduğumu bilmeyecek. Sonsuza dek kaybolmuştum, gizimi mezarıma götürecektim.

XXIII

Dediğim gibi, uyandığım zaman, odanın ortasında, ayaktaydım, her yanım soğuk terler içindeydi.

Saate baktım, sabahın onuydu. Telefona sarıldım. Maria'nın Malikâneye gittiğini söylediler. Yıkıldım. Uzun süre, yatağın üzerinde kıvrılıp, hiç bir şey yapamadan, öylece kaldım, sonra, ona bir mektup yazmaya karar verdim.

Bu çok uzun mektubun sözcüklerini şimdi tamı tamına anımsamıyorum, fakat kendisine özetle; beni bağışlaması gerektiğini, çirkefin teki olduğumu, aşkına lâyık olmadığımı, benim, en salt yalnızlık içinde ölmeye —ki bu adaletin ta kendisiydi— mahkûm olduğumu söylüyordum.

Yanıt almadan acı günler akıp gitti. Kendisine bir ikinci mektup, sonra bir üçüncü ve bir dördüncüsünü gönderdim, hep aynı şeyi, daha da artan bir yıkılmışlıkla söyleyerek. Sonuncu mektupta, ayrılmamızı izleyen gece geçen her şeyi anlatmaya karar verdim. Kendisinden ne ayrıntıları, ne alçaklıkları sakladım, intihar etme eğilimine kapılmamı itiraf etmekte bile kusur etmedim. Bu silâhı kullanmaktan utanç duydum, ama kullandım. Eklemeliyim ki, en aşağılık eylemlerimi geceki yalnızlığımın umutsuzluğunu, Posadas caddesindeki o binanın önündeki

halimi tasvir ederken, üzüntüden ağlayacak kadar kendime acıdım. Mektubumu okurken Maria'nın da bir şeyler hissedeceğine çok umutlanıyordum ve bu umut, üzüntümü dindirdi. Mektubu taahhütlü olarak postaladığım zaman iyimserdim.

Maria'nın yanıt mektubu geldi, sevecenlik dolu. İlk aşk anlarımıza benzer bir şeylerin yeniden doğacağı gibi bir şey hissettim, belki o ilk zamanların harika parlaklığıyla değilse de, hiç olmazsa temel bazı özel nitelikleriyle, hani, kendisine sadık kalmayan kalleş derebeyleri bir süre ona isyan edip, onu horlasalar bile, kralın yine de kral olarak kalması gibi.

Benim malikâneye gelmemi istiyordu. Bir deli gibi, valizimi, resim çantamı hazırladım ve Constitucion garına koştum.

XXIV

Allende istasyonu, birkaç köylüsü, gömlekli bir gar şefi, birkaç süt bidonu ve bir at arabasıyla, şu kır istasyonlarından biridir.

İki şeye içerledim : Maria'nın bulunmayışı ve bir şöförün orda oluşu.

Ben iner inmez, yaklaştı ve sordu :

— Bay Castel misiniz?

— Hayır, dedim sakinlikle, Bay Castel değilim.

Aynı zamanda, garda dönüş trenini beklemenin güç olacağını düşündüm; bu, yarım gün ya da ona yakın sürebilirdi. İstemeyerek kimliğimi kabullenmeye karar verdim.

— Evet, diye ekledim hemen arkasından, ben Bay Castel'im.

Şoför, afallayarak bana baktı. Valizimi ve resim çantamı kendisine uzatarak:

— Alınız, dedim.

Arabaya kadar yürüdük.

— Madam Maria kendini iyi hissetmiyordu, diye açıkladı adam.

«İyi değilmiş!» diye şakalaştım içimden. Bu kaçamak oyunları nasıl da bilirim! Buenos Aires'e dönmek fikri yeniden kafama hücum etti, ama şimdi, tren beklemenin yanı sıra bir başka şey daha vardı: şoförü, gerçekte benim Castel olmadığıma inandırmak gerekliliği, ya da belki, bay Castel olsam da, deli olmadığıma onu innandırmak zorunluluğu. Önüme çıkan çeşitli olanakları çabucak gözden geçirip, şu sonuca vardım ki, şoförü inandırmak güç olacaktı. Malikâneye kadar götürülmeye razı olmaya karar verdim. Hem sonra, geri dönsem de ne olacaktı? Bunu kestirmek kolaydı, bundan önceki sayısız durumların kopyasından başka bir şey olmaya-

caktı: Maria'ya boşalma olanaksızlığıyla daha da artacak kudurganlığa varan öfkemle kalacaktım, onu görmemiş olmaktan korkunç acı çekecektim, çalışamayacaktım ve de bütün bunlar, Maria'nın varsayımsal bir onurunu kırma karşılığı olacaktı. Evet, **varsayımsal** diyorum, çünkü, bu tür misillemelerin onun onurunu gerçekten kırabildiğinin kanıtına hiç bir zaman sahip olamamışımdır.

Hunter'in, Allende'ye benzeyen bir görünüşü vardı (sanırım onların yeğen olduklarını söylemiştim); o da uzun boylu, esmer oldukça ince yapılıydı; ama kaçamak bakışlıydı. «Bu adam iradesizin, ikiyüzlünün tekidir», diye düşündüm. Bu düşünce beni sevindirdi (hiç olmazsa o anda öyle sandım).

Hunter beni alaylı bir nezaketle karşıladı ve çok uzun bir ağızlıkla sigara içen zayıf bir kadına takdim etti. Parisli aksanı vardı, adı Mimi Allende idi, meymenetsiz ve miyoptu.

Ama Maria hangi cehenneme gitmişti? Hasta olduğu doğru muydu yoksa? Öylesine sıkıntı duyuyordum ki, şu iki kuklanın orda olduklarını nerdeyse unutmuştum. Ama, birden durumumu anımsayarak, aniden Hunter'a döndüm, onu **kontrol etmek için.** Bu türden kişilerle bu, çok mükemmel sonuçlar veren bir yöntemdir.

Hunter, alaylı bir bakışla dikkatle beni incelemekteydi, derhal bunu değiştirmeye çalıştı.

— Maria biraz rahatsızlanıp uzandı, dedi. Ama, sanırım az sonra inecek.

Dalgınlığım için kendi kendimi içimden lânetledim: bu tür kişilerle sürekli tetikte olmak gerekirdi; üstelik, onun düşünme biçimlerinin, şakalarının, tepkilerinin, duygularının tam bir çizelgesini çıkarmaya kesin niyetliydim: bütün bunlar, Maria ile ilişkilerimde benim için çok yararlı olacaktı. Öylelikle, **dinlemeye** ve **bakmaya** hazırlandım ve bunu, olabilecek en iyi zihinsel hazırlıklarla yapmaya çalıştım. Bir kez daha düşündüm ki, Hunter'ın ve zayıf kadının genelleşmiş o ikiyüzlü halleri beni daha çok eğlendiriyordu. Bununla birlikte, ruhum kararmıştı.

Miyop, rüzgâr toz kaldırdığı zaman yaptığımız gibi, göz kapaklarını kırıştırarak bana:

— Demek ressamsınız, dedi.

Kesinlikle, gözlük takmadan miyopluğunu düzeltmek isteğinden ileri gelen bu mimik (sanki, gözlükle daha çirkin olabilirmiş gibi), onun küstah ve ikiyüzlü tavrını daha da belirliyordu.

— Evet, **madam**, diye yanıtladım aşırı öfkeyle.

Kendisine, kesinlikle **matmazel** demek gerektiği kanısındaydım.

— Castel harika bir ressamdır, diye açıkladı öbürü.

Daha sonra, övgü kabilinden bir dizi budalaca şeyler sıraladı; her sergide eleştirmenlerin hakkımda yaptıkları eleştirilerdeki aptalca şeyleri yineleyerek: «sağlam» ve benzeri gibi... Aksini söyleyemem: bu genel, sıradan şeyleri yineleyerek, bir çeşit güldürü ortaya koyuyordu. Mimi'nin, gözlerini yarı kapayarak beni yeniden süzdüğünü gördüm, bu beni oldukça sinirlendirdi, çünkü az sonra benden sözetmeye başlayacağını düşünüyordum. Onu iyi tanımıyordum.

— Beğendiğiniz ressamlar hangileridir? diye sordu, bir araştırıcı edasıyla.

Hayır, şimdi düşünüyorum da, bunu bana yeniden, aşağıya indikten sonra sormuştu. Bahçede, çay içmek için hazırlanan masanın yanında oturan bu kadına tanıttıktan hemen sonra, Hunter, beni eve soktu ve benim için hazırlanmış olan odaya kadar götürdü. Yukarı çıkarken (bir kat vardı), bana evin, bazı düzenlemelerle, büyük babasının babasının malikâneyi kurarken yerleştiği eski binanın yerine büyük babasının yaptırdığının aynı olduğunu anlattı. 'Bundan bana ne?' diye düşündüm. Hangi amaçla olduğunu bilmememe karşın, belli ki, bu tip yalın ve açık olmak istiyordu. O, bir güneş saatinden ya da pek bilmiyorum, güneşle ilgili bir şeyden söze-

derken, Maria'nın şimdi, hiç kuşkusuz, yukardaki odalardan birinde olduğunu düşünüyordum. Belki benim merak eder tavrım nedeniyle:

— Hayli oda var, dedi. Aslında, ev, çok garip bir biçimde tasarlanmış, ama yine de rahattır.

Hunter'ın mimar olduğunu anımsıyorum. Garip bir biçimde tasarlanmamış bir evden ne anladığını bilmek ilginç olurdu.

— Şu, büyük babamın eski odasıdır, şimdi bana ait, diye açıkladı, merdivene tam karşı, ortadaki odayı göstererek.

Sonra, bana kapıyı açtı.

— İşte sizinki, dedi.

Aşağıda çaya beklediklerini söyleyerek, beni odada yalnız bıraktı. Yalnız kalır kalmaz, kalbim kuvvetle çarpmaya başladı, çünkü Maria'nın bu odalardan birinde olduğunu düşünüyordum, belki de bitişiktekinde. Yatağımın ayak ucuna dikilmiş, ne yapacağımı bilmiyordum. Aklıma bir fikir geldi: yandaki odadan (Hunter'ınkinden değil) benimkini ayıran duvara yaklaştım ve yumrukla hafifçe vurdum. Yanıt verilmesini bekledim, fakat boşuna. Koridora çıktım, kimse var mı diye baktım, komşu kapıya yaklaştım ve büyük bir heyecana kapılıp, vurmak için yumruğumu kaldırdım. Cesaret edemedim ve nerdeyse koşarak odama döndüm. Sonra, bahçe-

ye inmeye karar verdim. Tam hapı yuttuğumu hissediyordum.

XXV

Zayıf kadın, beğendiğim ressamların hangileri olduğunu bana, çaylarımızı içerken sordu. Beceriksizce birkaç isim saydım: Van Gogh, El Greco. Alaylı bir bakışla baktı ve kendi kendine söylenir gibi:

— Tiens,[1] dedi.

Sonra ekledi:

— Ben öyle çok büyükleri sevmem. Sana itiraf etmeliyim ki, diye sürdürdü Hunter'a yönelterek sözünü, Michel-Ange ya da El Greco gibi tipler bana rahatsızlık verirler. Büyüklük ve trajedide öylesine bir saldırganlık vardır ki! Bunun nerdeyse bir terbiyesizlik olduğu kanısında değil misin, sen? Ben, sanatçının, dikkati asla çekmemek ödevini kendine empoze etmesi gerektiği kanısındayım. Şu aşırı trajik özgürlükler beni isyan ettiriyor. Dinle, özgür gözükmek, bu bir çeşit, başkalarının yeteneksizliğini belirtmektir, ki bana çok kuşku götürür bir zevk gibi gözükür. Sanırım, ben resim yapsam ya da yaz-

(1) bak sen! (Ç.N.)

saydım, hiç bir zaman üzerine dikkati çekmeyecek şeyler meydana getirirdim.

— Bundan kuşkum yok, dedi Hunter sinsice.

Sonra ekledi :

— Eminim ki, örneğin, **Karamazof Kardeşler**'i yazmak istemezdin.

— **Quelle horreur!**,[1] diye haykırdı Mimi, küçük gözlerini havaya kaldırarak.

Sonra düşüncesini tamamladı :

— Vicdanen hepsinde **nouveaux riches**[2] hali var, şu **papaz** da onlardan, neydi adı? Ha, **Zozime.**

— Niçin Zozimo demiyorsun, Mimi? Rusçasını söylesen haydi neyse!

— Şu budalaca özleştirmelerinle başladın yine. Sen de bilirsin ki, rus adları değişik biçimlerde söylenir. Şu **farce**[3] kişisinin dediği gibi : «Tolstoii ya da Tolstoi, çünkü, o da, diğeri de söylenebilir ve söylenmelidir.»

— İşte bunun için, diye yorumladı Hunter, yeni okuduğum ispanyolca bir çeviride («doğrudan doğruya rusçadan çeviri», yayımcıya göre), Tolstoi, iki noktalı bir (i) ile yazılmış.

— Ah, bayıldım! diye karşılık verdi Mimi, çok mutlu bir edayla. Bir zamanlar, Çekov'dan

(1) ne iğrenç! (Ç.N.)
(2) yeni zenginler (Ç.N.)
(3) kaba komedi (Ç.N.)

fransızcaya çevrilmiş bir şey okumuştum, örneğin şöyle bir sözcük çıkıveriyordu karşına, **ichvochnik** (ya da bu çeşnide bir şey) bir de açıklama. Sayfanın altına bakıyordun ve görüyordun ki, bunun anlamı, diyelim, **porteur**[1] müş. O zaman düşün, **malgre**[2] ya da **avant**[3] **gibi** sözcükleri de niçin aynı şekilde rusça olarak bırakmayışlarının anlaşılmazlığını. Öyle değil mi? Sana itiraf edeyim ki, ben çevirmenlerin yutturmalarına bayılırım, hele hele rus romanları olunca. Siz, siz bir rus romanına katlanabilir misiniz?

Bu son soru, apansız bana yöneltilmişti, fakat Mimi yanıtı beklemedi ve yeniden Hunter'a dönüp, ekleyerek, sürdürdü :

— Düşün ki, ben hiç bir zaman bir rus romanını bitirememişimdir. Öylesine sıkıcıdır... Binlerce tipin ortaya çıktığı görülür, ama sonunda bir de bakarsın ki, dört-beş kişiden fazla değildirler. Fakat, hiç kuşkusuz, Alexandre adında bir bayla tanışırsın ve sonra bir bakarsın ki adı Sacha, daha sonra Sachka, biraz daha da sonra da Sachenka ve birden, Alexandre Alexandroviç Bounine gibi görkemli bir şey oluver-

(1) hamal (Ç.N.)
(2) karşın (Ç.N.)
(3) önce (Ç.N.)

miş ve daha ilerde, yalnızca Alexandre Alexandroviç kalmış. Daha yakalar yakalamaz, yeniden elinden kaçıverir. Bir türlü sonu gelmez: sanki her kişi bir ailedir. Bana bunun çok yorucu olmadığını söylemeye kalkma, senin için de öyledir!

— Yine söylüyorum sana, Mimi, rus adlarını fransızcalaştırmanda bir anlam yok. Çekov diyecek yerde, nıçın **Çehov** demiyorsun? Hem bu, özgün adına daha yakın. Üstelik, şu «senin için de öyledir», sözü iğrenç!

— Lütfen Luis'ciğim, diye yalvardı Mimi, o kadar tatsız olma. Bilgi satmamayı ne zaman öğreneceksin, sen? Öylesine bıktırıcı, öylesine **épuisant** [1]'sın... Siz öyle bulmuyor musunuz? diye tamamladı birden bana yönelterek soruyu.

— Evet diye yanıtladım ne dediğimin iyice farkında olmayarak.

Korkunç üzgündüm. Bir de, sabırsız olduğum söylenir: bugün halâ, tüm bu saçmalıkları o kadar dikkatle dinlemiş olduğum, bir de hepsını kelimesi kelimesine anımsadığım ıçın kendime hayranlık duymaktayım. İlginç olanı da şu, bir yandan onları dinlerken, şöyle bir düşünceyle sevinmeye çalışıyordum: «Bunlar, bir

(1) **yorup tüketici** (Ç.N.)

takım züppe, yüzeysel kişiler. Bu gibi kimseler, Maria'da ancak bir yalnızlık duygusu uyandırabilirler. BU GİBİ KİMSELER RAKİP OLAMAZLAR.» Ama yine de, sevinemiyordum bir türlü. İçimin ta derinliğinde, birisinin beni üzüntüye sürüklediğini hissediyordum. Bu üzüntünün nedenini saptayamadığımdan, huysuzlanıyor, nerdeyse tepem atacak duruma geliyordum; bu olayı yalnız kaldığım zaman incelemeye ant vererek, boş yere içimi yatıştırmaya çalışıyordum. Üzüntümün nedeninin, Maria'nın yokluğu olabileceğini de düşünüyordum, fakat bu yokluğun, beni üzmekten çok öfkelendirdiğinin farkına vardım. **Bundan değildi.**

Şimdi de polis romanlarından konuşmaktaydılar: birden, kadının Hunter'a, **Yedinci Çember** dizisinde çıkan son romanı okuyup okumadığını sorduğunu işittim.

— Ne yapacağım okuyup? diye yanıtladı Hunter. Bütün polis romanları aynıdır. Yılda bir tane, iyi, güzel. Ama, haftada bir tane, bu bana, okuyucuda bir hayal gücü eksikliği gibi geliyor.

Mimi kızdı. **Kızmış rolü oynadı** demek istiyorum.

— Budalaca şeyler söyleme, dedi. Bu, benim hâlâ okuyabildiğim tek roman türüdür. Onlara bayıldığımı sana açıkça söylemeliyim. Öyle karışık bir iş ve öylesine harika, hem de her şeyi bi-

len dedektifler: Ming dönemi sanatı, grafoloji, Einstein kuramı, beyzbol, arkeoloji, el falı, siyasal iktisat, Hindistan'da tavşan yetiştirme ile ilgili istatistikler. Bunlarla birlikte ayrıca, öylesine yanılmak bilmezler ki, insana zevk veriyor. Öyle değil mi? diye sordu yeniden bana yönelterek sözü.

Soru beni öylesine hazırsızlık yakaladı ki, ne yanıt vereceğimi bilemedim. Bir şey söylemiş olmak için:

— Evet, öyle, dedim.

Hunter, bir kez daha, alaylı bana baktı. Mimi, Hunter'a sertçe bakarak, ekledi:

— Polis romanlarından tiksindiğini Georgie'ye söyleyeceğim.

— Tiksindiğimi söylemedim; bence, hepsi birbirine benziyor dedim.

— Yine de Georgie'ye söyleyeceğim. Şükür ki, herkes senin gibi ukalâ değil. Bay Castel, örneğin, onları severler değil mi?

— Ben mi? diye sordum, ürküntüyle.

— Kuşkusuz, diye sürdürdü Mimi benim yanıtımı beklemeden ve gözlerini yeniden Hunter'a çevirerek, eğer herkes senin kadar savant[1] olsa, artık soluk bile alınamaz. Eminim ki, polisiye roman üzerine bir sürü kuramın vardır.

---

(1) çok bilmiş (Ç.N.)

— Doğru, diye kabul etti Hunter gülümseyerek.

— Size söylemiyor muydum? dedi Mimi ciddilikle yeniden sözü bana yönelterek ve beni tanık tutarak. Ben bilmez miyim onu! Haydi, utanma, kendini beğendir bakalım. Açıklamalarını yapmak için sabırsızlıktan ölüyorsundur.

Gerçekten de, Hunter çok nazlanmadı.

— Benim kuramım, şöyle, diye açıkladı: Şövalye romanının Cervantes'in zamanında simgelediği şeyi, polisiye roman XX. yüzyılda simgelemektedir. Daha iyisi: Don Quichotte'a denk bir şey yapılabileceği kanısındayım: polisiye romanın bir yergisi. Yaşamını polisiye roman okumakla geçiren ve deliliği, bundan böyle dünyada işlerin, Nicholas Blake ya da Ellery Queen'in bir romanında olduğu gibi yürüdüğünü sanmak olan bir insan düşünün. Düşünün ki, bu zavallı tip, sonunda kendisini, cinayetleri çözmeye ve gerçek yaşamda da, bu romanlardaki dedektiflerden biri gibi davranmaya adamıştır. Sanırım ki, aynı zamanda eğlenceli, trajik, simgesel, hicivli ve güzel bir şey ortaya konulabilecektir.

— Peki, neden sen yapmıyorsun bunu? diye sordu Mimi, şaka yollu.

— İki nedenden ötürü: ben Cervantes değilim ve de çok tembelim.

— Bana öyle geliyor ki, birinci neden yeterli, diye düşüncesini belirtti Mimi.

Sonra, ne yazık ki, sözü bana yönelterek; uzun ağızlığıyla Hunter'ı işaret edip:

— Bu adam, dedi, polis romanlarına veryansın ediyor, çünkü, bir tekini olsun yazmak yeteneğinden yoksun, hatta dünyanın en sıkıcı yapıtı olsa bile.

— Bir sigara ver, dedi Hunter yeğenine yönelterek sözü.

Sonra ekledi:

— Haydi hep öyle abartma. En başta, ben polis romanlarına saldırmadım: yalnızca, yaşadığımız dönemin Don Quichotte'u gibi bir şey yazılabileceğini söyledim. İkincisi, benim bu tür edebiyatta yeteneksizliğime gelince, bunda yanılıyorsun. Bir ara, güzel bir polis romanı tasarladım.

— **Sans blague** [1]! demekle yetindi Mimi.

— Evet, evet diyorum sana. Bak dinle: bir adamın, karısı, annesi ve bir küçük oğlu var. Bir gece, esrarengiz bir biçimde annesi öldürülüyor. Polis soruşturması hiç bir sonuç vermiyor. Aradan bir süre geçtikten sonra, karısı öldürülüyor: aynı şey. En sonunda küçük oğlan öldürülüyor. Adam deliye dönüyor, çünkü hepsini, özellikle oğlunu sevmektedir. Umutsuzluk içinde, soruş-

(1) yapma! (Ç.N.)

turmayı kendi ele alıyor. Alışılmış tümevarımcı, çözümsel, bireşimsel v.b. gibi, polisiye roman dehalarının yöntemleriyle, katilin, şu gün, şu saatte, falanca yerde bir dördüncü cinayet işleyeceği sonucuna varıyor. Çıkardığı sonuca göre, katil, bu kez onu, adamın kendisini öldürecektir. Denilen gün ve saatte, dördüncü cinayetin işleneceği yere varır ve katili bekler. Fakat katil gelmez. Yeniden bir tümden gelimci yöntemi uygulamaya başlar: cinayet yerini iyi hesaplayamamış olabilir, ama hayır, yer tamam; saati iyi hesaplayamamış olabilir, hayır, tam bu saatte olacaktır. Sonuç müthiş korkutucudur: **katil çoktan orda olmalıdır. Başka** bir deyimle: **Katil, kendisidir,** öteki cinayetleri de, bilincini yitirme halinde kendisi işlemiştir. Detektif ve katil, tek ve aynı kişidir.

— Benim zevkime göre fazlasıyla ilginç, diye yorumladı Mimi. Peki nasıl bitecek? Bir dördüncü cinayetin olması gerektiğini söylemiyor muydun?

— Çözüm açık, dedi Hunter tembelce: adam intihar ediyor. Geriye şunu bilmek kalıyor: acaba adam kendisini vicdan azabıyla mı öldürüyor, yoksa katil ben, detektif ben'i mi öldürüyor, adi bir öldürme olayında olduğu gibi. Sevmedin mi?

— Eğlenceli geldi bana. Fakat, böyle anlatmak başka şey, roman yazmak başka şey.

— Gerçekten öyle, diye kabul etti Hunter tepkisizce.

Daha sonra, kadın, Mar del Plata'da tanıdığı bir el falcısıyla bir medyumdan sözetmeye başladı. Hunter bir şaka yaptı ve Mimi kızdı:

— İnan ki, bu ciddi bir şey olmalı, dedi. Kocası Politeknik Okulunda öğretim üyesi.

Telepati üzerinde tartışmayı sürdürdüler. Ben ise üzgündüm, çünkü Maria gözükmüyordu. Konuşmalarının yeniden farkına vardığımda, tarım işçilerinin durumlarından söz ediyorlardı.

— Olan şu ki, diye kestirip attı Mimi uzun ağızlığını bir orkestra şefinin bagetini sallayışı gibi sallayarak, bu adamlar çalışmak istemiyorlar.

Konuşmanın sonuna doğru, birden içime, o anlaşılmaz üzgünlüğümü dağıtan bir şey doğdu: öyle sezinledim ki, şu Mimi denilen kadın habersiz gelmişti ve Maria da, Mimi ile yeğeninin fikirlerine (kuşkusuz öğürecek kadar iyi bildiği fikirlerine) katlanamayacağı için inmiyordu. Bununla birlikte, şimdi anımsıyorum, bu sezgi tüm mantığa bütünüyle aykırı değildi; bu, şoförün sayfiyeye gelirken yolda söylediği bazı sözlerden

doğuyordu, ben önce dediklerine hiç önem vermemiştim; beyefendinin, Mar del Plata'dan yeni gelmiş bir yeğeniyle ilgiliydi. Durum açıktı: Maria, bu kadının gelişiyle üzüntüye kapılarak, bir rahatsızlık bahane edip odasına kapanmıştı; besbelli ki, böyle kişilerin varlığına katlanamıyordu. Bu sonuca varmam sayesinde üzüntümün ortadan kalktığını hissetmem olgusu, bu üzüntünün nedenini gözlerimin önünde birdenbire aydınlattı: buraya geldiğim ve Hunter'la Mimi'nin birer uçarı ve ikiyüzlü kişiler olduğunu gördüğüm zaman, içten olmasa da sevinmiştim, çünkü böylece, Hunter'ın benim rakibim olamayacağını görüyordum; ama, daha derinlerdeki ben'im, şöyle düşünerek (ya da daha çok hissederek) yine üzüntüye kapılmıştı: Maria da bu çevrenin bir üyesi, onlarla ortak bir şeyi olabilir.

XXVI

Parkta birkaç adım dolaşmak için kalktığımız sırada, Maria'nın bize doğru geldiğini gördüm, bu da benim varsayımımı doğruluyordu: çay saatindeki saçma konuşmalardan kaçınarak, yaklaşmak için bu zamanı beklemişti.

Başkalarının arasındayken, Maria'nın bana her yaklaşışında, şöyle düşünüyordum: «Bu ha-

rika varlıkla benim aramda gizli bir bağ var» daha sonra duygularımı incelerken, farkına varıyordum ki, o benim için vazgeçilmez olmaya başlamıştır (ıssız bir adada rastlanılan biri gibi) ve daha sonra, salt yalnızlık saplantısı geçer geçmez de, benim gururumu okşayan bir çeşit lüksüm olacaktır; ve işte, aşkımın bu ikinci döneminde, binlerce güçlük su yuzune çıkmaya başlamıştı; hani açlıktan ölürken, hiç koşul ileri sürmeden, ne olursa olsun kabul edildiği gibi; ama, daha sonra en önemli, en ivedi gereksinmeler doyumun hemen ardından, hem de, gitgide artarak, yetersiz ve yanlış beslenmeden yakınmaya başlanılır. Şu son yıllarda, toplama kamplarından kaçanların duydukları eziklik içinde gelen göçmenler gördüm; yaşamak için ne olsa kabul ederlerdi ve en adi işlere sevinçle sarılırlar, kendilerini verirlerdi; ama memnun yaşaması için, bir adama, işkenceden ve ölümden kurtulmuş olması yeteri değil: yeni bir güvenlik kazanmaya başlar başlamaz, gurur, kendini beğenmişlik, böbürlenme gibi sonsuza dek görünüşte yokolmuş olan nitelikler, korkudan birer yana savuşan hayvanlar gibi, yeniden ortaya çıkmaya başlarlar; hem de nasıl; sanki daha önce o denli alçağa düşmekten utanç duymuşlarcasına, daha da saldırgan olarak yeniden gözükürler. Böyle durumlarda, nankörlüklere ve

kendilerine iyilik yapanları unutacak kadar ileri giden bazı kimselere tanık olunabileceğini anlamak güç değildir.

Şimdi sakin kafayla duygularımı incelerken, Maria ile ilişkilerimde de bunun gibi şeyler olduğunu düşünüyorum ve hissediyorum ki, bir biçimde, beni (bir süre için) yalnızlığımdan kurtarmış olan Maria'nın bu yanıyla yetinmemiş olmak gibi bir çılgınlığın bedelini ödemekteyim. Bu gururla titreyiş, bu gittikçe artan tek başına sahip olma isteği; gösteriş ve böbürlenmeye karşı beni uyararak, yanlış yolda olduğumu göstermiş olmalıydı.

O sırada, Maria'nın yaklaştığını görürken, bendeki bu kendini beğenmişlik duygusu; atölyemdeki o acı sahnenin, o salakça, acımasızca ve hatta adice olan şu; «bir körü aldatmak» suçlamasının anısıyla silinip yerini bir utanç hissi aldı. Dizlerimin titrediğini hissederken, buz gibi bir solgunluk yüzümü kaplıyordu. Bu halimle bu kimselerin arasında bulunmak! Beni affetmesi, kendime karşı duyduğum tiksintiyi yatıştırması için utançtan yere geçerek ayaklarına kapanamamak!

Bununla birlikte, Maria şaşırmış gözükmedi ve ben bu öğle sonrasının belli-belirsiz üzgünlüğünün beni yavaş yavaş yeniden sardığını hemen hissetmeye başladım.

Beni ciddi bir ifadeyle selamladı; iki yeğeninin karşısında, sanki aramızda sadece bir dostluktan ileri bir şey olmadığını ispatlamak istermişcesine. Acı bir gülünç olma duygusu içinde, birkaç gün önce onun karşısındaki bir tutumumu anımsadım. Umutsuzluğumun zirvesinde olduğum bir sırada, kendisine, bir gün, güneş batarken bir tepeden San Geminiano'nun kulelerine bakmak istediğimi söylemiştim. Coşkuyla bana bakmış ve «Harika bir şey bu, Juan Pablo!» demişti. Fakat, aynı gece kaçmayı önerdiğimde, korkmuş, yüzü katılaşmış ve bana kaygıyla: «Yalnızca kendimizi düşünmeye hakkımız yok. Dünya çok karmaşık, anlaşılması güç» demişti. Bununla ne demek istediğini sordum. Bana, daha da kaygılı bir tonla yanıt verdi: «Mutluluk, acıyla sarılmış.» Birdenbire, hiç bir şey söylemeden kendisini terketmiştim. Artık hiç bir durumda, onunla bütünüyle birleşemeyeceğimi ve ancak geçici bütünleşme anlarına; bazı düşlerin anılarının ya da bazı müzikal tümcelerin mutluluğunun yarattığı anlara razı olmak zorunda olduğumu hissetmiştim.

Şimdiyse, işte geliyordu ve davranışlarının her birini, her sözünü, yüzünün her ifadesini kontrol ediyordu. Hatta, öteki kadına gülümseyebiliyordu bile!

Taslaklarımı getirip getirmediğimi sordu.

Karışık, fakat kuşkusuz projelerimizi kolaylaştırmayı amaçlayan bir manevrayı bozduğumun bilincinde olarak :

— Ne taslakları! diye haykırdım kızgınlıkla.

— Bana göstermeye söz verdiğiniz taslakları, diye üsteledi tam bir sakinlikle, şu liman taslakları.

Kinle ona baktım, fakat benim bakışıma serinkanlılıkla direndi ve saniyenin onda biri kadarlık bir süre bakışları tatlılaştı; bana : «Bütün bunlar için bana acı!» der gibiydiler. Sevgili, ah sevgili Maria! Bu yakarış ve küçülme anı için ne kadar acı çektim! Sevecenlikle ona baktım ve yanıtladım :

— Getirdim elbet. Odamda.

— Onları görmek için sabırsızlanıyorum, dedi mesafeli bir tavır takınarak.

— Hemen şimdi görebiliriz, dedim düşüncelerini okuyup.

Mimi de bize katılır diye titriyordum. Ama Maria onu benden iyi tanıyordu; öylelikle, bizim başbaşa kalmamızı engelleyecek her davranışı boşa çıkaracak birkaç sözcük ekleyiverdi :

— Şimdi geliriz, dedi.

Bunu söyler söylemez, otoriter bir tutumla kolumdan yakaladı ve beni eve doğru götürdü. İki kuzeni gizlice gözetledim Mimi'nin Hunter'a

fırlattığı bakışta, üstü örtülü kaçamak bir şey yakaladım gibime geldi.

XXVII

Malikânede birkaç gün kalmayı düşünüyordum, ama ancak bir gece geçirdim. Geldiğimin ertesi günü, daha gün doğarken, valizim ve resim çantamla, yaya olarak oradan kaçtım. Bu davranış belki akılsızca gözükebilir, fakat ne denli yerinde olduğu görülecektir.

Hunter'la Mimi'den ayrılır ayrılmaz eve gittik ve sözüm ona taslakları görmek için yukarı çıktık, daha sonra, resim çantam ve taslakların bulunduğu varsayılan resim karnemle indik. Bu kurnazca oyunu bulan Maria idi.

Kuzenler de ortada yoktular. Maria'nın iyice keyfi yerine gelmeye başlamıştı ve parkın içinden deniz kıyısına yöneldiğimiz sırada, gerçekten coşku içindeydi. Bu, kentin bunaltıcılığı içinde, o zamana dek tanıdığım kadından farklı bir kadındı: daha aktif, daha canlı. Yine bana öyle geldi ki, onda benim bilmediğim bir cinsel hazlanış ortaya çıkıyordu; bir renk ve koku duyusallığı: ilginç bir şekilde coşkuya kaptırıveriyordu kendini (benim için ilginç, çünkü içe dönük bir cinsel hazlanışım vardır, nerdeyse salt

hayal gücüyle) bir ağaç gövdesinin rengi, bir kuru yaprak, herhangi bir hayvan, deniz kokusuna karışmış okaliptüs kokusuyla coşup kendinden geçiyordu. Mutluluk duymaktan çok uzak olan ben, buna üzülüyor, hatta umutsuzluğa kapılıyordum; çünkü, Maria'nın bu görünümünün bana çok yabancı ve buna karşılık şöyle ya da böyle, Hunter ya da bir başkasıyla ilgili olabileceğini hissediyordum.

Üzüntüm gittikçe arttı; belki de bu, dalgaların, daha da belirleşen aralıksız uğultusu yüzündendi. Korudan çıkıp, sahilden gökyüzü gözükünce, bu sıkıntının kaçınılmaz olduğunu hissettim; güzellik, en azından; herhangi tür bir güzellik karşısında hep duyduğum üzüntü, yürek sıkıntısıydı bu. Herkes böyle midir, yoksa bu benim berbat tabiatımın bir ek kusuru mudur?

Kayalıklara oturduk ve altımızdaki dalgaların kıyıyı öfkeli dövüşlerini dinleyerek, yarların boyunca yükselen denizin serpintileri yüzlerimize vura vura, uzun bir süre suskun kaldık. Bulanık gökyüzü, bana Tintoret'nin bir gökyüzünü anımsatıyordu: «Sarrasi'in Kurtarılışı» 'ndakini.

— Bu denizi, bu gökyüzünü seninle paylaşmayı ne çok kez düşledim!, dedi Maria.

Bir ara verdi, ardından ekledi:

— Bazan, bu sahneyi hep birlikte yaşamışız gibi hissederim. Tablondaki o yalnız kadını gö-

rünce, senin benim gibi olduğun ve senin de, bir kör gibi, birini, bir çeşit dilsiz muhatap aradığın izlenimine kapıldım. O günden beri, sürekli olarak seni düşündüm, seni çok kez burada, yaşamımın nice saatlerini geçirdiğim bu aynı yerde düşledim. Bir gün, bunu sana söylemek için gidip seni bulmayı bile düşündüm. Fakat, aldanmaktan korktum, daha önce bir kez aldandığımı gibi; umutlanarak, senin beni aramanı bekledim. Ama sana yoğun bir biçimde yardım ediyordum, her gece seni çağırıyordum ve sana raslayacağımdan öylesine emin bir duruma geldim ki, bu da olunca, hani şu asansörün önündeki o saçma karşılaşma, o anda, korkudan inme inmiş gibi kalakaldım ve ancak sıradan şeyler söyleyebildim. Bir yanlış anlaşılma olduğu sanısıyla, incinip kaçtığın zaman, bir deli gibi arkandan koştum. Daha sonra, San Martin meydanındaki o anlarımız oldu; sen, bana bazı şeyleri açıklamanın zorunlu olduğuna inanıyordun, bense, seni, sonsuza dek kaybetme kaygısıyla sana kötülük etme korkusu arasında bocalayarak seni şaşırtıp, saptırmaya çalışıyordum. Cesaretini kırmak, bölük pörçük sözcüklerini, şifreli mesajını anlamadığıma seni inandırmak için çabalıyordum.

Hiç bir şey söylemiyordum. Onun sesini, o sihirli sesini dinlerken, coşturucu duygular ve

karanlık düşünceler kafamda uçuşup duruyordu. Yavaş yavaş bir tür büyülenme içine düşüyordum. Güneşin batışı, batıdaki bulutlar arasında, dev bir dökümhaneyi alevlendiriyordu. Bu büyük anın **hiç bir zaman** yinelenmeyeceğini hissettim. «Hiç bir zaman, hiç bir zaman», diye düşünüyor, bir yandan da, onu benimle birlikte önümdeki uçuruma sürüklemenin ne kadar kolay olacağını içimden geçiriyor, uçurumla başımın dönmeye başladığını hissediyordum.

Kırık tümceler işittim: «Tanrım... birlikte bulunduğumuz şu sonsuzlukta bir çok şeyler... iğrenç şeyler... bizler yalnızca bu görüntü değiliz, çirkinlik ve anlamsızlıklarla yüklü küçük yaratıklarız.»

Deniz, yavaş yavaş kara bir canavara dönüşüyordu. Karanlık, tümden, çabucak çöktü ve aşağımızdaki dalgaların uğultusu, kaygı verici bir çekicilik aldı: bunun bu kadar kolay olduğunu düşünmek! Bizlerin, çirkinlik ve anlamsızlıklarla yüklü varlıklar olduğumuzu söylüyordu, ama, kendimin ne dereceye kadar iğrenç şeylerden suçlu olduğumu bilmeme karşın, onun da öyle olabildiği ve kesinlikle öyle olduğu düşüncesi bana üzüntü veriyordu. Nasıl? diye düşündüm, kiminle, ne zaman? İçimde; hemen üzerine atılmak, onu tırnaklarımla lime lime etmek, boğuncaya kadar boğazını sıkıp denize atmak

için sinsi bir istek kabarıyordu. Birden, tümce kırıntıları işittim : bir yeğenden sözediyordu, Juan ya da bunun gibi bir şey; kırda geçen çocukluk günlerinden sözetti; bu öteki yeğenle yaşadığı «fırtına ve acımasızlıklar» anlarına değindiğini işitiyormuşum sandım. Bana öyle geldi ki, Maria bana çok önemli bir itirafta bulunuyordu ve ben, aptalcasına bunu kaçırmıştım.

— Hangi fırtınalar, hangi acımasızlıklar! diye bağırdım.

Fakat, gariptir, beni işitmiş gözükmedi; o da bir çeşit uyuşukluk içindeydi, o da yalnız gibiydi.

Uzun bir süre geçti, belki yarım saat kadar.

Sonra, buna benzer zamanlarda yaptığı gibi, yüzümü okşadığını hissettim. Konuşamıyordum. Küçükken aneme yaptığım gibi, başımı göğsüne yasladım ve böylece hareketsiz, çocukluk ve ölüm sonsuzluğu içinde kaldık.

Ne acıdır ki, bütün bunun gerisinde anlaşılmaz ve şüpheli olgular vardı! Yanılmış olmayı ne kadar isterdim, Maria'nın yalnız şu an var olmasını nasıl bir kaygıyla diliyordum! Ama bu olanaksızdı : kulağımın altındaki kalbinin atışlarını dinler ve bir yandan da eli saçlarımı okşarken, kara kara düşünceler, çirkefli bir mahzende gibi, kafamın karanlıkları içinde kımıldanıyor;

çamurda debellenip, boğuk boğuk homurdanarak, ayağa kalkacakları anı bekliyorlardı.

XXVIII

Çok garip şeyler oldu. Eve varınca, Hunter'i çok sinirli bulduk (duygularını belli etmenin zevksizlik olduğuna inananlardan olmasına karşın). Bunu gizlemeye çalışıyordu ama besbelliydi ki bir şeyler geçmişti. Mimi gitmişti ve yemek salonunda, akşam yemeği için herşey hazırdı; belli ki, biz çok geç kalmıştık, çünkü bizim gelişimizle servisteki hızlanma ve etkinlik dikkat çekiciydi. Yemek esnasında hemen hemen konuşulmadı. Hunter'ın jestlerini ve konuşmalarını gözetip, izliyordum, çünkü başıma gelen birçok şeye ve doğrulanmak üzere olan bazı fikirlere ışık tutacağını önceden seziyordum. Maria'nın yüzünü de gözetliyordum; duygularını yansıtmıyordu. Gerginliği azaltmak için, Maria, Sartre'ın bir romanını okumakta olduğunu söyledi.

Hunter, açık bir kızgınlıkla yorumladı:

— Bu devirde roman! Haydi, yazılması neyse... Ama okunması!

Sessiz kaldık ve Hunter da, bu tümcenin etkisini hafifletmek için hiç bir çaba göstermedi. Bundan, Maria'ya karşı içinde bir şey olduğu so-

nucunu çıkardım. Ama, kıyıya kadar uzayan o gezimizden önce ortada bir şey olmadığı için, Maria'ya kırgınlığının, bizim uzun konuşmamız sırasında doğmuş olduğu sonucuna vardım; bunun, bu konuşma **yüzünüden**, ya da daha çok, orada uzun süre kalmamız yüzünden olmadığını kabul etmek çok güçtü. Benim en son vardığım sonuç şu oldu : Hunter kıskanıyordu ve bu da, onunla Maria arasında, basit bir dostluk ve akrabalık bağından daha ileri bir şey olduğunu ispatlıyordu. Maria'nın ona aşık olması zorunlu değildi; oysa, Hunter'ın, Maria'nın kendisinden başkalarına ilgi gösterdiğini görerek kızması mantıklıydı. Ne olursa olsun, eğer Hunter'ın öfkesi kıskançlığa dayanıyorsa, bana karşı düşmanlık göstermeliydi, çünkü aramızda başka hiç bir şey yoktu. Tam da böyle oldu. Diğer ayrıntılar bir yana, Maria yarlardan konuşurken, bir tümcesi üzerine Hunter'ın bana fırlattığı gizli bir bakış yetmişti.

Sofradan kalkar kalkmaz, yorgunluğumu bahane ettim ve odama çıktım. Bu sorunla ilgili olabildiğince çok sayıda öge toparlamayı tasarladım. Merdivenlerden çıktım, kapıyı açtım, ışığı yaktım, kapıyı kapatıyormuş gibi çarptım ve dinlemek için aralıkta durdum. Hemen, Hunter'ın sesini duydum, çok öfkeliydi, anlayamadığım bir şeyler söylüyordu; Maria'da yanıt

yoktu; Hunter daha da konuştu, öncekinden çok daha uzun uzadıya; sinirlenmiş gibiydi; Maria birkaç sözcük söyledi, sonunu getirmedi ve sonra iskemle takırtısı oldu; aynı zamanda, merdivende ayak sesleri duydum, yukarı çıkıyordu birisi; çabucak içeri kapandım, fakat anahtar deliğinden dinlemek için olduğum yerde kaldım; hemen arkasından, kapımın önünde ayak sesleri işittim: bu bir kadın yürüyüşüydü. Olup biteni düşünerek ve az da olsa bir gürültü işitmeye çalışarak, uzun süre uyanık kaldım. Ama, bütün gece boyunca başka bir şey duymadım.

Uyuyamadım: daha önce aklıma gelmeyen bir dizi şey düşünerek kıvranmaya başladım. Derhal gördüm ki, ilk vardığım sonuç safçaydı: düşünmüştüm ki (bu, doğruydu da) Hunter'ın Maria'yı kıskanması onun kendisine aşık olmasını gerektirmiyordu; bu sonuç beni rahatlatmıştı. Fakat şimdi anlıyordum ki, bu zorunlu olmasa bile, **bir engel de değildi.**

Maria, Hunter'ı sevebilirdi, bu da adamın onu kıskanmasına engel değildi.

İyi de, Maria ile kuzeni arasında bir şey olduğunu düşünmekte haklı mıydım? Evet, inanıyorum ki, haklıydım! Bir kere, Hunter'ın kıskançlığı ona ağır gelse ve adamı sevmese, niçin ikide bir malikâneye gelsin? Malikânede, normal zamanlarda, yalnızca Hunter bulunuyordu,

tek başına yaşamaktaydı, (bekâr mı, dul ya da boşanmış mı bilmiyordum, ancak, sanırım Maria bir gün bana, karısından ayrıldığını söylemişti onun; ama, önemli olan şuydu ki, bu bay sayfiyede yalnız yaşıyordu). İkincisi, bu ilişkilerden kuşku duymak için bir neden daha: Maria bana Hunter'dan hep ilgisiz bir tonda, yani ailenin herhangi bir üyesi gibi sözetmişti; ama hiç bir zaman bana, Hunter'ın kendisine aşık olabileceğini ve hele kendisini kıskandığını anlatmamış, böyle bir şeye değinmek bile istememişti. Üçüncüsü, Maria, o aynı öğle-sonrası bana, kendi zaaflarından sözetmişti. Ne demek istemişti? Kendisine, mektuplarımda kendi hesabıma bir yığın iğrenç şey anlatmıştım (özellikle sarhoşluğum ve orospularla ilgili olarak) ve şimdi o, beni anladığını, kendisinin de yalnızca 'hareket etmek üzere olan gemiler' ve 'gün batımındaki parklar' gibi olmadığını söylüyordu. Yaşamında, benimki kadar karanlık ve aşağılanacak şeyler olduğunu belirtmek değilse, ne demekti bu? Hunter olayı bu türden aşağılık bir tutku olamaz mıydı?

Bütün gece, bu sonuçları kafamda evirip çevirdim, tüm yönleriyle inceledim. En son vardığım ve kesinlikle doğru olduğuna inandığım sonuç şu oldu: **Maria Hunter'ın metresiydi.**

Günün ağarmasıyla, valizim ve resim çan-

tamla merdivenleri indim. Temizlik işi için kapı ve pencereleri açmaya başlayan uşaklardan biriyle karşılaştım: ev sahibine benden selâm söylemesini ve acele Buenos Aires'e dönmek zorunda kaldığımı bildirmesini tembih ettim. Uşak, özellikle, sorusuna yanıt olarak, gara kadar yaya gideceğimi söylediğim zaman şaşkın gözlerle bakakaldı.

Küçük garda uzun saatler beklemem gerekti. Zaman zaman, Maria'nın geleceğini düşünüyordum: bir çocuğun, haksızlığa uğradığı kanısıyla bir yere kapandığı zaman duyduğu o acı hoşnutsuzlukla bu olasılığı bekledim: hani, çocuk bir büyüğünün gelip kendisini bularak özür dilemesini umar ya. **Ama, Maria gelmedi.** Trene binerken son anda gelir umuduyla son kez yola baktım ve onun gelmediğini görerek sonsuz bir hüzün duydum.

Tren Buenos Aires'e doğru akıp giderken pençereden dışarıyı seyrettim. Küçük bir eski konutun yanından geçtik; sundurmanın altında bir kadın trene baktı. Kafamdan saçma bir düşünce geçti: «Bu kadını ilk ve son kez görüyorum. Bir daha hiç görmeyeceğim.» Düşüncem, bilinmeyen bir nehirde yüzen bir şişe tapası gibiydi. Bir süre, sundurmanın altındaki bu kadının yanında yüzmeye devam etti. Bana neydi bu kadından? Ama, onun benim gözümde yalnız bir

an için varolduğunu ve artık hiç bir zaman varolmayacağını düşünmekten kendimi alıkoyamıyordum; benim görüş açımdan, o şimdi çoktan ölmüş gibiydi; trenin azıcık gecikmesi, onun eve çağırılmasıyla, az daha bu kadın yaşamımda hiç varolmamış olacaktı.

Her şey bana yarınsız, geçici, yararsız, çerçevesiz gözüküyordu. Kafam yerinde değildi ve Maria bana durmadan, belirsiz ve melankolik bir şekil gibi gözüküyordu. Ancak saatler sonradır ki, düşüncelerim belirginleşti ve her zamanki keskinliğini yeniden kazandı.

XXIX

Maria'nın ölümünden önceki günler, yaşamımın en acı günleri oldu. Ne duyduğumu, ne düşündüğümü ve uyguladığımı kesin bir biçimde anlatmak benim için olanaksız, çünkü, pek çok olayı inanılmayacak kadar ince ayrıntılarıyla anımsamakla birlikte, bana, karışık ve şekilsiz birer düş gibi gözüken saatler ve hatta günler de yok değil. Alkolün etkisiyle, yatağımda ya da Puerto Nuevo'da bir bank üzerinde günlerce sızıp kalmış gibiydim. Constitucion garına geldiğimizde, bara girişimi ve üstüste birkaç viski isteyişimi gayet iyi gözümün önüne getiriyorum; daha sonra kalktığımı, bir taksiye bindiği-

mi ve Mayo 25. sokağında ya da Leandro Alem caddesinde bir bara gittiğimi şöyle böyle anımsıyorum. Ardından gürültü, müzik, bazı bağırışlar, sinirlerimi oynatan bir gülüş, kırılan şişeler, çok parlak ışıklar var. Sonra da, kendimi, müthiş bir baş ağrısıyla iyice serseme dönmüş olarak bir karakol hücresinde görüyorum; kapıyı açan bir polis, bana bir şeyler söyleyen bir memur; sonra kendimi yeniden sokaklarda, bütün vücudum kaşıntılar içinde yürürken görüyorum. Sanırım yeniden bir bara girdim. Saatler (ya da günler) sonra, birisi beni atölyeme bıraktı. Sonra kâbuslar gördüm: bir katedralin çatısı üzerinde yürüyorum. Odamda, karanlıkta bir uyanışı da anımsıyorum; korkunç bir izlenim: oda sonsuza kadar genişledikçe genişlemiş gibiydi, ne kadar koşsam boşunaydı, duvarlara hiç ulaşamayacaktım. Günün ilk ışınlarının camdan girmesine değin ne kadar zaman geçmiş olabilir, bilmiyorum. O zaman, banyoya kadar süründüm ve giyinik olarak küvetin içine giriverdim. Soğuk su beni yatıştırmaya başladı ve kafamda yavaş yavaş bir su baskınından sonra yüze çıkan ilk nesneler gibi bazı değişik, parça parça ve birbiriyle bağlantısız olgular belirdi: yarın üzerindeki Maria, ağızlığını uzatan Mimi, Allende garı, garın karşısındaki **La confianza** ya da belki **L'estancia** adındaki butik. Bana resim

taslaklarımı soran Maria ve ona «Ne taslakları!» diye bağıran ben, bana kaçamak bakış fırlatan Hunter, kuzenlerin arasındaki söyleyişi yukardan kaygıyla dinleyen ben, bir şişe fırlatan denizci, anlamı anlaşılamayan bakışlarla bana doğru ilerlemekte olan Maria, «Çekov» diyen Mimi, sırnaşık pis bir kadının öpücüğü ve kendisine müthiş bir yumruk atan ben, her yanımı ısıran pireler, Hunter ve onun polisiye romanları, malikânenin şoförü. Bölük pörçük düş kırıntıları da gözüktü: yeniden, karanlık bir gecede katedral, ucu bucağı olmayan oda.

Ve sonra, suyun serinliği beni sardıkça, bu dağınık parçalar, bilincimde yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlayan ötekilerle birleşmeye başladı ve görüntü yeniden oluştu, ama tıpkı suların çekilirken ortaya çıkardığı hazin ve perişan görüntüler gibi.

Banyodan çıktım, soyundum, kuru giysiler giydim ve Maria'ya bir mektup yazmaya koyuldum. İlk başta, kendisine sayfiye evinden niçin kaçtımı («kaçtığımı»'yı çizdim ve «gittiğimi» dedim.) açıklamak istediğimi yazdım. Bana karşı gösterdiği ilgiyi («bana karşı»'yı çizdim «şahsıma karşı» dedim.) çok takdir ettiğimi ekledim. Kendisinin, bazan «aşağılık duyguların» baskın çıktığını söylemiş olmasına karşın, çok iyi ve temiz duygularla dolu olduğunu anladığımı be-

duğumu düşünmüş olmalıydı. Onun yanılgısını gidermek için, biraz önce sayfiyeye, «Los Ombues» e bir mektup gönderen kişi olduğumu söyledim. Bu budalanın şaşkınlığı daha da artar gibi oldu ve kuşkusuz, bunu paylaşmak ya da anlayamadığı bir şeyi danışmak için erkek meslekdaşlarından birine doğru döndü; sonra yeniden bana baktı.

— Makbuzu kaybettim, diye açıkladım.

Yanıt alamadım.

— Demek istiyorum ki, mektubumu geri almam gerekiyor, ama makbuzu yok, diye ekledim.

Kadın ve öteki memur, iskambilde eş olan iki oyuncu gibi, bir an bakıştılar.

Sonunda, kadın derin hayranlık dolu bir sesle bana sordu:

— Mektubun geri verilmesini mi istiyorsunuz?

— Öyle.

— Ve elinizde makbuzunuz bile yok?

Gerçekten de, bu önemli belgenin bende olmadığını kabul etmek zorunda kaldım. Kadının şaşkınlığı doruğuna varmıştı. Anlamadığım bir şeyler geveledi ve yeniden meslekdaşına baktı:

— Kendisine bir mektubun geri verilmesini istiyor, diye mırıldandı.

Öteki, son derece aptalca fakat esprili olma-

sını istediği bir sırıtışla gülümsedi, Kadın bana baktı ve :

— Bu kesinlikle olanaksız, dedi.

— Size kimlik kartımı gösterebilirim, diye karşılık verdim kâğıtlarımı çıkararak.

— Yapılacak bir şey yok. Kural kesindir.

— Kural mantıklı olmalıdır, anlarsınız, diye haykırdım şiddetle, bu kadının yanağı üzerindeki uzun kıllarla dolu bir lekeden olağanüstü rahatsız olmaya başlayarak.

— Kuralı biliyor musunuz? diye sordu alaycı bir tavırla.

— Bilmek zorunlu değil, madam, diye yanıtladım soğukça, **madam** sözcüğünün onu öldüresiye yaralayacağının da bilincinde olarak.

Cadalozun gözleri şimdi kırgınlıkla parlıyordu.

— Bilirsiniz ki, madam, kural mantıksız olamaz : normal bir insan tarafından kaleme alınmış olmalıdır, bir deli değil. Ben bir mektup postalamış ve temel bir şeyi unuttuğum için bunun hemen bana geri verilmesini istemişsem, mantık bu isteğimin yerine getirilmesini gerektirir. Meğer ki, posta idaresi de tamamlanmamış ya da anlamı kıt mektupları ulaştırmayı bir gurur konusu yapmasın? Gayet açıktır ki, posta bir iletişim aracıdır, baskı yapma değil : posta, iste-

mezsem, beni bir mektup göndermeye **mecbur** edemez.

— Ama siz istemişsiniz, diye yanıtladı.

— Evet! diye bağırdım, fakat size bir kez daha tekrar ediyorum ki, **şimdi istemiyorum!**

— Bağırmayın, terbiyesizlik etmeyin. Artık çok geç.

— Çok geç değil, çünkü mektup orada, dedim damgalanmış mektuplar sepetini göstererek.

Adamlar yüksek sesle söylenmeye başlamıştı. İhtiyar kızın suratı öfkeden titriyordu. Gerçek bir tiksintiyle, tüm kinimin onun yüzündeki leke üzerinde toplandığını hissettim.

— Bu mektubu gönderen kişi olduğumu size kanıtlayabilirim, diye yineledim evraklarımı göstererek.

— Bağırmayın, sağır değilim, dedi. Bu sorumluluğu üstüme alamam.

— O halde şefinize danışın.

— Yapamam. Çok bekleyen var. İşimiz çok, görüyorsunuz.

— Ama bu da işiniz, diye açıkladım.

Kuyruktaki adamlar, mektubumun bana verilmesini söyleyerek, başkalarıyla meşgul olunmasını istediler. Kadın, bir başka şeyle uğraşır gibi yaparak bir an duraksadı; sonunda bir odaya gitti ve uzun bir süre sonra, köpek kızgınlığıyla döndü. Sepeti karıştırdı.

— Hangi sayfiye? diye sordu bir çeşit yılan ıslığıyla.

— «Los Ombues» diye yanıtladım buz gibi sakin bir ifadeyle.

Keyfince uzun bir aramadan sonra, mektubu ellerine aldı ve satılık bir malmış, kendisi de işin ilgi çekici olup olmadığını merak edermiş gibi evirip çevirip incelemeye başladı.

— Arkasında yalnızca baş harfler ve adres var, dedi.

— Evet, n'olmuş?

— Bana bu mektubu gönderen kişinin siz olduğunu kanıtlayacak ne gibi belgeleriniz var?

— Müsvettesi var, dedim kâğıdı göstererek.

Aldı, baktı ve geri verdi.

— Bunun, bu mektubun müsvettesi olduğunu nereden bilelim?

— Çok basit: zarfı açarız ve karşılaştırabiliriz.

Kadın bir an duraksadı, kapalı zarfa baktı, sonra bana:

— Sizin olduğundan emin olmazsak, bu mektubu nasıl açarız? Bunu yapamam.

Adamlar yeniden söylenip karşı çıkmaya başladılar. Bir skandal çıkarmak istiyordum.

— Bu belge bir şey söylemiyor, deyip kestirdi cadaloz.

— Kimlik cüzdanımın yeterli olacağını düşünür müsünüz? diye sordum alaylı bir nezaketle.

— Kimlik cüzdanınız var mı?

Düşündü, gene zarfa baktı, sonra konuştu:

— Hayır, tek başına kimlik cüzdanınız olmaz, çünkü mektupta yalnızca baş harfler var. Bana bir de ikamet belgesi göstermeniz gerekiyor. Ya da askerlik belgeniz, çünkü onda adres vardır.

Yine bir an düşündü ve ekledi:

— Ama, askerlik hizmetinden bu yana evinizi değiştirmiş olabilirsiniz. Şu halde, ikamet belgesi de göstermek zorunda olduğunuz hemen hemen kesin oluyor.

En sonunda bastırılması olanaksız, müthiş bir öfke patladı içimde ve bunun Maria'ya da karşı olduğunu hissettim, daha da ilginç bir olgu, Mimi'ye de karşıydı.

— Öylece gönderin; şeytan götürsün sizi de! diye bağırdım postaneden çekip giderken.

Öfkeden kudurmuş, deli gibi postahaneden çıktım, hatta, gişeye dönüp mektup sepetini ateşe verip vermeyeceğimi kendi kendime soracak kadar ileri giderek. Ama nasıl? Bir kibrit çakıp fırlatarak mı? Kuşkusuz, daha mektuplara varmadan sönecektir. Önce benzin serpsem, sonuç kesin olacak, ama bu, eylemi karıştıracaktır. Ne olursa olsun, çıkışta ihtiyar kıza hakaret etmek

için memurların dağılışını beklemeyi düşünüyordum.

XXXI

Bir saatlik bekleyişten sonra, gitmeye karar verdim. Bu budala kadına hakaret etmekle, gerçekten, ne kazanacaktım? Öte yandan, şu geçen süre içinde, en sonunda beni rahatlatan bir dizi düşünceyi kafamda evirip çevirmiştim: bu mektup çok iyiydi, Maria'nın eline geçmesi çok iyi olacaktı. (Çok kez bende böyle olur: iyi olduğuna hükmettiğim bir şeyi yapmaktan beni alıkoyan engelle deli gibi savaşırım, kızgınlıkla, yenilgimi kabul ederim, biraz sonra, kaderin haklı olduğunun farkına varırım.) Gerçekte, mektubu yazmaya koyulduğumda, bunu çok fazla düşünmeden yapmıştım ve tümcelerin en kırıcı olanlarından bazıları haksız bile gözüküyordu. Fakat şu anda, mektuptan önce olup biten her şeyi yeniden anımsarken, birden, o sarhoşluk gecelerimden birinde gördüğüm düş aklıma geldi: bir köşede saklanarak, bir şey gözlemekteyim; ayrıca, kendimi de, içinde ne mobilya ne de bir süs eşyası bulunan karanlık bir odanın ortasında oturmuş görmekteyim ve de arkamda iki kişi, şeytanca bir alaycılıkla bakışmaktalar: birisi Maria; öteki Hunter.

Bu düşü anımsayınca, içimi tesellli bulmaz bir üzüntü kapladı. Postanenin kapısından ayrıldım ve üzgün adımlarla yürümeye başladım.

Biraz sonra, kendimi, Recoleta'da, görkemli bir ağacın gölgesindeki bir bankın üzerinde oturur buldum. En güzel anlarımızın geçtiği bu yerler, ağaçlar ve yollar düşüncelerimin akışını değiştirdi. Sonuç olarak, Maria'ya karşı somut olarak ne vardı bende? Aşkımızın en güzel anları (falanca andaki yüzü, sevecen bir bakış, eliyle saçlarımı okşayışı) yere düşmüş olan bir sevgili varlığın en ufak bir âni hareketten kaçınarak ayağa kaldırılması sırasında gösterilen dikkat gibi, yavaş yavaş, tatlılıkla ruhumu sarmaya başladı. Yavaş yavaş kendime geldim. üzüntü yerini kaygıya bıraktı, Maria'ya karşı kinim, kendime karşı döndü ve içinde bulunduğum uyuşukluk da, âni bir evime koşma ihtiyacına dönüştü. Atölyeme yaklaştıkça, ne istediğimin daha iyi farkına varıyordum: onunla konuşmak; malikâneye, kendisine telefon etmek, hemen hiç vakit kaybetmeden. Bu olanağı daha önce nasıl olmuş da düşünmemiştim?

Bağlantı kurulunca, artık nerdeyse konuşma gücüm kalmamıştı. Bir hizmetçi açtı. Kendisine, Madam Maria ile ivedilikle konuşmam gerektiğini söyledim. Bir süre sonra, aynı ses, Madam'ın beni bir saat kadar sonra arayacağını söyledi.

Bekleyiş bana bitmez gibi geldi.

Bu telefon konuşmasını sözcüğü sözcüğüne anımsamıyorum, ama yine de, mektup için ondan özür dileyecek yerde (oysa onu bunun için aramıştım) mektupta olanlardan daha da ağır şeyler söyleyip işin içinden çıktığımı anımsıyorum. Tabii, bu da nedensiz olmadı; aslında, kendisiyle başta alçakgönüllü ve sevecenlikle konuşmuştum, fakat beni çileden çıkarmaya başlayan şey, alışkanlığı gereği sızlanışlı ses tonuyla açık seçik sorularımın hiç birine yanıt vermeyişi oldu. Söyleşi ya da daha çok benim konuşmam gittikçe daha da sertleşti ve sertleştikçe, Maria'nın acısı da artıyor gibiydi, bu da beni daha çok çileden çıkarıyordu; çünkü, haklı olduğumun ve onun acısının hiç de yerinde olmadığının tam bilincindeydim. Sonunda; kendimi öldüreceğimi, onun bir komedyen olduğunu, kendisini derhal Buenos Aires'de görmem gerektiğini yüzüne bağırarak kestirip attım.

Kesin sorularımın hiç birini yanıtlamadı, ama, sonunda, benim ısrarlarım ve kendimi öldürme tehditlerim karşısında, ertesi gün Buenos Aires'e gelmeye söz verdi, «nedenini bilmemekle birlikte».

— Orada bütün kazanacağımız şey, diye ekledi ancak duyulabilen bir sesle, bir kez daha, birbirimizi acımasızca yaralayacağımızdır.

— Eğer gelmezsen kendimi öldüreceğim, dedim son olarak. Kararını vermeden önce bunu iyi düşün.

Bir şey eklemeden telefonu kapadım, gerçekten de, o sırada, eğer durumu açıklamaya gelmezse, kendimi öldürmeye karar vermiştim. Bu karar beni garip bir hoşnutsuzluğa boğmuştu. «Görecek o» diye düşündüm sanki öcümü almak söz konusuymuş gibi.

XXXII

O gün, çok berbat bir gün oldu.

Öfkeli bir deli gibi atölyemden çıktım. Onu ertesi gün görecektim ama yine de kendimi avutamıyordum, sinsi ve belirsiz bir kin duymaktaydım. Bugün, bu kinin kendime olduğunu sanıyorum; çünkü aslında benim acımasız aşağılamalarım dayanaksızdı. Ama, onun kendisini savunmadığını görerek kuduruyordum ve zavallı, acıklı sesi, beni yatıştırmak şöyle dursun, ona karşı daha da kışkırtıyordu.

Kendimden tiksiniyordum. Öğleden sonra çok içmeye başladım ve bunu, Leandro Alem caddesinde bir barda belâmı bulmakla tamamladım. Gözüme en sapık gözüken kadını aldım ve ona pis şakalar yapan bir denizciyi kışkırttım. Son-

ra ne olup bittiğini bilmiyorum, ancak, kapıştık ve adamlar bizi gayet neşeli bir ortam içinde ayırdılar. En sonunda, kendimi bu kadınla sokakta görüyorum. Serin hava iyi geldi. Tan ağarırken, onu atölyeye götürdüm. Vardığımız zaman, bir sehpanın üzerindeki tabloya bakarak gülmeye başladı. (Bilmiyorum söyledim mi, pencere sahnesinden sonra, resim sanatım gittikçe değişmişti; sanki daha önceki resmimin nesneleri ve canlıları kozmik bir kataklizme uğramışlardı. Fakat bundan daha sonra sözedeceğim, şimdilik, o kara günlerimde olup bitenlerin öyküsüyle yetinmek istiyorum.) Kadın, gülerek tabloya, sonra da bir açıklama ister gibi bana baktı. Tahmin edeceğiniz gibi, bu zavallı kızın benim sanatım hakkındaki düşüncesi hiç umurunda değildi. Kendisine, böyle saçmalıklarla zaman yitirmemesini söyledim.

Yatağa girdiğimizde, birden korkunç bir fikirle şaşırıp kaldım: bu Romanyalı kadının tavır ve ifadesi, bir kez Maria'da gözlemlediğim ifadeye benziyordu.

— Orospu! diye bağırdım öfkeden kudurmuş deli gibi, tiksintiyle yanından uzaklaşarak. Kuşkusuz, bir orospu bu!

Romen kadın bir engerek gibi dikildi ve kolumu kanatıncaya kadar ısırdı. Kendisinden sözettiğimi düşünüyordu. Tüm insanlığa karşı içim

kin ve nefret dolu olarak, onu tekmeleye tekmeleye atölyemden dışarı attım ve hemen çekip gitmezse, bir köpek gibi öldüreceğimi söyledim. Kendisine fırlattığım bütün paralara karşın, küfürler savurarak savuşup gitti. Ne yapacağımı bilmeden, duygularıma ve düşüncelerime bir düzen vermeyi başaramadan, uzun süre, hiç tepkisiz, atölyenin ortasında kaldım. Sonunda bir karar verdim: banyoya gittim, tekneyi soğuk suyla doldurdum, soyundum ve suya girdim. Fikirlerimi ışığa kavuşturmak istiyordum ve serinlemek için, uzun süre teknede kaldım. Yavaş yavaş, beynimin yeniden işlemesini sağlamayı başardım. Salt bir kesinlikle düşünmeye çabalıyordum, çünkü, kesin bir noktaya geldiğimi önsezimle kavramıştım. Yol gösterici fikir neydi? Kendi kendime sorduğum bu soruya yanıt olarak bir çok sözcük ortaya çıktı: Bunlar şu sözcüklerdi: Romanyalı kadın, Maria, orospu, haz duyma, haz duyar gibi yapma. Kendi kendime şöyle düşündüm: bu sözcükler temel olguyu, başlangıç olarak yola çıkmam gereken derin gerçeği temsil ediyor olmalı. Onları istenilen sıraya dizmek için birçok denemeler yaptım ve sonunda düşüncemi şu korkunç fakat tartışılmaz biçim altında dile getirmeyi başardım: **Maria ile orospunun birbirine benzeyen ifadeleri var; orospu, haz duyuyormuş gibi yapıyordu, demek Ma-**

ria da haz duyuyormuş gibi yapıyordu; Maria bir orospudur.

— Orospu, orospu, orospu! diye bağırdım banyo teknesinden dışarı sıçrayarak.

Beynim, en güzel günlerin saydam yırtıcılığıyla çalışıyordu: açıkça gördüm ki, buna artık bir son vermek gerekiyordu ve kendimi onun patetik sesi ve komedyen yeteneğinin aldatıcılığına kaptırmamalıydım. Bundan böyle bana yalnız mantık rehberlik etmeliydi ve sonuna kadar gitmem gerekiyordu, duraksamadan; Maria'nın kuşku uyandırıcı tümcelerini, jestlerini, ikircil susmalarını yorumlamakta sonuna kadar gitmeliydim.

Bir kâbusun hayalleri, korkunç, kocaman bir lâmbanın ışığı altında başdöndürücü bir biçimde geçit yapıyorlarmış gibiydi. Aceleyle giyinirken, tüm kuşku verici ögeler gözümün önünden geçti: şu şaşırtıcı numara yapma yeteneği ve sesinin tonundaki değişmelerin ortaya çıkardığı deneyimlilikle yapılan ilk telefon görüşmesi; bilmece gibi tümcelerin ele verdiği Maria'nın çevresindeki karanlık gölgeler; bir de şu «bana fenalık yapmak» tan duyduğu korku, ki bunun anlamı ancak şu olabilir: «Yalanlarımla, tutarsızlıklarımla, yaşamımda senden sakladıklarımla, duygularım ve yalan duygularımla sana kötülüğüm dokunacak!» Çünkü, beni gerçekten seve-

rek bana kötülük yapamazdı. Sonra, üzüntü verici kibrit sahnesi vardı; başlangıçta nasıl da öpücüklerimi bile atlatmıştı, sevişmeye de ancak, fiziksel aşka karşı duyduğu tiksintiyi ya da en iyi olasılıkla, analık ya da kardeşlik yanı ağır basan sevgisini itiraf ettirme noktasına getirdiğim zaman boyun eğmişti; bu da, doğal olarak, onun hazdan taşkınlıklarına, zevkten kendinden geçme halindeki sözlerine, kullandığı deyimlere inanmamı engelliyordu; bir de üstelik, Allende gibi stoik bir filozofla güçlükle elde edebileceği o belirgin cinsel deneyimi; sonra, bir kez daha, gerçek olmayan duygu ve heyecanlarla aldatma yeteneğine sahip olduğu sonucunu ortaya çıkaran kocasına duyduğu sevgiyle ilgili yanıtları; ikiyüzlüler, yalancılar koleksiyonundan oluşan bir aile çemberi ve sonra, liman resmi taslakları diye bir şey uydurarak iki kuzenini de aldatan o etkenlik, o kendine duyduğu küstahça güven ve malikânedeki yemek sahnesi, ben yukarı çıktığım zamanki tartışma, Hunter'ın kıskançlığı; kıyıda, yarın üzerindeyken ağzından kaçırdığı şu tümce «daha önce de bir kez aldandığım gibi»; kiminle, ne zaman, nasıl? Ve şu öteki yeğenle yaşanmış olan «fırtınalı ve acımasız» anları, bu sözler de bilinçsizce dudaklarından dökülüvermişti, benim soruma yanıt verme-

mesi bunu meydana çıkarmıştı; çünkü beni işitmiyordu, yalnızca işitmiyordu, bu itirafı sırasında çocukluğuna iyice dalmıştı, belki benim karşımda yaptığı tek gerçek itiraftı; son olarak da, o Romen kadınla, ya da Rus nasıl isterseniz, şu iğrenç sahne. Benim tablolarıma gülen bu kokuşmuş iğrenç hayvanla, bunları yapmam için bana esin veren o ince yaratık, yaşamlarının bir anında aynı ifadenin sahibi olmuşlardı! Tanrım, insan, Brahms'ın bazı pasajlarıyla bir çirkef kuyusu arasında, görülmez, karanlık yeraltı ilişkileri olduğunu düşününce, insan tabiati üzerinde umutsuzluğa kapılmaz, üzülmez mi?

XXXIII

Bu açık fakat hayale dayanan araştırmadan çıkardığım birçok sonuç varsayımsaldı; bunları ispatlayamazdım ama yine de, aldanmadığıma kesin güvenim vardı. Ama birden, şimdiye değin önemli bir bilgi kaynağını ihmal ettiğimi saptadım: üçüncü kişilerin görüşleri. Vahşi bir hoşnutluk ve her zamankinden yoğun bir zihin açıklığıyla, ilk kez bu aracı ve buna uyan kişiyi düşündüm: Lartigue. Bu, Hunter'ın bir dostuydu, yakın dostu. Onun da aşağılık bir kişi olduğu doğruydu: insanla ilgili ne varsa, herşeyin boşlu-

ğu üzerine bir şiir kitabı yazmıştı, ne var ki, bu kitap için Ulusal Ödül'ü almadığından şikâyetçiydi. Kuruntuların işimizi engellemesine izin veremezdim. Derin bir tiksintiyle ama kararlı olarak kendisine telefon ettim, çok acele görüşmek zorunda olduğumu söyledim, evine gittim, şiir kitabını övdüm ve sonra (onun hoşuna gitmediği halde, çünkü hep kendisinden konuşmamızı isterdi herhalde), önceden hazırladığım soruyu, damdan düşer gibi sordum:

— Maria Iribarne ne zamandan beri Hunter'ın metresi?

Annem bize, hiç bir zaman elma yiyip yemediğimizi sormazdı, çünkü hayır diyecektik; bize, **kaç tane** yediğimizi sorardı, böylece elma yemiş olup olmadığımızdan kurnazlığı sayesinde emin olurdu ve bizler de, sorusunun sayısal görünümüyle ustaca şaşırtılarak, ancak **bir** elma yediğimiz yanıtını verirdik.

Lartigue kasılgandır ama budala değildir; benim sorumda esrarengiz bir şey olduğundan kuşkulandı ve şöyle yanıtlayarak bundan sıyrıldığını sandı:

— Hiç bilmiyorum.

Ve kitaptan, ödülden konuşmaya yeniden başladı. İyice gına gelerek şöyle deyiverdim:

— Kitabınıza ne kadar haksızlık yapılmış!

Dışarı attım kendimi. Lartigue budala değil-

di ama yeterince şey söylemekten kendini kurtaramamıştı.

Öğleden sonra saat üç buçuktu. Maria, Buenos Aires'e dönmüş olmalıydı. Bir kahveden telefon ettim : atölyeye gidemeyecek kadar sabırsızdım. Telefonu açar açmaz, kendisine :

— Seni hemen görmem gerek, dedim.

Kinimi gizlemeye çalışıyordum, çünkü kuşkulanmasından ve randevuya gelmemesinden korkuyordum. Saat beşte, Recoleta'da, her zamanki yerde buluşmayı kararlaştırdık.

— Fakat, anlamıyorum bununla ne kazanacağız, diye ekledi üzüntülü bir biçimde.

— Çok, diye yanıtladım, çok.

— İnanıyor musun buna? diye sordu bir umutsuzluk vurgulayışıyla.

— Apaçık.

— Pekâlâ, bense, ancak birbirimize biraz daha kötülük etmeyi, ilişkimizi sağlayan, aramızdaki o dayanıksız köprüyü biraz daha yıkmayı ve birbirimizi daha acımasızca yaralamayı başaracağımıza inanıyorum. Gelmemi öyle çok istedin ki, geldim, fakat sayfiyede kalmam da gerekliydi : Hunter hasta.

«Bir yalan daha», diye düşündüm.

— Sağol, dedim soğuk bir tonla. Şu halde, beşte buluşmak üzere anlaşmış bulunuyoruz.

Maria, bir iç çekmesiyle razı oldu.

XXXIV

Saat beşten önce vardım Recoleta'ya, buluşmayı âdet ettiğimiz tahta sıraya gittim. Üzüntülüydüm ve aşkımıza tanık olan ağaçları, parkın küçük ara yollarını, sıraları yeniden görerek tam bir bitkinlik içine düştüm. Umutsuz bir melankoliyle, şu Recoleta bahçelerinde, Francia parklarında geçirdiğimiz anları düşünüyordum, sonsuz bir uzaklıkta görünen bu geçmişte, aşkımızın ölümsüzlüğüne nasıl inanmıştım. O zamanlar her şey mucizevî, göz kamaştırıcıydı, şimdiyse, umursamaz ve anlamdan yoksun bir dünyada, her şey karanlık ve buz gibiydi. Bir saniye içinde, aşkımızdan geri kalanı yıkmak ve kendimi yeniden kesin bir yalnızlık içinde bulmak korkusu beni duraksattı. Belki de, beni kıvrandıran tüm kuşkuları dağıtıp dışlamak olanaklıdır, diye düşündüm. İkimiz dışında Maria'nın ne olabileceğinden bana neydi? Bu sıralar, bu ağaçlar gözümün önündeyken bizi birleştiren yalnızca bu bütünleşme ve bu esrarlı aşk anları bile olsa, onun desteğini yitirmeye razı olamazdım. Bu düşünceler birbirini kovaladıkça, onun aşkını koşulsuz olarak kabul etme fikrine daha çok yanaşıyordum ve hiç bir şeysiz, hepten hiç bir şeysiz kalma düşüncesi bana dehşet veriyordu. Bu müthiş korku, bende, ancak seçe-

neksiz insanların gösterebilecekleri bir alçakgönüllülük doğurup geliştirdi. Sonunda, hiç bir şeyin yitirilmiş olmadığını ve herşeyin aydınlandığını bu andan itibaren yeni bir yaşamın başlayabileceğinin farkına vardığım zaman, taşkın bir sevincin beni sardığını hissettim.

Ne yazık ki, Maria bana bir kez daha ihanet etti. Saat beş buçukta, telaşla, delirmişçesine yeniden telefon ettim. Bana, anî olarak malikâneye gittiğini söylediler. Ne yapacağımı bilmeden hizmetçi kadına bağırdım:

— Fakat biz saat beşte buluşacaktık!

— Haberim yok, beyefendi, diye yanıtladı biraz korkmuş bir sesle. Hanımefendi biraz önce arabayla yola çıktı ve orada en az bir hafta kalacağını söyledi.

En az bir hafta! Dünya göçüyor sandım, her şey inanılmaz ve boş gözüküyordu. Bir uyur gezer gibi kahveden çıktım. Anlamsız şeyler gördüm: sokak lâmbaları, şuraya buraya koşuşturan insanlar, sanki bir işe yararmış gibi. Ama ben ki bu öğle sonrası onu orada görmek için kendisine öylesine yalvarmıştım, ona öylesine gereksinimim vardı! Ben ki ondan bir şey istemeye, ondan bir şey dilenmeye razı olmuştum! Ama o —diye düşündüm içimi kanatan bir acıyla—, bir parkta beni teselli etmekle, sayfiyede Hunter'la yatmak arasında duraksamıyordu. Ve bu dü-

şünceyle birlikte aklıma bir fikir geldi. Hayır, daha doğrusu, kesin kanıya vardım. Oradan birkaç sokak ötedeki atölyeme koştum ve evden, Allende'nin apartmanını aradım. Hanımefendi malikâneye gitmeden önce oradan kendisine telefon edilip edilmediğini sordum:

— Evet, dedi hizmetçi hafif bir duraksamadan sonra.

— Bay Hunter'dı değil mi?

Hizmetçi yine duraksadı. Bu iki duraksamayı da saptadım.

— Evet, diye yanıtladı sonunda.

Utku kazanmış bir acı, şimdi bana bir şeytan gibi egemendi. Tam düşündüğüm gibiydi! Hem sonsuz bir yalnızlık duygusu, hem de baş döndürücü bir gurur tehlikesiyle karşı karşıyaydım: aldanmamış olmanın gururu.

Mapelli'yi düşündüm.

Hemen sokağa fırlayacaktım ki, bir başka fikir geldi. Mutfağa girdim, kocaman bir bıçak aldım, atölyeye döndüm. Juan Pablo Castel'in eski resminden ne az şey kalıyordu! Beni bir mimarla kıyaslamış olan şu ahmaklar bundan böyle şaşırıp kalacaklardı! Bir adam gerçekten nasıl da değişebilirmiş! Bu ahmaklardan kaçı benim mimarlığım ve de «entellektüel yönüm» altında patlayıp lavlarıyla her yanı kaplamaya hazır bir volkan olduğunu keşfetmişti? Hiç biri. Şimdi

hepsinin şu kırılmış sütunları, şu parçalanmış heykelleri, şu duman tüten harabeleri, şu cehennem merdivenlerini, orada, bir taş kesilmiş kâbuslar müzesinde, bir Umutsuzluk ve Utanç Müzesinde yayılıp sergilenmiş olarak keyiflerince seyredecek zamanları olacaktır. Ama, en küçük kalıntısına kadar yok etmek istediğim bir şey vardı. Son kez ona baktım, boğazımın acı verici bir şekilde sıkıldığını hissettim, ama duraksamadım: gözyaşlarım arasında, o plajın, o uzak ve derin kaygı içindeki kadının, o bekleyişin parça parça düştüğünü belli belirsiz gördüm. Parçaların üzerinde yürüdüm ve onları pis bez parçaları haline gelinceye kadar çiğnedim. Artık bu saçma bekleyiş hiç bir zaman yanıt almayacaktı! Şimdi, bunun ne denli yararsız olduğunu her zamandan daha iyi biliyordum.

Mapelli'nin evine koştum, fakat onu bulamadım: Viau kitabevinde olabileceğini söylediler. Kitabevine gittim, kendisini buldum, kolundan bir kenara çektim ve arabasına ihtiyacım olduğunu söyledim. Şaşırmış bir tavırla bana baktı: ciddi bir şey olup olmadığını sordu. Sorusunu önceden aklıma getirmemiştim, ama, kendisine babamın çok hasta olduğunu ve ertesi günden önce tren olmadığını söyledim. Beni götürmeyi önerdi, ama reddettim: yalnız gitmeyi yeğlediği-

mi söyledim. Yine şaşırmış göründü, ama sonunda anahtarları verdi.

XXXV

Saat akşamın altısıydı. Mapelli'nin arabasıyla yolu dört saatte alabilirdim, öylelikle, saat onda orada olacağımı hesapladım. «Tam saati», diye düşündüm.

Mar del Plata yoluna varır varmaz, arabayı saatte yüzyirmi kilometre hızla sürdüm ve garip bir şehvet duymaya başladım; bugün bu şehveti onunla en sonunda somut bir şey gerçekleştireceğimden kesinlikle emin oluşuma yoruyorum. Aşılmaz bir cam duvarın ötesindeki onunla, görebildiğim, ama işitip dokunamadığım onunla; cam duvarla böyle birbirinden ayrılmış olarak, kaygı ve melankoli içinde yaşamıştık.

Bu garip şehvet içinde, suçluluk, kin ve aşk duyguları bir görünüp bir kayboluyordu: Hunter'ın hasta olduğunu uydurmuştu, bu da beni üzüyordu; Allende'nin evine ikinci kez telefon etmekle doğru etmiştim ve bu beni acıya boğuyordu. O, Maria, gülebilirdi, uçarı olabilirdi, bu aşağılık köpeğe, bu kadın düşkünü herife, bu kendini beğenmiş şair bozmasına kendini verebilirdi, her yetenek vardı onda! O zaman, ne kadar hor görüyordum onu! Son kararını en iğrenç bir bi-

çim altında kafamda canlandırmaktan acıyla karışık zevk duyuyordum : bir yandan ben vardım, o öğlesonrası beni görmek için verilen söz vardı; niçin? Karanlık ve ciddî şeylerden sözetmek, cam duvarın birer yanında bir kez daha bulunmak için, kaygılı ve umutsuz bakışlarla bakışmak için, sinyallerimizi yorumlamak için, cam duvarın ardından birbirimize dokunmaya, birbirimizi koklamaya, birbirimizi okşamaya boş yere girişmek için, bu olanaksız düşü bir kez daha görmek için. Öte yanda, Hunter vardı ve onun bir telefon edip çağırması, Maria'nın, ta yatağına kadar koşmasına yetiyordu. Ne gülünç ve ne acıydı!

Malikâneye saat onu çeyrek geçe vardım. Motor gürültüsüyle dikkati çekmemek için, arabayı çevre yolunda bıraktım ve geri kalan yolu yaya gittim. Sıcak dayanılacak gibi değildi, hava ağır, boğucuydu ve ancak denizin uğultusu duyuluyordu. Zaman zaman, alçak ve kara bulutlar arasından ay gözüküyordu. Böylece, okaliptüslerin sıralandığı yolu izlemekte hiç güçlük çekmedim. Evin önüne geldiğim zaman, zemin katın ışıklarının yanmakta olduğunu gördüm; içimden, henüz yemek salonunda olmaları gerekir, dedim.

Yaz günlerinin şiddetlî fırtınalarından önceki o durgun ve korkutucu sıcak hissediliyordu.

Yemekten sonra çıkmaları beklenebilirdi. Parkın, dışarı, perona çıktıklarında görebileceğim bir köşesine saklandım ve bekledim.

XXXVI

Bitmez bir bekleyiş oldu bu. Duygularımıza, yazgılarımıza, bir aşkın doğuşuna ya da yokoluşuna, ölümün beklenişine yabancı bu evrensel ve anonim zaman ölçüsüyle, saatlerin kadranları üzerinde ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Ama benim kendi zaman ölçümle bu, çok uzun ve karışık olan birçok şeyler ve geriye dönüşlerle dolu bir süre oldu: bazan karanlık ve gürültülü bir nehir, bazan, Maria'yla yüz yüze durup, hiç bir hareket yapmadan birbirimizi seyrettiğimiz, kıpırtısız ve ölümsüz bir deniz gibiydi ve başka zamanlarda yine bu nehirdi, bizi alıp bir düşte gibi, çocukluk yıllarımıza götürüyordu: Maria'yı, süslü atının üzerinde, saçları rüzgârda dalga dalga, sanrılı bakışıyla görüyordum ve kendimi de, güneydeki köyümüzde, hasta odamda, yine sanrılı gözlerle karlara bakmak için, yüzümü pencerenin camına dayamış olarak gözlerimin önüne getiriyordum. Sanki ikimiz de, paralel dehliz ya da tünellerde yaşamış gibiydik; benzer bir ritme ayak uyduran ruhlar gibi, yan-

yana ilerlediğimizi bilmeden, bu dehlizlerin sonunda karşılaşmak üzere, kendi çizmiş olduğum bir sahnede ilerliyorduk; yalnız onun için yapılmış bir anahtar gibi, sanki gizli bir mesajla ona, kendisini beklediğimi, dehlizlerin nihayet birleştiğini ve karşılaşma saatinin geldiğini söylüyordum.

Karşılaşma saati gelmişti! Sanki yollarımız birleşmiş, sanki ruhlarımız birbirine açılmıştı! Ne aptalca kuruntulara kapılabilmiştim! Hayır, dehlizler hep birbirine paralel kalıyordu, şimdi onları ayıran duvar bir cam duvar gibi olsa ve ben Maria'yı suskun ve dokunulmaz bir çehre olarak görebilsem bile... Hayır, hatta bu duvar her zaman saydam olmasa da: bazan kara bir taşa dönüşüyor ve o zaman, öbür yanda ne olup bittiğini, bu adsız aralıklarda onun ne olduğunu, hangi garip olaylar geçtiğini bilmiyordum. Hatta böyle zamanlarda, onun çehresinin değiştiğini ve alaycı bir ifadenin bu çehreyi bozduğunu ve belki de bir başkasıyla karşılıklı gülüştüğünü, bütün bu dehliz hikâyesinin de yalnız benim inandığım gülünç bir uydurma olduğunu düşünüyordum ve **her ne olursa olsun, yalnız bir tünel vardı, karanlık ve tenha: benimki, çocukluğumu, gençliğimi, tüm yaşamımı içinde geçirdiğim tünel.** Bu taş duvarlı saydam pasajların birinde de, bu genç kadını görmüştüm ve benim-

kine paralel öbür tünelde ilerlediğine safça inanmıştım, oysa, gerçekte, o, geniş dünyaya aitti; tünellerde yaşamayanların sınırsız dünyasına. Belki de, merakla benim garip pencerelerimden birine yaklaşmıştı ve benim çare bulunmaz yalnızlığımın görünümünü aralıktan görmüştü, ya da belki de tablomun dilsiz anlatımı ve gizemiyle kafası bulanmıştı. Böylece, ben dar koridorumda ilerlemeye devam ederken, o dışarda normal yaşamını yaşıyordu; şu dışarda yaşayanların sürdürdükleri ilginç ve saçma olan, içinde, baloların, şenliklerin, bayramların, uçarılıkların bulunduğu hareketli yaşam. Bazan, ben pencerelerimden birinin önüne geçtiğimde, onun da orda beni beklediği olurdu, suskun ve kaygılı (neden beni beklerdi? Hem ne diye suskun ve kaygılı?); ama bazan da zamanında gelmediği, ya da bu zavallı mahpus varlığı unuttuğu olurdu ve o zaman, yüzüm cam duvara yapışıp yassılaşmış, onu uzaktan, kaygısız, gülümser ya da dansederken görürdüm, en kötü olanı da, onu hiç bir yerde göremez ve yasak ya da rezil yerlerde hayal ederdim. İşte o zaman, yazgımın, hayal ettiğimden pek çok daha yalnız olduğunu hissederdim.

XXXVII

Bu sınırsız zaman, deniz ve tüneller boşluğunun ardından, perondan indiklerini gördüm. Onları kol kola görünce, kalbimin bir buz parçası gibi soğuyup sertleştiğini hissettim.

Yavaş yavaş, zamanları çok olan kimseler gibi indiler. «Niçin acele edeceklermiş?» diye düşündüm acı acı. Oysa, benim kendisine ihtiyacım olduğunu biliyordu, kendisini bugün beklemiştim, yararsız bekleyişin her dakikasında korkunç şekilde acı çekmiştim. Oysa, o, gecenin sakinliğini tattığı şu anda bile, benim hayal ve yorumların o ince eleyip sık dokuyan cehenneminde işkence içinde olmam gerektiğini biliyordu. Kadınların en incesinin kalbinde ne kadar acımasız, soğuk, iğrenç bir hayvan çöreklenebiliyordu! Şu anda yaptığı gibi, fırtınalı gökyüzüne bakabiliyor ve onun kolunda (şu gülünç kişinin kolunda!) yürüyebiliyor, ağır ağır, onun kolunda, parkta ilerleyebiliyor, çiçeklerin kokusunu şehvetle içine çekebiliyor, onun yanına çimenlerin üzerine oturabiliyordu; hem de aynı esnada, kendisini boş yere beklemiş ve evine iki kez telefon etmek zorunda kalmış olması gereken benim, içimi kmiren aç bir sürünün sayısız hayvanlarının işkencesi altında, kapkara bir çölde kıvrandığımı bilerek.

Ve işte şu gülünç canavarla konuşuyordu! Maria, bu mikropla neden söz edebilirdi? Ve hangi dilde?

Peki, ya gülünç canavar bensem? Tam şu anda, ya benimle alay etmekteyseler? Peki, ahmak bensem, tünelin ve gizli mesajların gülünç kişisi kimdi?

Parkta uzun uzun dolaştılar. Kara kasırga şimşek ve gökgürlemeleriyle parçalanarak üzerimize gelmişti. Bozkır rüzgârı kuvvetle esiyordu ve ilk damlalar düşmeye başlamıştı. Koşarak eve sığınmak zorunda kaldılar. Kalbim, ağrı verecek kadar hızla çarpmaya başladı. Ağaçlar arasında gizlendiğim yerden, korkunç fakat çok kez hayal ettiğim bir gizin ortaya çıkmasına, en sonunda, az sonra tanık olacağımı hissettim.

Halâ bütünüyle karanlığa gömülü birinci katın ışıklanmasını gözlüyordum. Az sonra, ortadaki odanın, Hunter'ınkinin ışıklarının yandığını gördüm. Oraya kadar her şey normaldi : Hunter'ın odası merdivenin karşısındaydı, ilk onun aydınlanması mantıklıydı. Şimdi, öteki odanın ışıklanmasını görmek gerekiyordu. Maria'nın, merdivenden bu odaya gidinceye kadar geçirebileceği saniyeler, kalbimin vahşi atışlarının gürültüsüyle vurdu.

Ama diğer ışık yanmadı.

Tanrım, ruhumun nasıl sonsuz bir yalnızlık duygusuyla boşaldığını söylemeye gücüm yok! Beni ıssız adamdan çıkarıp götürebilecek son geminin de, tehlike sinyallerimi görmeden uzaktan geçtiğini sandım. Vücudum, ihtiyarlık saati gelmiş gibi, yavaş yavaş çöktü.

XXXVII

Fırtınayla sallanan ağaçların ortasında, yağmurdan sırılsıklam, zamanın amansızca geçtiğini hissediyordum; yağmur ve gözyaşlarım arasında öteki odanın ışığının yandığını gördüğüm ana kadar.

Daha sonra geçenleriyse bir kâbus gibi anımsıyorum. Yukarı kata çıkmak için fırtınaya karşı savaşarak, bir pencerenin demirlerinden tırmandım. Sonra taraçayı geçtim ve bir kapı buldum. İç koridora girdim ve odasını aradım: kapının altından sızan ışık çizgisi, olası bir yanlışa yer vermeden bana orasını işaret ediyordu. Titreyerek, bıçağı kavradım ve kapıyı açtım. O, afallamış, ürkek gözlerle bana bakarken, kapının aralığında, ayakta duruyordum. Yatağına yaklaştım, yanına geldiğimde, hüzünle:

— Ne yapacaksın, Juan Pablo? dedi.

Sol elimi saçlarının üzerine koyarak, yanıtladım:

— Seni öldürmeliyim, Maria, beni yalnız bıraktın.

Sonra ağlayarak, bıçağı göğsüne sapladım. Çenesini sıktı ve gözlerini kapadı, kana bulanan bıçağı geri çektiğimde, gözlerini yeniden açtı, zavallı, acı dolu bir bakışla bana baktı. Ani bir çılgınca öfke gücümü yeniledi ve bıçağı göğsüne, karnına birçok kez saplayıp çıkardım.

Sonra taraçaya çıktım ve sanki şeytan bütün ruhuma egemen olmuş da sonuna değin orada kalacakmış gibi şiddetli bir öfkenin pençesinde aşağıya indim. Şimşekler, birlikte seyretmiş olduğumuz bu görüntüyü bana son olarak bir kez daha gösterdi.

Buenos Aires'e kadar sürdüm arabayı, sabahın saat dördüne ya da beşine doğru vardım oraya. Bir kahveden Allende'nin evine telefon ettim, onu uyandırdım ve ona, hemen, çok acele kendisini görmem gerektiğini söyledim. Sonra Posadas caddesine fırladım. Polonyalı uşak beni, aşağıda, kapıda karşıladı. Beşinci kata varınca, Allende'yi asansörün önünde, işe yaramayan gözlerini kocaman kocaman açmış gördüm. Kolundan tuttum ve dairenin içine doğru sürükledim. Polonyalı, bir budala gibi bizi izlemişti, anlamadan bana bakıyordu. Onu geri gönderttim. Uşak çıkar çıkmaz, köre bağırdım :

— Malikâneden geliyorum! Maria, Hunter'ın metresiydi!

Allende'nin yüzü, bir ölününki gibi katlaştı:

— Aptal! diye bağırdı dişleri arasından dondurucu bir kinle.

Onun saflığından daha da çileden çıkarak, yine bağırdım:

— Aptal sizsiniz! Maria benim de metresimdi, daha başka birçok aşıkları vardı!

Kör, ayakta, taş gibi bir edayla dururken korkunç bir zevk duyuyordum.

— Evet! diye uludum. Sizi aldatıyordum ve o, hepimizi aldatıyordu! Fakat şimdi artık kimseyi aldatamayacak! Anlıyor musunuz? Kimseyi! Kimseyi!.

— Kafasız! diye kükredi kör, vahşi bir hayvan sesiyle ve ellerini pençe gibi uzatarak üzerime atıldı.

Saldırısını savuşturdum, boşlukta kalıp küçük bir masaya çarptı ve düştü. İnanılmayacak bir çabuklukla ayağa kalktı ve iskemlelere, mobilyalara çarpa çarpa beni bütün odada kovaladı, bir yandan da; gözünden yaş gelmeden kuru hıçkırıklarla ağlıyor, bir tek şu sözcüğü haykırıyordu: **kafasız!**

Beni yakalamak isteyen uşağı itip, hemen merdivenden kaçtım. Kin, iğrenme ve acıma duyguları benliğimi sarmıştı.

Polise teslim olduğum zaman, saat ancak altıydı.

Hücremin penceresinden, şimdi bulutsuz bir gökyüzüyle, yeni bir günün doğuşunu gördüm. Birçok erkek ve kadın uyanmaya başlamış olmalı, dedim kendi kendime, daha sonra kahvaltılarını edecek, gazete okuyacak, işe gidecek, ya da çocukların yemeklerini yedirecek, kedilerini doyuracak ya da bir gece önceki filmi yorumlayacaklar.

İçimde bir kara mağaranın açıldığını ve derinleştiğini hissettim.

XXXIX

Bütün bu hapislik aylarımda, körün son sözcüğünü, «kafasız» sözcüğünü kendime açıklamaya çok kez çalıştım. Sonsuz bir yorgunluk ya da belki karanlık bir içgüdü beni bundan hep alıkoydu. Belki günün birinde bunu başaracağım ve Allende'yi intihara sürükleyebilen nedenleri de o zaman analiz edeceğim.

Hiç olmazsa resim yapabilirim, doktorların arkamdan alay ettiklerinden kuşku duysam bile; dava sırasında, pencere sahnesinin sözünü ettiğimde de bundan kuşkulanmıştım.

Benim resmimi anlayan tek bir varlık oldu.

Diğerlerine gelince, bu tablolar, onları o budalaca görüşlerinde sürekli olarak onaylayıp duracak. Böylece, bu cehennemin duvarları da, her geçen gün biraz daha kapanacak.

Büyük eserler

Çağdaş Latin Amerika yazarlarının
en ünlülerinden Ernesto Sabato, ilk romanı
TÜNEL yayımlandığında,
Albert Camus ve Graham Greene tarafından
bir başyapıt yazarı olarak selamlanmıştı.

Uzatmasız, duru bir anlatıyla,
sonu cinayete varan bir kıskançlık dramını
öyküleyen bu kitap bizi,
iyinin ve kötünün ötesinde, tutkularımızın
en can alıcı noktasına kadar götürebiliyor.

Ülkemizde tanınmayan Sabato'nun
bu yapıtıyla ilgi göreceğine inanıyoruz.

150 lira.